

LÁSKA JAKO PROCES SOCIÁLNÍHO UČENÍ

Bc. Ilona Antlová

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ilona ANTLOVÁ**
Osobní číslo: **H128080**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Láska jako projev sociálního učení**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Předběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- člověka- homo sapiens
- lásku ze sociologického hlediska a lásku, jako proces sociálního učení
- zjištění, zda láska může být účinnou prevencí vzniku sociálně patologických jevů

- citové a partnerské vztahy, sexualitu

Součástí práce bude empirické šetření, event. realizovaný výzkum (kvantitativní), zaměřený na zjištění mezilidských vztahů v dyádě a v sociální skupině

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Fromm, E. S. Psychoanalýza a náboženství. Praha: Aurora, 2003.

Mühlpachr, P. Sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2001.

Pančocha, K. Speciálně pedagogická dimenze závislostního chování. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

Skupnik, J. Panoráma Antropologie. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

Výrost, J., Slaměník, I. Sociální psychologie. Praha: Grada, 2010

Další literatura bude obsažena v projektu diplomové práce a bude průběžně doplňován během práce na tomto textu.

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Petr Havelka, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

ILONA ANTOLOVA

Jméno, příjmení studenta

V Brně 14.12.2012

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdětku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídnou k výši výdětku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce „Láska jako proces sociálního učení“ je zaměřena na problematiku lásky, výchovy k lásce a výchovu s láskou, partnerské a mezilidské vztahy jako takové jako výsledek procesu sociálního učení. Nastínění problému nedostatku lásky a důsledků procesu učení bez lásky. Snahou bylo přiblížení vlivu sociálního učení na jedince a celou společnost. Závěrem této diplomové práce je uveden průzkum, který byl proveden pomocí dotazníkové metody a shromážděné výsledky vyhodnocené analýzou dat.

Klíčová slova

láska, sociální učení, sociální prostředí, sociálně patologické prostředí, vztah, výchova, sociálně patologické jevy, závislost, jedinec

ABSTRACT

The thesis "Love as a process of social learning" focuses on the issues of love, care and education to love with love, partner and interpersonal relations as such as a result of the process of social learning. Outlining the problems of lack of love and the consequences of the learning process without love. Effort was to approach the influence social learning on individuals and society. Finally, this thesis is given a survey that was conducted using a questionnaire survey and the results evaluated by data analysis.

Keywords: love, social learning, social environment, socio-pathological environment, relationships, parenting, social pathologies, addiction, individual

Děkuji panu PaedDr. Petru Havelkovi Ph.Dr. za velmi užitečnou metodickou pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych ráda poděkovala své rodině za pomoc a podporu, kterou mi poskytla při studiu a zpracování mé diplomové práce, za což si ji nesmírně vážím.

Dále bych ráda poděkovala kamarádům a kolegům v zaměstnání a při studiu, kteří mi byli nápomocni radou a poskytnutím materiálů při studiu a zpracování mé diplomové práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Brno 28. března 2014

.....
Bc. Ilona Antlová

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 DRUHY LÁSKY.....	12
1.1 LÁSKA ERICHA FROMA.....	12
1.2 MEZILIDSKÁ LÁSKA.....	14
1.3 NEOSOBNÍ LÁSKA.....	15
1.4 DALŠÍ DEFINICE A DRUHY LÁSKY.....	16
2 LÁSKA ZE SOCIOLOGICKÉHO HLEDISKA.....	18
3. LÁSKA JAKO PROCES SOCIÁLNÍHO UČENÍ.....	23
3.1 LENEBERGOVO KRITICKÉ OBDOBÍ.....	30
4. SROVNÁNÍ CITOVÝCH VZTAHŮ- KULTURNÍ HISTORICKÝ POHLED NA OSOBNÍ VZTAHY.....	32
4.1 AUSTRÁLIE A TICHOMOŘÍ.....	32
4.3 INDIE.....	34
4.4 ČÍNA, JAPONSKO, KOREA, TCHAJ-WAN.....	37
4.5 IZRAEL.....	38
4.6 SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY.....	49
4.7 ŘECKO A ŘÍM.....	40
5. PARTNERSKÉ VZTAHY.....	42
6. ZÁVISLOST, ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ A JEJÍ PŘÍČINY.....	52
6.1 „LÁSKA NEBO ZÁVISLOST“.....	52
6.2 KULTURA ZÁVISLOSTI.....	53
7. SOCIÁLNĚ-PATOLOGICKÉ JEVY.....	56
7.1 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ PROSTŘEDÍ.....	57
7.2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ INDIVIDUUM.....	60
7.3 POSTAVENÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA A MOŽNOSTI PROPOJENÍ TEORIE S PRAXÍ.....	61
7.4 ČLENĚNÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ.....	67
7.4.1 Kriminalita.....	67
7.4.2 Drogové závislosti.....	68
7.4.3 Alkoholismus.....	70
7.4.4 Sexuální patologie.....	73
7.4.5 Prostituce.....	75
7.4.6 Pohlavní nemoci, AIDS.....	77
7.4.7 Sebevražednost.....	79
7.4.8 Sociální napětí, Sociální diskriminace.....	80
7.4.9 Sociální násilí.....	82
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	87
8. PRAKTICKÁ ČÁST.....	88

8.1	STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	88
8.2	STANOVENÉ OTÁZKY DOTAZNÍKU.....	89
8.3	ZPŮSOB PROVEDENÍ A ZPRACOVÁNÍ DAT.....	90
8.4.	VÝSLEDKY PROVEDENÉHO VÝZKUMU.....	91
	ZÁVĚR.....	96
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	97
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	100
	SEZNAM GRAFŮ.....	101
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Láska, co je to vlastně láska a kde se vzala. Jaký je její věk? Nebo spíš, jak dlouho je tu s námi. Je tu, co jsou lidé lidmi, nebo už dříve. To jsou otázky, na které myslím můžeme odpovědět tak, že ani sami pořádně nevíme. Odpovědi nelze nijak zjistit a ani vědecky dokázat, podložit. Lze o nich pouze uvažovat, diskutovat.

Pro někoho může být pouhé platonické souznění duší, pro někoho naopak pořádně silná chemická reakce se vším všudy. Ale k tomu se ještě vrátím později. Začnu tím, od kdy tu s námi asi je. Pokud to vezmeme ze stránky vědecké, pak bychom mohli začít u antropogeneze, která je postupnou evolucí rodu *Homo*. Její poslední vývojový proces dospěl během čtvrtohor. Jeho počátek počal u primátů v paleoceánu a dospěl až k modernímu člověku, *Homo sapiens* (200 000 let). *Homo sapiens*, také člověk moudrý, rozumný, bývá označován také jako člověk, v čísle jednotném a v čísle množném pak jako lidstvo. Pojem *Homo* pak označuje celý rod *Homo* a je také jeho jediným žijícím druhem. Vyznačuje se vzpřímenou chůzí a také vzpřímeným držením těla, rozumovou inteligencí se schopností mluvit. Vnímá sebe sama, je subjektem sociohistorické činnosti a kultury.

Jednou z teorií vzniku člověka je multiregionální teorie, podle které se *Homo sapiens* vyvíjel nezávisle několikrát po sobě z člověka zvaného *Homo erectus* (člověk neandrtálský- *Homo sapiens neanderthalensis*).

Další teorií je pak místo, kdy ke vzniku mělo dojít, tj. Jedno evoluční místo v Africe. Třetí teorií je pak křížení člověka vzniklého v Africe s *Homo erectus*.¹

Podle genetických dat o této teorii však existují určité pochybnosti. Podle genetiky, může totiž moderní člověk starší než 300 000 let.

Nejstarší paleontologické nálezy *Homo sapiens* jsou nálezy staré 190 000 let (Etiopie), za nimi následuje se 160 000 starými nálezy Jebel Irhoud, Maroko a cca 100 000 let staré nálezy v Izraeli - Qafzeh a Skhul, a Jižní Africe- Klasies River Caves.

Do Evropy pak první moderní lidé přišli až před 45 000 lety, byli to tzv. Kromaňonci.

Kromaňonec, člověk předvěký se živil kořínky, a ulovenou divokou zvěří. Žil v prostorné jeskyni a v přístřešcích. Asi před 10 000 lety se vyvinul mentálně natolik, že se podobal

---

¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/evoluce>. 23.1.2014

modernímu člověku, který vytvářel první umělecká díla, včetně jeskynní malby - Francie, Španělsko, Sahara. Dále vyráběli šperky, oděvy, nástroje, lovecké zbraně, sošky- figurky.²

Pak bychom tu měli ještě genetiku, psychologii, kulturu, anatomii, které poukazují na možnosti vzniku jedince. Nás ale bude zajímat spíše náboženství. Většina náboženství totiž poukazuje na to, že člověk byl tvořen bohem a připisují mu také nesmrtelnou duši. Např. Židé, kteří dle svého kalendáře datují stvoření světa, a tím tedy i člověka před 5700 lety. Jak dlouho to bohu trvalo, na to nám může odpovědět například křesťanství. Podle bible bůh stvořil svět za 7 dní. Vlastně šest, sedmý den pán bůh odpočíval.

Prvně stvořil muže, Adama z prachu Země. Stejně tak stvořil i první ženu Lilith, která se měla podrobit vůli muže a také Boha. Místo prachu použil odpad a špínu. První zmínka o Lilith (Černá Luna, služka sumerské bohyně Inanny) se objevuje v sumerské a mezopotamské mytologii.³ Lilith měla s Adamem spoustu malých démonů. Lilith odmítala s Adamem sexuální polohu, kdy ležela pod ním, protože si tak připadala ponížená. Vzepřela se a tak ji chtěl Adam pojmout násilím. V zoufalství vyslovila jméno Boží a zmizela do oblak. Adam ji chtěl zpět, tak Bůh vyslal tři anděly, kteří ji našli u Rudého moře, kde jako nevěsta démonů počala nespočet démonických dětí (Lilim). Vyslyšela Boží varování od andělů, že pokud se nevrátí, zemře denně sto jejich dětí. Přesto se rozhodla zůstat a tak se z ní stal zlý démon. Tato legenda o Lilith byla z Bible vyjmuta. Možná proto, že zde nebyla projevena úcta muži kdy se Lilith snaží být rovnocennou, a také úcta Bohu, nebo snad i vzájemná úcta mezi Adamem a Lilith, kdy muž by měl též ctít svoji ženu, nebo snad také proto, že legenda měla dosti silný sexuální podtrh. Oproti tomu, kapitola o stvoření Evy, která byla stvořena z žebra Adamova, zůstala v Bibli zachována. Ta poukazovala na podřízenost a oddanost ženy. Ovšem do té doby, než vstoupila v pokušení. Podle legendy hadem, který Evu svedl na scesti a dědičnému hříchu byla Lilith, pro svou pomstu. Obě ženy byly indiividuální, přesto se obě vzepřely Bohu a byly vyhnány z ráje. Tady se mohla zrodit láska, stejně jako nenávisť.

² Geny dokazují, že neandrtálci byli předchůdci lidí. iHNed.cz. 7. května 2010. Dostupné: <http://tech.ihned.cz/c1-43226040-geny-dokazuji-ze-neandrtalci-byli-predchudci-lidi>

³ Kramer, S. N. *Gilgamesh and the Huluppu-Tree: A Reconstructed Sumerian Text*. Assyriological Studies 10. Chicago. 1938. Dostupné: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lilith>. 7. 10. 2014

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DRUHY LÁSKY

Láska jako znamení smrtelnosti, ta nazval jednu z kapitol o lásce ve své knize "Láska a vůle" Rollo May. Píše v ní o tom, že milovat je i otevřít se pozitivnímu i negativnímu. Otevřít se něčemu hezkému, novému, co nás naplní radostí, ale také zklamání, které lásku také provází. Když se člověk zamiluje, vidí vše krásné, zrození zázraku, který ho potkal, tajemství, které láska nabízí.⁴ Láska je slepá, se říká.

Máme spoustu různých definic lásky, jako mnoho druhů lásky. Možná první a také nejsilnější láskou je láska mateřská. Dalšími láskami pak mohou být např. láska partnerská, milenecká, láska k vlasti, bohu, sourozenecká, přátelská, láska s erotickými prvky i bez nich. Podle Sigmunda Freuda je láska spíše abnormálním duševním jevem. Láska dává životu lidí pestrost a smysl. Lidé pro lásku udělají cokoli. Nejenže jsou schopni pro lásku obětovat cokoli, snášet různá utrpení, ale také utrpení způsobovat a jsou schopni pro lásku i zabít.⁵

1.1 LÁSKA ERICHA FROMA

Příspěvek přednesený na "interdisciplinárním kolokviu k encyklice Deus caritas est, uspořádaném Katedrou křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty UP v Olomouci 4. 5. 2006" pod názvem "Pojem lásky v současné psychologii" uvedl ve svém stejnojmenném článku Peter Tavel.⁶ Ve svém článku se zabývá samotným fenoménem lásky a citací prezentací některých autorů zabývajících se studiem lásky, jako byl např. Erich From.

Erich From, žák Sigmunda Freuda, významný americký psycholog a sociolog německé národnosti, neopsychoanalytik a humanitní psycholog říká, že teorie lásky začíná teorií člověka a lidské existence. Dále uvádí, že podstata lidské existence je v nalezení harmonie. Každý jedinec si uvědomuje sebe sama, své blízké, své bytí. A nejhlubší potřeba člověka je milovat. Čímž se vytrácí strach člověka před izolací a samotou.⁷ Všechno úsilí získat lásku

⁴ May, R. *Láska a vůle*. Praha: Pragma, 2007. ISBN 978-80-7349-070-6

⁵ Yovell, Y. *Láska a jiné nemoci*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-307-9

⁶ TAVEL, P. číslo: 2008/2 (Lexikon).

⁷ FROMM, E. *Umění milovat*. Přel. J. Vinař. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Ed. Český klub, s. 15—17.

přijde vniveč, když se člověk nepokusí o co nejefektivnější rozvinuté své osobnosti, aby dosáhl tvořivé orientace. Uspokojení člověk najde v lásce pouze tehdy, pokud dosáhne pokory, odvahy, víry, disciplíny a bez toho, aby miloval bližního svého.⁸ Člověk, stejně tak jako se učí hudbě, medicíně či jinému oboru, se musí také učit milovat. A milovat by mělo být pro člověka tou věcí nejdůležitější.⁹

Erich Fromm pojímá lásku jako uměn vyžadující znalost a úsilí. Přesto, že většina lidí si myslí, že se do lásky dostane náhodně, zamiluje se a je to. Spousta lidí vidí lásku kolem sebe, v televizi, kinech. Přijde jim přirozené, že je tu láska s nimi. Nikdo se však nepozastaví nad tím, že ba se měl o lásce také učit. Problém lásky vidí lidé především v tom, že neví jak být milováni, než jak milovat. Neví, jak si lásku zasloužit, být ji hodni. Muži sázejí na úspěšnost, moc, finanční jistotu. Ženy pak dbají na vlastní přitažlivost svého já a fyzickou přitažlivostí.

Dalšími předpoklady, jak si lásku zasloužit, a to u obou partnerů pak Fromm vidí v ochotě pomoci, skromnosti, neškodnosti, schopnosti pobavit v diskuzi. V kulturním okruhu si většina lidí pod pojmem být hodně milován představuje stav mezi popularitou a sex-appelem. Problém objektu lásky, není ve schopnosti se jí učit. Lidé často vidí spíše problém v tom, najít tu "pravou lásku". Ale to je spíše problém dnešní moderní doby. V dřívější době byly sňatky uzavírány dohodou, spíše něco jako obchod, na základě společenského postavení apod. Láska byla až na druhém a dalším místě. Bralo se to, že láska přijde časem, vyvine se, po uzavření manželství.

Na západě se po několik posledních generací stala hitem tzv. "romantická láska", zkušenost, která pár dovede k manželství. Omylem, který vede k tomu, že není třeba se učit o lásce je záměna zamilovanosti s milováním.¹⁰

Tak silná emoce, jakou je láska, vyjadřuje hluboké osobní zaujetí k subjektu lásky. Láska v českém jazyce může mít mnoho významů. Jak je již výše zmíněno, například láska k vlasti- patriotismus, v náboženství pak podstata bytí "Láska je Bůh". Může to být stejně tak i výraz pro slovo milovat se- mít pohlavní styk, milovat něco, co se mi moc líbí, např. "miluji moře". Může vyjadřovat i lidské ctnosti.

⁸ FROMM, E. *Umění milovat*. Přel. J. Vinař. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Ed. Český klub, s. 5

⁹ FROMM, E. *Umění milovat*. Přel. J. Vinař. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Ed. Český klub, s. 12-13

¹⁰ České stránky věnované Erichu Frommovi. *Erich Fromm*. Dostupné: <http://ostrava-info.cz/fromm>. 3. 8. 2002

Rozdělení významů

Objektivně rozdělit a popsat všechny významy lásky prakticky nelze, neboť vlastní vnímání lásky je závislé na osobních vlastnostech a zkušenostech každého jedince. Značné rozdíly jsou v čase a kultuře. Je ale možné rozlišit tyto obecné kategorie:

1.2 MEZILIDSKÁ LÁSKA

Nejčastěji se slovem láska popisuje lásku mezi lidmi. Citové vzplanutí k jiné osobě, spojené se štěstím v přítomnosti milované osoby. Tato láska může být jednostranná-neopětovaná, nebo oboustranná- opětovaná. Druhy mezilidské lásky rozdělují významy:

- ✓ *Láska klasická*, založená na vzájemném poznání a důvěře. Většinou se jedná velmi pevné přátelství bez platonického vtahu.
- ✓ *Zamilovanost*, vyznačující se touhou a závislostí po objektu touhy. Člověka provází stesk, žárlivost. Přehlíží se chyby a nedostatky milovaného.
- ✓ *Platonická láska*, podobný stav klasické lásce, avšak bez přítomnosti sexuality. Termín je též chybně označován pro lásku neopětovanou.¹¹
- ✓ Láska mateřská, řecky označována jako Storgé. Taktéž bez sexuálního podtextu. Vyznačuje se péčí o druhého blízkého, pro uspokojení jeho potřeb.
- ✓ Láska k idolu, nejčastěji v pubertě. Jde o zbožňování určitého objektu, osoby, jako je např. zpěvák, učitel, trenér

Subjektivně může člověk rozlišovat i další druhy lásky. Může je nejen rozlišovat, ale také sloučit.

Sebeláska

Dalším druhem lásky je sebeláska. Je to láska k sobě samému. Mít se rád. Jde o to, vážit si sám sebe, pečovat a starat se o sebe, svou duši, své tělo, mysl. Zlepšovat svou kondici. Mít se rád takový, jaký jsem, se všemi klady i zápory, nedostatky. Přehnaná láska k sobě samému však přehlíží okolní svět- narcisismus.

---

¹¹ POLÁKOVÁ, K. Diplomová práce: *Psychologické znaky funkčního manželství*, s. 63, kpt. 9.5.2

1.3 NEOSOBNÍ LÁSKA

Je láskou k okolnímu světu. Ke zvířatům, okolí, které člověka obklopuje, příroda, činnost, kterou vykonává. Jde o lásku většinou bez sexuálního kontextu. I zde jde o kategorii subjektivní, obtížně definovatelnou. Lze ji rozlišit do několika druhů:

- ✓ *láska k vlasti, vlastnenectví*, patriotismus řadíme ji též k vyšším citům, lze zařadit též lásku ke společnosti, jiným národům, socioekonomicko - kulturnímu prostředí, v němž společnost existuje¹²
- ✓ láska k lidstvu- jako takovému, i k celému světu, zde nejde o lásku k přímému jedinci, jednotlivci, nýbrž i lásku k ideji lidstva a jejich hodnotám.
- ✓ Impersonální láska může být např. láska k jídlu, k penězům, k práci, zvířatům.
S výskytem sexuálního faktoru u impersonální lásky se hovoří o tzv. Parafilii, nebo také sexuální deviaci.

Další významy související s pojmem láska, jsou:

- ✓ *pohlavní styk*, který se může označovat slovem "láska". Jde o slovní obrat užívaný pro "milovat se". U partnerů však není bezpodmínečně nutné mít mezi sebou citový vztah. Vztah erotické přitažlivosti a náklonnosti je jedním z možných podmětů k lásce. Ovšem přímé sexuální projevy, nebo vědomí souvislosti s erotickou láskou jsou společensky nepřipustné.
- ✓ *Láska, neboli ctnost*, například křesťanská víra. Nejde o prospěchářství (altruismus).
- ✓ *Láska náboženská*, k bohu, vztah mezi bohem a člověkem navzájem. Dříve hlavní požadavek křesťanství¹³ Encyklika "Deus caritas est" (Bůh je láska), papež Benedikt XVI. v roce 2006.

¹² Výrost, Jozef. Slaměnik, Ivan. *Sociální psychologie. 2.vyd. Grada,2008. S. 240-268* ISBN: 978-80-247-1428-8

¹³ Výrost, J. I., Slaměnik. *Sociální psychologie. 2.vyd. Grada,2008. S. 240-268* ISBN: 978-80-247-1428-8

1.4 DALŠÍ DEFINICE A DRUHY LÁSKY

Láska je bipolární. Její druhou polaritou je nenávisť. Takto představují lásku ve svém psychologickém slovníku Jan Hartl a Helena Hartlová.

Vztah mezi jedinci, charakterizován vzájemnou důvěrou, věrností, stálostí. Přeneseně vztah, který může navazovat na stav zamilovanosti a vzájemné přitažlivosti, kdy vlastní zájmy stojí až na místě druhém.

Robert J. Stenberg (1986, 1988), americký psycholog charakterizuje podle výraznosti jednotlivých složek 8 typů lásky na jejích třech základních rozměrech. Na vzájemné "blízkosti (*intimacy*), vášni (*passion*) a oddanosti (*commitment*)".¹⁴

- ✓ *neláska (nonlove)*, vztah bez lásky, intimity a závazku
- ✓ *zalíbení (liking)*, nebo také mít rád, kdy je přítomna intimita, ovšem bez lásky a závazku
- ✓ *zamilovanost (infatuated love)*, láska bláznivá, přítomna vášně, bez lásky a závazku, jak rychle přijde, tak rychle může odejít. Může jít i o trvalejší vztah
- ✓ *prázdná láska (empty love)*, je tu oddanost, závazek, ale bez lásky a vášně, na západě většinou na konci dlouhodobého vztahu, na východě na počátku vztahu
- ✓ *romantická láska (romantic love)*, nechybí intimita a vášně, bez závazků, fyzická krása a emoce, blízkost a spojení
- ✓ *přátelská láska (companionate love)*, s intimita a oddanost, chybí však vášně, například u dlouhodobého manželství, kde se vytratila vášně na základě poklesu fyzické atraktivity
- ✓ *osudová láska (fatuous love)*, nebo také láska pošetilá, láska bez intimity, ale s vášní a oddaností, Stenberg ji přirovnává láskám z Hollywoodu.
- ✓ *dokonalá láska (consummate love)*, láska úplná, kdy nechybí intimita, vášně a ani oddanost, obsahuje všechny komponenty, láska, o kterou snad každý usiluje a bojuje o její zachování.

¹⁴ Výrost, J. I., Slaměník. *Sociální psychologie. 2.vyd. Grada, 2008. S. 258.* ISBN: 978-80-247-1428-8

Výše uvedené rozměry, na kterých Sternberg postavil teorii lásky, nazval "Trojúhelníková teorie lásky". Intimitu, považoval za jádro všech vztahů lásky. Má vyjadřovat blízkost, pouto, určitý druh spojení a emocionální podporou.

Vášeň spojoval s motivací a vysokou psychickou aktivací, která je vyvolávána fyzickou atraktivitou a sexuální touhou. Sexuální touha se projevuje u určitého druhu lásky, jako je např. láska romantická. U lásky rodičovské nebo sourozenecké se nevyskytuje.

Závazek, nebo také rozhodnutí, může mít krátkodobý, nebo dlouhodobý charakter. Krátkodobý je takový, kdy se jedna zamiluje do druhé a dlouhodobý je taková, kdy se projevuje snaha o udržení dané lásky.

Závazek milovat ještě neznamená přiznat, že člověk miluje, nebo že je milován. Stejně tak rozhodnutí a závazek nemusí být současně. Většinou rozhodnutí přichází dřív, než závazek. Rozhodnutí, závazek považuje Sternberg za chladnou komponentu, přesto tyto komponenty pomáhají překonávat těžké překážky v lásce.

J. T. A. Condon lásku charakterizuje jako přilnutí (australský psycholog-teorie vazby).

Beverly Fehrová, (kanadská psycholožka), za pomoci analýzy faktorů rozeznává devět typů lásky:¹⁵

- ✓ *zalíbení (affection)*, přátelská, objímání, polibky, není intenzivní, bez intimity
- ✓ *sexuální láska (sexual love)*, touha, zamilovanost, krátkodobá záležitost
- ✓ *platonická láska (platonic love)*, přátelská, důvěrná, spříznění duše, bez intimity
- ✓ *přátelství (friendship)*, vzájemná podpora, empatie, společné zájmy
- ✓ *romantická láska (romantic love)*, idea, láska z pohádky, společný čas, zamilovanost
- ✓ *dětská (puppy love)*, stud, krátkodobá, nerozumné chování
- ✓ *vášnivá láska (passionate love)*, intimita, intenzita vztahu, krátkodobá
- ✓ *pobláznění (infatuation)*, slepé zamilování, krátkodobá
- ✓ *oddanost (committed love)*, dlouhodobá, věrná láska, důvěra, blízkost, intimita

---

¹⁵ Výrost, J. Slaměník, I. *Sociální psychologie. 2.vyd. Grada, 2008. S. 261.* ISBN: 978-80-247-1428-8

2 LÁSKA ZE SOCIOLOGICKÉHO HLEDISKA

Sociolog J. A. Lee (1977, 1988) za použití dotazníků, které vyvinuli Hendrickovi (C. Hendrick, S. Hendrick, 1986, 1993) dospěl k několika druhům lásky. Jednotlivé druhy označil řeckými a latinskými názvy:

- ✓ *eros*, láska vyznačující se silnou sexuální touhou a ideálem fyzické krásy
- ✓ *ludus*, láska hravá, bez svazku a žárlivosti
- ✓ *storge*, malý důraz vášně, spíše láska kamarádská, přátelská
- ✓ *pragma*, prospěchářská, rozumový výběr partnera
- ✓ *mania*, posedlá žárlivost partnera, avšak s vysokou vášní
- ✓ *agape*, láska zaměřená spíše na péči o druhého,

Beverly Fehr a James Russell (1991) provedli výzkum, kdy laická veřejnost hodnotila na šesti bodové stupnici dvacet druhů lásky. Na prvním místě se umístila láska mateřská, na druhém místě láska rodičovská, a dále pak láska přátelská, sesterská, romantická, bratrská, rodinná, sourozenecká. Láska vášnivá, obsadila místo třinácté. Na úrovni interpersonálních vztahů se nejčastěji objevuje láska vášnivá s láskou kamarátskou a přátelskou.²⁴

Obecně platí, že by rodiče měly svoji lásku k dětem projevovat. Ať už se na ně zlobí, nebo jsou na ně pyšní. Umět pohladit, obejmout. Bude tak vědět, že jej milují. S láskou se pak snadněji učí i dalším hodnotám, které jsou do budoucna důležité nejen pro dítě samé, ale i pro společnost. Naučit děti, kdy a jak pomoci ostatním, empatii. Dítě se s láskou naučí odpouštět, ale také se omluvit. Nejcennější dar, nevyjímaje zdraví je láska. A pokud se podaří dětem, nejlépe již v předškolním věku lásce naučit, pak i ony samy se stanou milujícími rodiči a partnery. Ukázat dětem lásku, a že nám na nich záleží, můžeme různým způsobem. Třeba čtením pohádek před spaním. Tím jim ukážeme, že nám za to stojí, trávit s nimi čas, že nejsou jen ozdobou našeho image. Využít můžeme při výchově také příkladu z pohádek, kde dobro vítězí nad zlem a láska je silnější než smrt. Sami, když pak budou starší, mohou číst svým mladším sourozencům a kamarádům a v dospělosti pak svým dětem. Tím je také naučíme pomáhat. Pomáhat mohou také s péčí o domácí mazlíčky. Venčení pejsků, krmení, čištění toalet po mazlíčcích. To vše napomáhá učení se lásce, odpovědnosti a plnění si povinností.

Při vyjadřování lásky svým dětem, bychom kromě toho, že je pochválíme a řekneme, "mám Tě rád", jsi "jsi můj miláček, mazlíček " a podobně, bychom neměli taky zapomínat na fyzický kontakt, který je pro děti neméně důležitý. Neboť každý z nás touží po fyzickém, láskyplném kontaktu. K lásce patří i tolerance a kompromis. V dospělosti, v mezilidských vztazích, zejména pak v partnerském vztahu je život spíše o těchto hodnotách.¹⁶

Již v raném věku takto pěstujeme určité vazby. V první řadě jsou to vazby mezi dítětem a matkou, rodiči a dětmi, následuje vazba mezi sourozenci, rodinou, kamarády. V dospělosti pak vazby kolektivní, mezi přáteli a v neposlední řadě vazba mezi partnery. Mohlo by se říct, že je to podobné, jako s láskou. Vazební chování zvláště u dětí se mění i během několika hodin, někdy i minut.

Záleží na podmětu, který intenzitu chování aktivuje. K markantním změnám pak dochází v období kojeneckém a dětství, kdy jde především o změny organizování systémů, kterým je chování aktivováno.

Vztah mezi dítětem a matkou je bez sexuálního podtextu. Jedná se o zvláštní citové pouto se svou vlastní vnitřní strukturou a má jasně danou funkci, avšak sexualita v dospělosti pak může úzce souviset s chováním a jeho formou v dětství, ve vztahu s jeho nejbližšími - matkou a otcem.

Při pokusech s podřadnými primáty dospěl Harlow k závěru, že u těchto druhů, stejně jako u jiných druhů vyššího řádu je na místě považovat "vazební chování" a "sexuální chování" za dva různé systémy. Ve své práci pak Harlow a Harlowová (1965) uvedli pět systémů vazeb, vytvořených dle vývojového stádia. Prvním systémem je vazební chování ve vztahu "mládě-matka", druhým je citová vazba ve vztahu "matka-mládě", třetím je pak trvalý vztah mezi vrstevníky, mláďaty. Čtvrtým systémem je "systém sexuální a heterosexuální", od sexuality dospívajících až do dospělosti - rozmnožování. Jako pátou vazbu zde uvedli "otcovský emoční systém"- kladný vztah dospělých k dětem.¹⁷

Lásku rodičů lze považovat za základ sebeúcty v raném dětství. Bez lásky rodičů, s jejich nezájmem vyrostě člověk s pocitem prázdna, bez pocitu hodnoty. S láskou má naději na sebeúctu, vážit si sebe sama. Ovšem přehnaná láska může pěkně život také

¹⁶ EYRE, L. *Teaching your children values*. Překlad Dvořák, L.. *Jak učit děti hodnotám*. 2. vyd. Praha; Portál, 2007, str. 110-115. ISBN 978-80-7367-275-1

¹⁷ BOWLBY, J. *Attachment and loss- Attachment*. Český překlad: Müller, I., 2010. Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem. 1. vyd. Portál, s.r.o., Praha: 2010. Str. 203-207, ISBN 978-80-7367-670-4

zkomplikovat. V dospělosti se přehnaná péče může projevit problémy v intimním životě a vztazích. A to ve formě závislosti, nebo naopak vzdalováním se. Z jedinců, kterým se dostávalo přehnané péče rodičů, může vyrůst "pochlebovač", který se snaží působit na okolí dobrým dojmem. S nadbytkem materiálního zabezpečení vzniká pocit zahlcení. Pocit viny, že si rodiče kvůli nim odpírali, pocit přehnané vděčnosti vůči rodičům a pocitů provinění. S péčí a přemírou vychvalování, utvrzování, že je dítě nejlepší, a lepšího není, že vždycky bude první, se dítě nenaučí životním prohrám. Záhy zjistí, že život je jen klam a svět se netočí jen kolem něj.

Má pocit nespravedlnosti okolního světa. S klamem pak souvisí i ztráta důvěry v okolní svět, hledá pocit bezpečí a také kontroly, kterou potřebuje mít. Pocit bezpečí od rodičů je pryč a postaví se na vlastní nohy s jistotou, kterou mu kontrola dává.¹⁸

Žádná opravdová oddanost nebo blízkost, to také mohou být projevy přemrštěné péče rodičů. Jsou to pochybnosti v intimitě v dospělosti. Strach ze samoty, pocit nahoty před okolím. Ztráta pocitu bezpečí v souvislosti se soukromým. Může vyústit v pocit zahlcení, kdy má v partnerském soužití pocit, že se dusí. Hledá cestu úniku ze vztahu. Většina rodičů při výchově překračuje své hranice výchovy. Někdy v dobrém, někdy ve špatném směru. Každé překročení však nese do budoucna komplikace a problémy ve vztazích. Ať už jsou to vztahy pracovní, partnerské, rodinné. Představují sobeckost, emoční chlad, nebo již zmíněnou závislost, pocit ztráty svobody, uzavřenost, nedostupnost. Strach z blízkosti milované osoby, ale zároveň také strach z toho, že milovaná osoba dotyčného opustí. Pocit prázdnoty bez milované osoby. Zodpovědnost, kterou nese sám za sebe i milovanou osobu, se najednou zdá jako velké břemeno, které nelze unést. Chybou při výchově také bývá, že rodiče kladou takové nároky, aby potomci byli úspěšní nejméně tak, jako oni sami.

Pro jejich lepší budoucnost. Neuvědomují si však, že takto, mnohdy přehnaně vysoké nároky kladené na děti jsou spíš přáním jejich vlastním, a dítě je pod tlakem, který mnohdy samo těžko zvládá. Dítě má pocit, že rodiče zklame, že jej nebudou milovat. Nedávají dítěti prostor pro jeho vlastní rozvoj. Rodiče pak citově opouštějí své děti chladností, materiálními hodnotami, vzdalují se jim. Nedokáží dětem říct, že i když se jim nedaří naplnit jejich požadavky, přesto všechno je milují. Smutné je, že někteří rodiče své děti opravdu přestanou milovat. Dítě trpí pocitem opuštěnosti. V důsledku strachu z opuštěnosti,

¹⁸ Eisenbruck, V. *Když rodiče příliš milují*. INA, spol.s.r.o., Bratislava, 1.vyd., 1995, str.20-23. ISBN 80-85680-56-4

nebo že jej milovaná osoba odmítne se pak v dospělosti vyhýbá vážnějšímu partnerskému vztahu. Dovolit někomu, poznat opravdové já a s důsledkem toho, že by dotyčného nemohla druhá osoba milovat, nás nutí neustále udržovat naši pozornost.

Příliš milované dítě rodiče srovnávají s vrstevníky. Dítě pak, pro radost rodičů, z potřeby jejich nehynoucí lásky se snaží uspět a splnit přání rodičů. Při tom se však naučí jen porazit samo sebe. Myslí si, že jej ostatní budou milovat a mít rádi pro dobrý vjem, který na ostatní udělají, přetvářkou pak ukrývají své opravdové já se svými chybami. Umí mistrovsky ukrýt svoji bezmoc a slabost. Z dětí se stávají nicotní dospěláci s maskou, s ostražitostí a bezcitností. Obava z odhalení svého pravého já způsobuje, že jedinec navazuje spíše povrchní vztahy, s projevem nezranitelnosti a odstupu.

Být středem pozornosti se svou výmluvností, jejíž podstatou může být smýšlení, že pouze takto lze navázat bližší kontakt s ostatními. Intimnost je dělit se s někým blízkým. O názory, city, ideje. Při jednosměrné konverzaci je tohle takřka nemožné. Druhá osoba má pak pocit bezvýznamnosti než přiblížení.

Tliseň, to je další důvod, přehnaného mluvení. Ticho cítí jako nicotu, nebo i pocit odhalení. Pocit velikosti mluvením, bývá také způsob agresivity. Deprimuje tak ostatní. Deprivaci a odpuzení ve vztahu způsobuje také neustálé poučování partnera. Logické upřesňování a definování citů. Děti z intelektualizovaných rodičovských vztahů a přehnanou péčí neumí říci, co cítí k milované bytosti. Za intelektuální vysvětlování se schovávají city a křehkost. City jsou základem pro vnitřní nahotu.

Jízlivost je nepřímou zlostí a nekamarádství schovávané ve formě humoru. Malými vtipy a různými poznámkami si udržuje patřičnou vzdálenost. Za domýšlivost se pak schovává stydlivost. Jízlivost a domýšlivost jsou nečinné formy agresivity. Jsou překážkou v otevření se. Ostatní mohou chápat jízlivost útokem a domýšlivost jistou agresivitou. Jako obrana jim pak slouží stažení se, či opětovaný útok.

Zajistit, aby se o nás nikdo nezajímal, nebo přestal zajímat, můžeme také zvýšeným příjmem potravy, alkoholických nápojů a jiných toxikomanií. Zvýšená hladina sacharidů způsobená nadměrným požíváním, alkoholismus a užíváním drog sice může utěšit, a dát mírný nádech jedinečnosti, ale to jen ve vlastním světě. Další taktickou zbraní v dětství, kterou si velmi často odnášíme do dospělosti, je truc. Nebo stažení se do své ulitky. Žalostný pohled orientovaný na naše rodiče způsobil urychlení vyřešení našeho trápení. Stejně tak je tomu i v dospělosti. Smutné pohledy partnerek, k tomu pár slziček dokáže

z některých mužů udělat naprosto oddané partnery. Ovšem nesmíme opomenout, že této i jiných taktik nezřídka využívají i muži. Uvedené projevy chování mohou být ovocem z obavy osamocení. Manipulátorstvím, kterým vyžadujeme náklonnost, nám ji dává pouze ze soucitu, nikoli tu opravdovou po které naše srdce touží. Ve finále tím trpí úcta sebe sama.

Předstíraný nezájem, nebo nekamarádství, pokud o nás někdo usiluje. Neodpovídání na telefonáty, vzkazy, zprávy, předstíraná časová tíseň, neschopnost empatie odrazuje jedince usilující o vztah. Jsou mezi námi i tací, kteří když touží po milované bytosti, jsou schopni pro její náklonnost udělat cokoli. Přinejmenším ji milovat a ctít. Být nápomocen při řešení problémů, prakticky, ekonomicky, radou, jakkoliv. Ale jsou i tací, kteří samou láskou pomáhají, napravují jejich nedostatky třeba i ve slově. To jsou pozůstatky lásky rodičovské lásky, které se jedinci dostalo v dětství. "Miluji Tě, proto Ti říkám pravdu". Otázkou však zůstává, či pravda to byla. Přetahování o pravdu se pak v dospělosti projevuje opovržením a třeba i nenávisť.

Obraným prostředkem proti obnaženosti soukromí může být i deprese. Znemožňuje otevřený rozhovor s ostatními. Způsobuje pocit osamělosti a tím zlobu. Deprese se s odcházející láskou a náklonností může prodloužit i na několik měsíců. S jejím propadáním hlouběji je čím dál méně možné navázání dalších nových vztahů. Vychytralé praktiky, kterými oddalujeme ostatní z naší blízkosti, jsou téměř všechny nevědomé. Skutečnost, že strach z odhalení naší vnitřní stránky, zahlcení, samoty, nastoupí naše obranná reakce. Nelze mít za zlé rodičům a obviňovat je za neúspěch, ve spojitosti s poměrem k ostatním a navazováním určitých pout. Vytváření současných vztahů je plně v naší moci a záleží, jak se ke všemu postavíme.¹⁹

---

¹⁹ ASHNER, L. M., MEYERSON. *When Partners Love Too Much*. Avon Books, New York 1991. Překlad Eisenbruck, Vladimír. *Když rodiče příliš milují*. INA, spol. s.r.o. Bratislava, Vyd. 1. 1995 str. 97-117. ISBN 80-85680-56-4

3. LÁSKA JAKO PROCES SOCIÁLNÍHO UČENÍ

Láska, víra, naděje. Tři hodnoty, kterých se člověk nevzdává, které mu dodávají sílu. Každý rozumný člověk ví, že bez lásky láska není. Slovo láska se objevuje i v nesčetně textů našich i zahraničních písní. I mnoho lidových moudrostí nám říká, jaká láska je a jak je důležitá. Jak sami se budou chovat a jednat, tak ostatní se budou chovat k nim. Z toho také vyplývá, že chování samé pak s sebou nese i důsledky předchozího chování a jednání. Akce- reakce. Pokud se bude jednat s láskou a úctou, tak by se mělo i vracet. Spousta rodičů si dozajista přeje, aby jejich děti byly milujícími, zodpovědnými lidmi. A přesto, že se snaží vychovávat svoje dítě ze všech sil, nikde není psáno, že výsledek bude právě takový, o jaký se rodiče tak usilovně snažily. Tak jak uvádí ve své knize Henry Cloud a John Townsend "Děti a hranice", je nespočet vlastností důležitých nezbytných pro formování charakteru, osobnosti člověka. Jednou z takových vlastností je "schopnost milovat". Ve své knize popisují jak i Ti nejlepší milující rodiče, pokud nestanoví dětem hranice vyžadující respekt pocitů ostatních, mohou vychovat ze svého potomka nezodpovědného egocentrického sobce bez lásky. Nadměrné rozmazlování, žádná odpovědnost či žádné sankce za splněný úkol, to vede k nedosažení požadovaných výkonů a slepotou nad negativními vlivy na blízké okolí a také nezodpovědnosti dítěte, kterou sebou nese do dospělosti.²⁰

Lásku lze zničit i dalšími problémy, jako je intimní nevázanost, marnotratnost, alkoholová závislost, toxikomanie, vztek a mnoho dalších.

Hranice, které nebyly vybudovány v dostatečné míře, toto problémové chování jen podporují. Proto také zodpovědnost je považována za jedno ze stanovisek morální hodnoty. K zodpovědnosti lze přiřadit takové věci, jako jsou například plnit dané slovo, spolehlivost. Lidé se zodpovědností vědí, že v životě se člověk se svého jednání zodpovídá. V knize Hranice (2006), autoři H. C. a J. Townsend uvádějí kompetence hranic, co určují a ochraňují. Uvádějí, oblasti, které jsou přijímány zodpovědnými lidmi. "cit, dojem, zdání, názor a přístupy, projevy, vůle, hranice, ideje, tužby, významy, láska. "Děti vychovávané se správně stanovenými hranicemi v průběhu života zjišťují, že nesou zodpovědnost nejen

²⁰ CLOUD, H. J. TOWNSEND. *Děti a hranice. Proč ve vztahu k dětem budovat hranice.* Návrat domů. Praha, 2007. str. 17,18 ISBN 80-7255-75-6

a život, který žijí, ale také ve svém životě spatřují svobodomyšlnost svého jednání se všemi důsledky- svoboda bez omezení pro zodpovědné.²¹

Mezi další vlastnosti, jejichž nezbytnými součástmi jsou hranice, uvádí Townsendovi v knize "Děti a hranice", druhé vydání knihy "Hranice", "Umět se sám rozhodnout" v životě jedince je přirozený začátek. Převzít iniciativu nového počátku. Iniciativa je důležitá pro tvorbu hranic v dětském věku. Berou tak odpovědnost za své vytčené cíle.

"Akceptování skutečnosti" brát dar života se vším dobrým i zlým, co život přichystal. Za dobře odvedenou práci sklízet ovoce a mít se dobře. Naučit děti, že v životě nic není zadarmo, vážít si práce své i práce druhých.

"Stoupat výš" překonávání překážek, to je to co posiluje a pohání dál. Osvojovat vědomosti a dovednosti. Schopnost růstu v sobě v sobě nese ozdravení se negativních prožitků citového stavu, zdolání období, ve kterém jsou vyvíjeny tlaky na uspokojování potřeb, přijmout prohru a smířit se se ztrátou, umět přiznat své nedostatky a chyby, najít cestu správným směrem, odpuštění, smířit se s problémem a najít správnou cestu k jeho řešení. Jedinec s tímto charakterem je schopen růstu i v době překážek.

"Zaměřit se na skutečnost" upřímnost, bezpečí. Vyhýbání se pravdě, skrývání pravdy, výmysly, přetvářky, tomu je dobré se ve vztahu vyvarovat. Člověk je užívá většinou ze strachu. Ztrácí pak důvěru a při odhalení přijde zlost na sebe samu. Hranice jsou mantinely, které pomáhají k pravdě.

"neschopnost" jednou z věcí přesahování smyslových i rozumových možností, skutečností je, jak ji vidí ostatní. Překonání překážky a povznést se, vážít si druhých, splnit očekávání, to je správná cesta ke štěstí. Pýcha předchází pád, proto s pokorou a úctou se člověk dostane mnohem dál.

Vychovat charakterního člověka je nelehký úkol zejména rodičů. K předpokladům vychovat takového jedince také patří, aby rodiče, kteří vychovávají, charakter sami měli. Lepší poznání fyziologického vývoje dítěte a jeho myšlení, jeho citových prožitků může usnadnit společný život. CNS, pocity, vjemy a pochopení všeho malými dětmi se vyvíjí zejména dle prožitků v kritickém vývojovém období. S obzvlášť silným stresem v brzkém dětském věku se zvyšuje riziko rozpadu duševní činnosti, jako příznaku

²¹ CLOUD, H. J. TOWNSEND. *Děti a hranice. Proč ve vztahu k dětem budovat hranice.* Návrat domů. Praha, 2007. str. 19-20 ISBN 80-7255-75-6

schizofrenie, tzv. "disociaci". Propojení mezi emoční vazbou, celkovým vývojem jedince a stresem.

Poraněná duše může být projevem z osamocení v raném dětském věku. Dosud nebyl stanoven žádný metr, který by změřil výši způsobeného traumatu. Při prožívání bolesti způsobené např. při tragédii v rodině se každý s bolestí vyrovnává jinak. Více však postihuje ty, kteří nemají dostatečné sebevědomí, nemají pevné zázemí v rodině, a nejsou rozumově dostatečně vyspělý. Právě děti v nejranějším věku jsou, čelí nadměrnému ohrožení poruchy vývoje, neboť všechny smysly se teprve vyvíjí.

To potvrzují i výzkumy, které prováděl "Bessel van der Kolk (1996), John Brière (1992) a Bruce Perry (1993). Výsledky výzkumů dokazují, že trauma má jednoznačně vliv na CNS. U dětí vyrůstajících v harmonickém prostředí dochází ke zdravému vývoji. Po psychické stránce stres narušuje pocit jistoty a důvěry k okolí. Po tělesné stránce stres napadá aktivaci tělesných funkcí včetně pocitů, jako city, zlost, obavu. Při nadměrném stresu, nebo pokud trvá delší období, bývá narušena schopnost návratu do harmonického stavu. Stresovaný tak pod tlakem je také výbušný, samotářský. Pro děti v nejranějším věku bývá stresem odloučení od matky. Nedokáže ještě rozlišit, že jde pouze krátký čas odloučení.

Až s postupem času se učí, že jde o přechodnou záležitost. Učí se tomu snáze s láskou svých rodičů, zejména matek a za pomoci hraček, které mu pomáhají strávit onu přechodnou dobu snáz, není jim tak smutno. Stres, který působí na vývoj, začíná již v prenatálním období vývoje plodu, kdy se přenáší přes placentu z matky na dítě. Dalším a snad i největším stresem pro dítě je období po porodu, kdy dochází k úplnému odloučení od matky. S vývojem dochází k určité vazbě ve zdravém slova smyslu. Ovšem jen pokud je ve spojení s milující osobou. V případech, kdy je dítě vystaveno nadměrnému stresu bez podpory blízkých, pak v dospělosti udržuje nejisté vztahy, nebo také nevznikne žádný vztah a dojde k "sociální izolaci".

K vznětlivosti a bouřlivým reakcím může dojít již na podkladě malých a zcela bezvýznamných impulzů. Vzpomínky se objevují při spánku, nebo přes den, kdy bdí, anebo se stávají nočními můrami. Dítě se s takovými stavy a tenzí snaží vypořádat. Jedním z úniků je, že se ocitá myšlenkami jinde, nebo nadměrně rozvinutá představivost ve formě her. Jedná se o již zmíněnou disociaci, která nastává i po té, kdy dítě přišlo do kontaktu návykovým látkám nebo alkoholu. Při adopci je důležité, aby adoptivní rodina byla seznámena se všemi okolnostmi, které dosud dítě provázely. Snáze tak dítě pochopí a

najdou společnou cestu v dalším společném životě a komunikaci. Čím dříve se dostane dětem patřičného přístupu a lásky, tím snazší cestu budou mít. Rodiče i děti.²²

Rodina, ve které dítě vyrůstá, je primárním prostředím. Způsob života v rodině a její organizační stránka je základním vzorem a projevem sociokulturního soužití dané rodiny. Je to prvotní, neoficiální skupina zprostředkující přenos vlivů prostředí. Osobnost dítěte se utváří s největší pravděpodobností ve věku šesti let dítěte. Dle vyjádření K. D. Ušinského, charakter dítěte se utváří a již natrvalo a nejhloběji ukládá do pěti let věku. Poznání dítěte spočívá především také v poznání jeho rodiny. Její nezastupitelnou roli zde hraje její význam v socializaci jedince. Vlivu sociokulturního dědictví, poznávání, učení, uchování norem, významu a důležitosti společnosti.

Podstata nynějších rodin jako společenství dle J. Musila:

- ✓ Je jako manželství uzavíráno podstatně dříve než v dřívější době
- ✓ Omezena pouze na jednogeracační rodinu. Více generační ojediněle
- ✓ Soustředí se na primární funkci
- ✓ Prostorová vzdálenost mezi generacemi (samostatné bydlení- neolokálnost)
- ✓ Ekonomická nezávislost
- ✓ Dobrovolně uzavírané svazky
- ✓ Rodina funguje demokraticky
- ✓ Zaměření je orientované na starostlivost a výchovu dítěte a na partnerské vztahy
- ✓ Rodina je právně uznávaná státem, společenská významnost

Funkci rodiny spatřujeme zejména:

- ✓ Rozmnožovací, ekonomická, společenská, materiální zabezpečení rodiny, péče o bližní ve zdraví i nemoci i mezigeneračně, citová podpora členů rodiny
- ✓ Sociokulturní dědictví
- ✓ Stanoví hranice, řídí, stanoví velikost počtu členů rodiny

---

²² ARCHER, C. Dítě v náhradní rodině: nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině. 1.vyd. Praha: Potrál, 2001. Str. 38-44. ISBN 80-7178-578-4

Nejdůležitější je již zmíněné formování dítěte na tvora společenského. Spojitost formování je opatřována spojením jedince s jedinci různých sociálních vrstev. Výzkum L. M. Termana ukazuje, že štěstí v partnerském vztahu a rodině podporují faktory, jako jsou:

- ✓ Neobyčejný, nevšedně potěšený vztah v rodině
- ✓ Příznivé období dětského věku
- ✓ Nekonfliktnost mezi dětmi a rodiči
- ✓ Disciplína
- ✓ Pevné emoční pouto k rodičům
- ✓ Netabuizovaný vztah v baterii otázek k sexu
- ✓ Alternativní, přiměřené tresty při výchově

Předpokladem prosperujícího procesu při osvojování si hodnot, norem chování v rodině jsou:

- ✓ Odpovídající podmínky nezbytné pro jedinečný vývoj jedince
- ✓ Odpovídající vzájemné působení a spojení v rodině. Matka a otec působí na dítě jako dozrálí sociální jedinci
- ✓ Úměrné projevy sympatie a lásky v rodině
- ✓ Pochvala dítěte za jeho adaptaci a vnitřní sílu
- ✓ Odpovídající respekt k dítěti jako nezávislému jedinci

Domov poskytující primární mikroklima zabezpečuje dětem v procesu socializace kvalitní model a příklady vystupování. Umožňuje tak dítěti snazší vstup do společnosti a kladný postoj ve společnosti. Přiměřeně bývají zabezpečovány základní a materiální potřeby. Emoční potřeby, jako jsou pocit bezpečí, domova, být milován, nebo mít někoho rád, pohlazení již tak dostatečně zabezpečovány nejsou. Jejich nedostatkem dochází k citovému strádání. Pro zdravý vývoj a prevenci citového strádání, je zapotřebí k projevům lásky dítěti. Ať formou pohádek před spaním, či prožíváním společných volnočasových aktivit, pohlazením, políbením, tradicemi. Však citovému přetěžování dítěte, je zapotřebí se vyhnout (rozvod apod.).

Velká přísnost, autoritářský přístup mnoho vést k poškození důvěry v sebe sama a nízkému sebevědomí. Malá přísnost zase vede k vysokému sebevědomí a vytyčování cílů,

kterých nelze dosáhnout. Mezi adolescenty počet takových jedinců narůstá. Svůj vliv na to mají také vrstevníci, se kterými se stýkají, tzv. party.

Radosti společenského života a rodiny přispívají také návštěvy kulturních akcí, sportovní aktivity kolektivní i třeba jen rodinné, výlety do přírody, zábavní akce. Jsou děti, u kterých je potřeba kontaktu přirozeně nízká, mají malou potřebu kolektivizace, jsou to samotářské typy dětí, introverti, případně děti s dispozicí schizofrenie. Mnohdy se stane, že v pokrytí nezbytností dětského jedince tvoří jeden z rodičů, případně oba dva, nebo také učitel, "vychovatel". Na základě toho pak může docházet k rozepřím mezi vychovávaným dítětem a "vychovatelem". Zapomíná se totiž na osobitý přístup k dítěti. Na výchovu má vliv také funkčnost rodiny.

Podle toho, jak svou úlohu plní, ji můžeme rozdělit na:

- ✓ *Funkční* (navenek bez problémů)
- ✓ *Problémová* (problémy nejsou závažné pro zdravý rozvoj)
- ✓ *Dysfunkční* (rodina má problémy v plnění primárních funkcí)

Mezně určené verze výchovy popsal L. Kubička, jako "dívat se na výcvik pod lupou". Ne zrovna vhodné prostředky výcviku pak jako mezně diktátorský, více než benevolentní, více než pečovatelský, poskytující nadměrně ochranu, vysoce vybíravá, permanentní neláska. Špatně stanovený způsob výcviku osobnosti a jeho vliv ukazuje ve svém přehledu H. R. Lückert. Uvádí v něm rozdělení chybné výchovy a k ní pak zážitkovou strukturu, odezvu, výstižnou charakteristiku a hlavní sklony.

Dělí výchovu na:

- ✓ *Projekční neláska*, na kterou dítě reaguje úzkostí a hostilitou, kde výsledkem je agrese a méněcennost
- ✓ *Hyperprotektivní* s přemírou péče, reaguje bezmocí a sebezprosazováním, výsledek nedozrálou, zaměřen na sebe sama
- ✓ *Hyperdoživantní* (nadměrně trapná a nepříjemná), reakcí je submisivní, nebo naopak agresivní, případně asertivní chování, výsledkem je porucha jednat cílevědomě a uvědoměle, nízké nebo vysoké sebevědomí
- ✓ *Laxní* lehkovážná, povrchní, neodpovědná, reakcí je sobeckost, přizpůsobivost. Inklinuje ke slabému svědomí a nemorálnosti
- ✓ *Kontrastní* protikladná, neumí se rozhodnout, přetvařuje se. Inklinuje k nerozhodnosti.

Korektní a žádoucí výchova je popisována, jako výchova láskyplná, s trpělivostí, postavená na sympatiích zúčastněných výchovy, založená na pochopení a zvyšující důvěru v sebe sama. Správně utvořená osobnost je popisována jako osoba se sebekontrolou, umírněností. Na správné utvoření kultivovaného jedince mají vliv veškeré souvislosti týkající se rodiny a jejího prostředí.²³

Jedinci z prostředí minorit jsou v nevýhodě při socializaci zejména kvůli své jazykové bariéře. Není to však jen jazyk, který bariéru tvoří. Jsou to i předsudky společnosti, intolerance k jiné rase, národnosti, kultuře. Jsou komunity, které se snaží do společnosti začlenit. Pracují, vzdělávají se, vytvářejí nové vztahy v oblasti pracovní i soukromé. Společnost svojí tolerancí a trpělivostí napomáhá jejich socializaci. Vede je, učí, pomáhá. Je ale zapotřebí, aby občané minority a i majority se naučili respektovat právo a zákony dané země, kde se rozhodli dále žít a vychovávat své děti. Aby plnili své povinnosti, respektovali zvyklosti dané společnosti a nezneužívali pozitivní diskriminace. Zejména u romské komunity jsou patrné tyto sklony a projevy vůči společnosti a sociálnímu systému vůbec. Přijmutím pravidel a normám, společenským začleněním jedinec pronikne do dané společnosti. Získá nejen tím nejen novou totožnost. Začleňování probíhá již v prenatálním věku, nejvíce se však naučí v raném dětském věku. Dle mentality dané komunity pak dítě přejímá její návyky, její vlastní kulturu a zvyky. Začlenění pak přejímá nové. Kořeny však zůstávají „doma“. Pokud se v primární společnosti nenaučí, že „láska k bližnímu“, pomoc, vzdělání, poctivá práce, empatie, solidarita a spousta dalších ušlechtilých vlastností prospěšných pro společnost a především pro sebe samu mu usnadní další život a plnohodnotný partnerský vztah a rodinný život, jen těžko bude prospěšným sobě samému, jeho blízkým i dané společnosti.²⁴

Vývojem a výchovou dětí se zabýval i Eric Heinz Lenneberg, který svými výzkumy poukazoval na období kritické pro učení a osvojování si v dětském věku.

---

²³ Olejníček, Antonín. Kohoutek, Rudolf. *Metodika řešení problémů v mezních situacích*. Institut mezioborových studií Brno, 2005. str 78-91

²⁴ Smékal, Vladimír. *Podpora optimálního rozvoje osobnosti. Děti z prostředí minorit*. Barrister&Principal-studio. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 2003. ISBN 8085947-82-X

3.1 Lenebergovo kritické období

Düsseldorfský neurolog a lingvista Eric Heinz Lenneberg (1921 - 1975), žijící ve Spojených státech, propagující osvojování jazyka a kognitivní psychologii se zabýval vrozeností. Argumentoval o vrozených biologických schopnostech zejména vývoje řeči. Své argumenty pak publikoval v roce 1960 a následně ještě v 1964 ve své práci „Kapacita Language Acquisition“. V publikaci biologických základů jazyka uspil hypotézu o „kritické období“ rozvoje jazyka.²⁵ Kritické období vztahuje k možnosti, přirozenosti se učit. Zabývá se otázkami, jako proč je možné, se naučit jazyk do pátého roku života a proč je těžké se mu učit po 17. roce věku (kritická věková hypotéza).

K teorii o osvojování si jazyka dětmi, přibyla teorie o „při“. Eric Lenneberg (1967) tuto teorii označoval jako kritické období v životě dětí, ve kterém jsou schopny osvojit si daný jazyk. Otázkou však je, jak dlouhé je dané období pro osvojení a jaké jsou důkazy pro osvojení a proti němu.

Lenneberg říká, že osvojování jazyka je spojeno se zráním jedince. „Cut-off“ pro přirozené vzdělávání je ve věku asi 12-13 let věku. Po překročení dané věkové ranice je učení pomalejší. Poukazuje také na vědecké poznatky, které říkají, že lidský mozek roste již kolem 18 měsíce věku jedince. Asi ve čtyřech letech je pak dítě schopno si osvojit gramatiku a fonologii jazyka.

Lenneberg připustil, že je možno si jazyk osvojit až do poloviny druhé dekády věku. Po tomto období je narušena nervová plastičnost šedé kůry mozkové a tím silně narušena schopnost osvojování si jazykových schopností.

Objevilo se i spousta kritik na Lennebergovo kritické období. Vygotsky (1978) však potvrdil, že dítě je schopno osvojení jazyka pouze v interakci lidí a to ve svém prostředí se svými vrstevníky.

Hypotéza kritického období je obsahem nesčetně diskuzí. Diskutuje se o míře schopnosti osvojení jazyka a biologickými souvislostmi s věkem. Klasická hypotéza se přiklání k času, trávenému v jazykově bohatém prostředí.

---

²⁵ Dostupné : http://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Lenneberg. 20.1.2014

Hypotéza kritického období pak k osvojení prvního jazyka období prvních několika let života dítěte a za předpokladu předložení odpovídajících podnětů. Tahle hypotéza vychází především z argumentů a analogie vizuálního vývoje. Některými spisovateli je toto období nazýváno spíše jako období „citlivé, optimální“ a přiklání se též k jeho různé délce. U druhého jazyka je pak kladen důraz spíše na studium s přízvukem, kde nejde o rodilé mluvčí. Za jistých podmínek byl důraz ovlivněn mnoha faktory, jako jsou identita a motivace, biologické omezení (Moyer, 1999; Bongaerts *et al*, 1995, Young- Scholten, 2002).²⁶

Příkladem můžou být i neslyšící děti, nebo divoké děti, které vlivem izolace, životem ve volné přírodě či porodu, jako byly Genie a Isabelle. Genie, dítě zbavené sociální interakce již od narození, které se učilo mluvit až ve třinácti letech. Po sedmi letech odborné péče stále postrádalo jazykové kompetence. Isabelle, dítě vězněné se svojí hluchoněmou matkou do věku 6,5 let. Za přispění odborníků si přisvojila všechny jazykové dovednosti a schopnosti. U těchto studií se vyskytuje problém, a to izolace. Izolace, která může vést ke zpomalení emočních poruch a tím k mylným závěrům o jazykových schopnostech.

Per analogiam vzato, dítě není rozumově vyspělé, ale pociťuje. Když pociťuje, tak tzn., že cítí, vnímá, a tím také přijímá lásku od matky.

Psycholog **Piaget** uvádí, že schopnost učít se jazyk je součástí základního vzdělávání. Schopnost osvojení může být vrozená, ale není vyvoláno žádnou zvláštní aktivizací mozku konkrétním podmětem. Podle Piageta je osvojování celoživotním dílem procesů, které se neustále aktualizují a mění s věkem. Piaget podporuje teorii optimálního období dětství pro osvojování si jazykových znalostí.

Osvojení jazyka je výhodou, která je pozitivní pro přežití, reprodukci jedince (Hufordův evoluční model). Hufford uvádí, že kritické období není přizpůsobení se, nýbrž selekce na jazyk objevující se z nedostatku určitých tlaků na získání na více než jeden jazyk.²⁷

²⁶ Dostupné: z wikipedie, otevřené hledání- lenneberg str. 3. 20.1.2014

²⁷ Hurford, JR (1991). *Vývoj kritického období pro osvojování jazyka*. Str. 159-201.

4. SROVNÁNÍ CITOVÝCH VZTAHŮ- KULTURNÍ HISTORICKÝ POHLED NA OSOBNÍ VZTAHY

Stejně tak asi jako v době kamenné se chovali domorodci v Austrálii ještě před dvěma sty lety. V tu dobu byli totiž považováni za nejprimitivnější lidi žijící na celé planetě Zemi. Změny nastaly až s příchodem přistěhovalců. Pro jejich prostoduché chování a náboženskou kulturu se mohou tyto kmeny přirovnávat k době kamenné. I v té době dozajista existoval vztah mezi oběma pohlavími.

4.1 AUSTRÁLIE A TICHOMOŘÍ

Ovšem o konkrétních praktikách a vším co se sexem souviselo, nevíme nic. Některé zvyklosti některých kmenů na australském ostrově přetrvaly až do dnešní doby. S tím souvisí i politické dění současné i minulé vlády, kteří těmto kmenů vyčlenili určitá území pro jejich život. Jde především o severní část Austrálie. Tyto kmeny poněkud nechápaly přímou souvislost mezi sexem a těhotenstvím žen. Podle jejich duchovního přesvědčení šlo o jakési spojení s duchem, kdy duch sestoupil do lůna ženy a ta za devět měsíců ono dítě přivedla na svět. Mužská role zde byla zastoupena ne onom početí, ale přípravě ženy k tomu, aby do ni mohl duch sestoupit. Stykem měl muž ženu otevřít pro vstoupení onoho ducha.²⁸

Tak jako u těchto kmenů existuje i u jiných národů a jejich kultur ještě soustu pro nás záhad, tajemství, se kterými nás seznamují různé cestopisné výpravy, jako byla výprava za láskou cestovatele Miloslava Stingla, kterou popsal ve své knize „Sex v pěti dílech světa“. Ve svém vyprávění popisuje tradici dochovanou na ostrovech, vztahující se ke kultuře, obyčejům a praktickým zvyklostem ještě z dob novoosídlení a přijmutím nové víry-křesťanství. Tyto změny měly na některých místech souostroví vliv také na věci týkající se lásky a sexu. Svoji výpravu započal na Polynésii, ostrovech jako Tahiti, Markézy, Samoa a mnohé další, tzv. „Ostrovech lásky“.

²⁸ STINGL, Miloslav. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006, str.6-16, ISBN 80-7217-388-X

Samoa, přestože ostrov získal suverenitu, mají na politické scéně rozhodující vliv-slovo „aiga“, což jsou „velkorodiny“, dále jejich hlavy, neboli „Matayové“ a „vyšší náčelníci“. Se svojí suverenitou souostroví získalo tak dost vysokou životní úroveň. Přesto všechno zde zůstala zachována i tradice „Village Virgin“. Je to označení pro obecní pannu. Touto pannou obce byla vesnicí zvolená dívka-taupo, která byla zaslíbena muži vysokého postavení z jiné vesnice. Tato dívky nesměla užívat sexuální volnosti jako ostatní dívky kmenové vesnice. Bez ohledu na vlastní přání zvolené dívky. Při svatebním obřadu se ono panenství dokazovalo před manželovou vesnicí. Pokud vyšlo najevo, že dívka ztratila panenství již před sňatkem, dívka tak zostudila vlastní vesnici a ženy z její vesnice by ji ukamenovaly.

Další ukázkou samojské tradice je také, že Samojsci užívají učitelé sexu i po praktické stránce, kterými u dívek bývá poměrně starší a sexuálně zkušený muž. Většinou přímý příbuzný- strýc. V naší kultuře bychom ono zacvičování považovali za incest.

Pohlavní zralost u dívek byla prokazována pubickým ochlupením lůna a první menstruací. U chlapců se zvyrazňovala rituálem, kdy byl chlapec uveden mezi dospělé muže. Oním rituálem byla obřízka. V současné době se od tohoto zvyku upouští a muži se nechávají tetovat po svém těle, zvláště pak po stehnech a hýždích. Tetování stejně jako obřízka jsou vzhledovou podmínkou pro uskutečnění sexu s tamními ženami.

Co se týká nevěry, je Samoa vcelku liberální. Přesto, že přistoupila na křesťanskou víru. Nesmí však nevěra veřejně zostudit muže. Pokud k tomuto dojde, milenec vyplatí manželovi pokutu. Pokud nedojde k vyplacení, lze manželství podvedeného ukončit.

Zvláštní tradici mají i Markézské ostrovy. Tam na konci svatebního obřadu novomanželka na bílé rohoži pojímá všechny přítomné muže. Čím více jich obšťastní, tím větší vážnosti se jí dostane.

Na ostrově Mangaia nejsou uzavírány sňatky z lásky, ale na základě postavení v sociální vrstvě případného manžela. Jednou ročně shromažďují náčelníci kmenů svoje svobodné syny a dcery. Potom od nejsilněji po nejméně sociálně postaveného muže začíná výběr možné budoucí manželky. Manželství na ostrovech lásky nebylo uzavíráno navždycky. Mimomanželský sex, především sex se švagrem, nebo švagrovou, zde nebyl žádnou zvláštností, zejména pak na Tahiti.²⁹

²⁹ STINGL, M. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006, str.6-16. ISBN 80-7217-388-X

4. 2 AMERIKA

Světadíl zejména indiánské kultury, nejvíce rozšířené v oblasti And. První písemné zmínky o kultuře indiánů se objevily s příchodem Kryštofa Columba, se kterým přicestovalo také nemalé množství misionářů- španělských duchovních katolického vyznání, kteří vše písemně dokumentovali.

Před příchodem Columba existovalo několik desítek kultur, zejména pak po příchodu bělochů oblasti And vládli Inkové. Jednalo se především o území „Kolumbie, Chile, Ekvádoru, Peru, Bolívie a Argentiny“. Historie sexu a lásky v jazyce Mochicoiů uváděno jako „checan“ je uchována zejména v hliněných výrobcích, jako jsou hrnce, vázy, mísy a další. Tyto výrobky byly objeveny v nalezištích především v oblasti Peru, ve městě Lima, a tamtéž v Larcově muzeu (badatel Rafael Larco Hoyle) v současné době vystavováno. Tyto nádoby vystavované ve výše uvedeném muzeu popisují především sexuální praktiky tehdejších obyvatel. Oni kronikáři měli velmi malé pochopení k praktikám tehdejších obyvatel. Tamní obyvatelstvo provozovalo velmi často nekoitální způsob uspokojení svých potřeb, dále pak provozovalo zoofilii, především s lamami, mulami a dalšími dostupnými zvířaty, se kterými sdíleli období, po které byli odloučení od svých manželek.

Odtud také pochází názor, že syfilis, pochází právě z této oblasti. Rozšířila se právě sexem nakažením se od lam, které byly jejími původními nositelkami. Odtud se pak choroba rozšířila přes manželky indiánů na přistěhovalecké obyvatelstvo, poté přes mořeplavce do Evropy (Barcelona 1493), odtud se dostala nemoc do Neapole a dále do Francie, kam ji přivezli francouzští vojáci (odtud francouzská nemoc). Z Francie se pak již rozšířila do celého světa.

Onu chorobu neopomněli místní obyvatelé také zdokumentovat do svých uměleckých děl- keramiky, kde ji vyznačovali u nakažených extrémně velkými nosy. Na keramických dílech jsou zobrazovány na necelých 100 procentech nádob nepohlavní styk muže a ženy. Ženy jsou zde vyobrazovány bez aktivity, pouze jako nástroj uspokojení mužů. Ponejvíce je znázorňován mužský úd, ztopořený a vždy obřezán. Přestože byli indiáni sexuálně velmi aktivní, měli i své zapovězeno. Ten kdo porušil dané omezení, byl označen žhavým železem na tváři, nebo byl muž ukamenován. Ženy byly pranýřovány.

U indiánů byla také hojně rozšířena homosexualita a sex mezi příbuznými v pokolení přímém. Obojí bylo provozováno i ve svatyních. Sňatek mezi příbuznými byl prvním zákonem Inků.

Úlohou ženy bylo v první řadě přivést muži na svět co nejvíce potomků. Nejhezčí dívky však byly vybrány jako „Panny Slunce“, odvedeny do klášterů a tam vzdělávány pro boha Slunce. Ve třinácti letech z nich byly vybrány nejvzdělanější a nejkrásnější, ty pak byly poslány bohu Slunce do jeho kláštera jako jeho jeptišky, ostatní provdány za vysoce postavené muže. Všechny dívky musely být bez výjimky panny. Pokud by zhřešily a o poctivost tak přišly, nebo by byly nevěrné bohu Slunci, kdy on jediný s nimi mohl mít pohlavní styk, pak by byly ztrestány ztrátou života a jejich vesnice vyhlazeny.

V lásce byli aktivnější muži. Děti byly přiřazovány matce a tím také k jejímu rodu. Ženy se staraly o zdroj potravy- zemědělství a výrobě keramiky. Postavení žen kmenů Severní Ameriky nebylo na předním místě v běžném životě a ani v životě partnerském. Mužská část této populace dávala většinou přednost v sexu mužskému pohlaví. Přesto všechno plnit manželskou povinnost byl prvořadý úkol každé manželky.

Se začátkem sexuálního života to bylo obdobné jako u australských kmenů.

U chlapců to byla iniciace - rituální zasvěcení a obřizka a u dívek první menstruace. Následně pak zbavení panenství vlastní matkou, staršími ženami, nebo to byl místní mladík. U prvního styku vždy musel být šaman vesnice. Záleželo, ke kterému kmeni dívka patřila. Indiánské kmeny byly také velice zkušené co do používání afrodiziak. Nejčastěji užívali plody a rostliny. Nejvíce užívanou byla koka. Žvýkaly se listy máčené v různých přísadách. Nejvíce se užívala ve "staré Americe". V dnešní době je to "Peru, Bolívie, Ekvádor a Kolumbie". Koka potlačuje chuť k jídlu a únavu. Zkvalitňuje délku styku a četnost ejakulace. Dále se užívala jako myorelaxancium a analgetikum při análním styku. Na konci 19. století v této oblasti prováděl výzkumy i Sigmund Freud (zakladatel psychoanalýzy).

Mayové jako afrodiziakum užívali především medovinu., indiáni střední Ameriky kůru stromů „Lonchocarpus violaceus“, Aztékové pro změnu zase přidávali do lihoviny z agáve „damiánu“- pastela rozprostředná, kterou Mexičané užívají dodnes.

Misionáři dokumentující zdejší zvyklosti výše uvedenou formu sexu- homosexualitu velmi ostře kritizovali a odsuzovali.

Mužští homosexuálové se mnohdy stávali homosexuály skrze své meditační vidění. Usuzovali tak z vidění, při kterém když jim byly podány ženské šaty místo tomahavku,

byli vyvolení stát se „berdache“. Výraz pro mužského milence. Tito milenci mužů měli úctyhodné postavení kmene, mohli se ženit, mít děti a zároveň být především milencem mužů.

Vedle mužské homosexuality byla rozšířená i homosexualita ženská. Např. u kmene „Tupinamba“ měla každá z bojovnic svoji služebnou, která ji sloužila také jako milenka. Lesbická láska se objevuje i v bájích Eskymáků.

Nebyly však všechny kmeny takové. Některé kmeny (zejména Navahové) upřednostňovaly heterosexuální vztahy, jejichž smyslem života bylo početí dětí. Tomuto věnují obzvlášť významnou pozornost. Pokud už žena dospěje klimakteriu, může si manžel najít mladší ženu, schopnou mít ještě děti. Navahové upřednostňují chtěné a zdravé potomstvo. Nechtěnému početí brání antikoncepcí („mléčná tráva, zařikávání“). Vcelku můžeme říci, že pro indiánské kmeny byla láska tím nejdůležitějším v jejich životech.³⁰

4.3 INDIE

Od indiánů přejdeme k Indii. Země, kde sex má nenahraditelné místo. Indie, jako jedna ze tří kultur (Čína, Řecko a Řím), kde láska nebyla „cizí“, lásce se blahorečilo, vychvalovala se, a kde se lásce již od pradávna - milování vyučovalo. Pozornost lásce byla věnována také prostřednictvím výtvarného umění, slova a architekturou. Nejrozšířenější do celého světa je láska rozšířená slovem, dílem jménem „Kámasútra“. Rukodělným dílem je „Khadžuraho“. Vše, co je v Indii poutáno se sexem, vychází ze spojení boha Šiva a bohyně Šaktí. Spojením těchto bohů je produkována ušlechtilá energie, která svět nabíjí. O lásce vypovídá tantrické učení prostřednictvím svých vykladačů. Tantra má své rituály, kde v nezastupitelnou roli hraje slavnostní pohlavní styk „maithuna“. Tento styk je buď párový, nebo skupinový „čakra“. Čakra je prováděna za vedení tantrických učitelů „guruů“. Tantra a její učení je v dnešní době velmi oblíbená. Ve staré Indii byla spíše promiskuita a rozmanitost. V dnešní náboženství- hinduismus, doporučuje spíše monogamii.

V Indii existuje ještě jedna kniha, učebnice lásky, která se jmenuje „Anagaranga“. Byla sepsána jako šablona pro prosperující život v manželství, zejména v oblasti sexu již přibližně v 15. století. Oproti tomu Kámasútra, pocházející z dob 3. - 4. století byla

³⁰ STINGL, M. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006. str.39-62. ISBN 80-7217-388-X

učebnicí pro milence. Je známo, že její autor „Vátsjájána“ se nikdy s nikým nemiloval. Knihu napsal ještě v období promiskuity. Kámasútra, tantra, láska, všechno představovalo sexuální uspokojení a uctívání bohů Šivy a Šaktí. Zejména Šiva byl v chrámech uctíván kamennými ligamy- ztopořený pohlavní úd.

Tantrický sex bořil hranice vytvořené staroindickým kastovním systémem. Kámasútra nabízí na stovky poloh při milování, rozděluje muže podle velikosti pyje a ženy podle velikosti pochvy. Podle odpovídajících velikostí je pak přiřazuje k sobě. Popisuje také mnohé způsoby líbání, objímání, doteků mezi partnery v sexu. Učí, aby aktivitu v sexu přebírala i žena.

O pár století později v Indii kněží nejvyšší indické kasty - Brahmani brání „volnosti“ a kážou „věrnost“. Příkladem toho jsou například „satí“, což je upalování vdov za živa se zemřelým manželem. Vzhledem k tomu, že v Indii je povoleno mnohoženství, satí se týkalo všech žen- manželek zemřelého. Dalším příkladem může být také panenská vdova. Je to dívka, kterou již častokrát ve velmi raném věku, mnohdy již po narození rodiče přislíbí danému muži- budoucímu manželovi. Pokud se stane, že chlapec nebo muž, kterému jsou zaslíbeny, zemře ještě i před naplněním svazku manželského, dívka zůstane pannou až nad smrti. V současné době je však satí zakázáno a postavení panenské vdovy zrušeno.³¹

4.4 ČÍNA, JAPONSKO, KOREA, TCHAJ-WAN

O lásce vypovídají svým rukodělným uměním. Svou křehkost, zdvořilost a něžnost prokazovali především ve vztazích plných lásky. Japonci ji dávali najevo upřímným písmem zvaným „šunga“. Šungu dostávaly zejména dívky jako součást výbavy. Byly v nich detailně popsány a nakresleny všechny způsoby sexuálního styku. V Číně bylo pro změnu vše dokumentováno na plátnech a literatuře. V těchto zemích praktikovali převážně sex, při kterém byli partneři k sobě obličejovou částí. Zvláštní význam pro ně mělo i líbání. Líbání velice napodobuje samotný pohlavní styk. Národy dálného východu jsou považovány za enormně cudné. Možná proto se na veřejnosti nelíbají. Přes všechnu cudnost jsou sexu oddáni. Kultura dálného východu uctívá mužský fal (pohlavní úd). Ženy zde měly rovnoprávnost i v sexu. S odstupem času se však muži stali nadřazenější. Zejména vysoce postavení mohli mít více partnerek. U císaře se počet manželek a milenek

³¹ STINGL, M. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006, str. 63-72. ISBN 80-7217-388-X

mohl vyšplhat až na číslo osmdesát jedna. Manželství byla dohodnutá rodiči. Postavení manželek bylo spíše na úrovni služebné. Přestože čínský lid zbožňuje děti, ti nejhudší z chudých byli nuceni při narození dětí, především dívky, utopit ve vodě „ledová koupel“. Dítě bylo pro rodinu rolníka nemalou zátěží.

Podobné učení jako v Indii, existuje i v zemích dálného východu. Nazývá se taoismus. Zakladatelem je Lao'c, a umění milování vydal pod názvem „Kniha o cestě a ctnosti“. Základem vztahu mezi mužem (jang) a ženou (jing) a energie (čchi).

Při milování je pak nejdůležitější pohlavní styk, dotek rtů a očí. Na rozdíl od indického učení, které kladlo důraz na čísla- počet styků, Číňané kladli důraz na způsob milování.

Po vydání knihy mistra Lao'ca bylo sepsáno mnoho dalších knih o umění milování, jež se staly učebnicemi i v Japonsku. Primárním požadavkem taoistického učení bylo, aby muž, ať už manžel či milenec, provozovali pohlavní styk s co nejvíce ženami, avšak s co nejméně možným vyvrcholením. Zbytečné vyvrcholení tak mělo za následek marnění, mrhání jangu. Nesmíme opomenout ani obchod s láskou, který se v Číně konal na „květinových lodích“.

„Gejša“, pro mnohé neznalé prostitutka, spolunocležnice, pro znalé označení společnice, a to velmi vzdělané. Byly ozdobou společnosti. Je to japonský výraz, který je také znakem erotiky. Přestože jde o velmi starou tradici, ještě v dnešní době bychom pravou gejšu v Japonsku našli.³²

4.5 IZRAEL

Židovská tradice spjata s „Písní Šalamouna“ je veršovaná vášeň vyjádřena slovy dvou milenců. Oslavou erotických vazeb a také vazby boha „Juda“ a člověka, který vedl člověka tou správnou cestou plnohodnotným životem. Judova cesta provázela i tou pravou cestou sexuálního vztahu mezi partnery. Návod na správnou cestu je popsán v pěti knihách Starého zákona.

Izraelci kladou velký význam mužskému pyji- falu. Symbolizuje také hada, který byl příčinou vyhnání z ráje Adama a Evy. Podle psaných textů mají spolu mít partneři sex a také se z něj těšit. S tím souvisí i mužská obřízka. V dávných časech symbolizovala

---

³² STINGL, Miloslav. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006, str. 72-82, ISBN 80-7217-388-X

smlouvu s židovským bohem „Jehovou“. Nevázanost v sexu byla časem minimalizována. Oproti tomu však židovská víra nehlásala celibát, ani sexuální abstinenci. Vyznávala partnerský sex, potěšení z něj a plození dětí. Homosexualita je zcela zavrhována, ženy vstupují do svazku manželského jako panny.

Židovská pravidla víry v sobě nesla také dvacet osm příkazů a šedesát osm zákazů. Zejména zakazuje incest.

Křesťanská víra převzala spoustu názorů na sexualitu. Pohlavní styk by se měl konat zejména za účelem početí, odsuzována byla onanie a homosexuální vztahy.

Z počátku židovská víra dovolovala monogamii i polygamii. Postupem času polygamie byla zrušena a v současné době jsou již jen monogamní svazky. V intimním životě jsou si muž i žena rovni. Její hlavní náplní je starost o domácnost a výchova dětí.³³

4.6 SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Alžír, Senegal, Tunis, Libanon, Egypt, Jemen a mnoho dalších zemí i mimo emiráty, tam všude najdeme vyznavače islámské víry. S nimi je spjat pojem „Harém“. V harémech byly zavírány ženy, ať už dobrovolně či nedobrovolně, které byly po vůli mužům. Ženám bylo zakázáno vycházet. Na místě veřejném pak ženy nosily závoje a šátky, do kterých byly zahaleny. Islámská víra vznikla na Arabském poloostrově. Jediným bohem je Alláh, který se zjevil proroku Mohamedovi. Mohamed pak sepsal všechna nařízení Alláha do „Svaté knihy“- Koránu. Uvádí nadřazenost mužů nad ženami, určuje četnost uzavřených manželství jednoho muže- polygamii, která je dnes již ojedinělá. Žena však nesmí mít více mužů. Sexuální styk mezi manžely patří mezi samozřejmost a partnerka je vždy po vůli partnerovi. Během svátku zvaného Ramadám, však i muži musí dodržovat pohlavní zdrženlivost přes den. Homosexualita je islámem zamítnuta, stejně tak i incest, nevěra a znásilnění. Což je v současné době dosti aktuální problém zejména v Indii. Nevěra se trestala ukamenováním.³⁴

Tak, jak bylo již zmíněno v předešlé části, za rituál uvedení do dospělosti je obřízka.

V tomto případě budu zmiňovat obřízku ženskou, která je ještě stále běžná, i když již

³³ STINGL, M. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006, str. 82-91. ISBN 80-7217-388-X

³⁴ Olejníček, A. R. Kohoutek. CSc. *Metodika řešení problémů v mezích situacích*. Institut mezioborových studií Brno, 2005. str. 67-78 ISBN

africkou a arabskou vládou potírána. Jde především o území Súdánu. Obřízka je prováděna dívkám matkou a dalšími ženami, ve speciálně k tomu postavené chýši. Dívce je při jednodušší verzi primitivním nástrojem odříznut poštěváček.

Při rozsáhlejšímu zákroku jsou kromě poštěváčku odříznuty i malé a část velkých pysků. Následně je dívka sešita, kdy jen malá dírka. Těmito zákroky dívky velmi trpí a v dospělosti. Způsobují ji bolestivost břicha a pohlavních orgánů, zejména při styku s mužem. Veškeré potěšení ze sexu je navždycky ztraceno. Obřízkou nejsou zbaveny schopnosti rodit děti, ale také jsou pouze nástrojem pro potěchu mužů. Některé země již tyto obřízky zakazují vydanými zákony. V afrických zemích je nejvíce rozšířena jedna z nezáladnějších chorob dnešní doby- AIDS.³⁵

4.7 ŘECKO A ŘÍM

Řek Eros, syn bohyně Afrodité. Nositel jména, ze kterého vzešel název erotika. Manželství v Řecku bylo uzavíráno především na bázi fyzické přitažlivosti, než na citovém opojení láskou. Lásku měla projevovat především muži jeho žena. Ze strany muže k ženě to byla spíše vzácnost. Muži s oblibou užívali análního sexu, a to nejen se svými ženami, ale i ostatními sexuálními partnery. Anální sex tak nebyl ničím výjimečným. Kromě své zákonné manželky, se kterou měli Římané také potomky a nárokem na dědictví, měli ještě další ženu, nezákonnou, kdy děti již byly bez nároku tohoto nároku. Dále se také muži v Řecku mohli stýkat s heterami. Hetera byla velmi vzdělaná společnice, ovšem nejen do všeobecných vědomostí a znalostí, ale také týkajících se sexu. Byly také vynikající milenky. Řecké ženy již používali také ruční nástroje na sebeukájení. Onanie taktéž nebyla ničím nepřírodným, zavřzení hodným. Kromě análního sexu byl provozován také sex orální. Provozována byla i prostituce a to za minimální cenu. Právě Římanům můžeme poděkovat za slůvko „sex“. Odvozeno z latiny „sexcare“- přeříznout.

Slavné „Ars amatoria“, dílo Publia Ovidia Nasa je vcelku přesným průvodcem milování. Jeho díla dle zákonodárců naváděla k hříchu a nespoutanosti. Proto byla jeho díla zničena a on sám vykázán do vyhnanství. Přesto však tehdejší společnost propadla zhýralému životu, později označovaného jako „orgie“. Tento způsob života praktikovali zejména zámožní obyvatelé Říma. Svoji výkonnost si dokazovali nejen počtem styků, ale také velikostí

³⁵ STINGL, M. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006. str. 91-94. ISBN 80-7217-388-X

svého údu. Ctili boha Amora, jako boha lásky. Jako bohyni lásky ctili Venuši. Bohem soulože byl „Mutunus Tutunus“. Na napodobeninu jeho obřího pyje nasedaly novomanželky, aby se pomilovala s bohem soulože ještě před tím, než se bude milovat se svým mužem. Ti pak na „oplátku“ chodili navštěvovat místní nevěstince. Lepší, i ty lacinější. Nejslavnějším Římanem byl bisexuální milenec Kleopatry „Gaius Julius Caesar“. Už za jeho vlády se pořádaly veřejné slavnosti končící jako sexuální orgie a uzavíraly homosexuální sňatky.

Lesbické vztahy nebyly tak rozšířené jako v Řecku. Péče o své tělo byla pro ženy prioritou. Pro svoji krásu se nechaly depilovat, vyčesávat mohutné účesy. Nahé tělo zdobit barvami. Ženu štíhlou jako proutek postupem času vystřídal ideál korpulentní dámy a bujnými nadry a větší sedinkou.

Zánikem římské říše zaniklo i potěšení ze sexu. Pohlavní styk byl katolickou vírou schvalován výhradně k početí potomstva. Každý další sex byl zatracován. Až v období renesance pak nastal další zlom a sexuální vztahy byly opět opěvovány.

V současné době našel sex svoje místo bez zavrhování, se zdravou střídmostí.³⁶

---

³⁶ STINGL, M.. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006. str. 94-112. ISBN 80-7217-388-X

5. PARTNERSKÉ VZTAHY

Člověk je společenská bytost. Na jeho formování má vliv jak biologická stránka, tak také stránka sociální. Veškeré toto působení může působit jako stabilizující systém, nebo jako faktor způsobující nestabilitu duševního vývoje. Mezi nestabilizující faktory můžeme uvést např. hraniční, obtížné situace v životě s neshodami. Sociokulturní prostředí působící na jedince v období jeho vývoje má velký vliv. Jedinec je vymežován linií sociálních tříd. Značný vliv je zde také v působení školy a rodiny. Působení je funkcionální, nebo intencionální. Projevy chování jedince, které nelze vyložit a nalézt příčinu v sociokulturní oblasti (strava, prostředí ve kterém vyrůstá, demografie, klimatické podmínky), pátrá se po příčinách v osobní, nebo rodinné anamnéze (nemoci vrozené, nebo získané). Všechny vlivy působící na jedince, mají vliv na utváření charakteru daného jedince, které mají vliv na utváření vztahů, včetně partnerských. Dědičnost, dokonce i samotný porod může mít patologický vliv na vývoj (mozkové poškození včetně dysfunkcí mozku, poruchy hybnosti apod.).³⁷

V partnerských vztazích, stejně jako v mezilidských se setkáváme s kladnými i zápornými projevy, které jsou součástí našich každodenních životů.

Ke kladným bychom mohli zařadit např.:

- ✓ dělat radost ostatním, být milý, laskavý
- ✓ Vděčnost, díky, úsměv
- ✓ pochvala a uznání, čestné slovo

K negativním pak:

- ✓ bolest, trápení, urážky, trauma
- ✓ msta, úskok, nečestnost
- ✓ nedůvěra a její pozbytí, prozření
- ✓ šikana, diktatura, zavržení

---

³⁷ Olejníček, A. R., Kohoutek. *Metodika řešení problémů v mezních situacích*. Intitut mezioborových studií Brno, 2005. str. 67-78 ISBN

Se slovem láska souvisí zmíněný latinský výraz „gratia“, což je výraz pro vděčnost. Objevují se zde ale ještě i další slova, kromě vděčnosti, Jsou to např.: etika, náklonnost, projevit díky pro dobro, které někdo vůči nám vykonal apod. Vděk v postavení vůči ostatním ukazuje svoji emoční stránku. Projev vděčnosti, může totiž být v partnerském, ale i mimo partnerském vztahu chápán různě. Někdo jako projev díky prokáže vhodným, nebo i méně vhodným dárkem, pomocí, úsluhou. Dobrovolně, třeba jen ze slušnosti, nebo i z povinnosti. Obdarování u příjemce daru může vést k pocitu štěstí, radosti. Podobně se může cítit i dárce.

Vděčnost můžeme projevit třeba také láskou. V tomhle případě mám na mysli spíše projev fyzické lásky, než platonické. Morální stránku věci. Pokud jde o jedince samostatné, bez pevného partnerského vztahu, může být takovýto projev vděčnosti i příjemnou záležitostí. Pokud je to ovšem projev vděčnosti oboustranný, bez psychického nebo fyzického nátlaku z některé strany. Při jednorázové záležitosti, určité diskrétnosti, nemusí takovýto projev vděčnosti krachem ve vztahu jednoho, nebo dokonce obou zúčastněných při projevech dané vděčnosti.³⁸ S projevem vděčnosti, by si měl člověk také uvědomit, že může být také zranitelný. Ne jen on sám, ale také tím může ranit někoho, na kom mu doopravdy záleží. Když se ublíží druhému, ostatní se na něj dívají s lítostí. Na toho, kdo ublížil, už to tak není. U pánů se to vcelku toleruje. Vždyť mezi muži, každý „zářez“ dobrý. Ovšem u žen je tomu trochu jinak. Hned je to „coura“, nebo „poběhlice“. Zranitelností však můžeme také skrývat. Děláme to, abychom zakryli svoje chyby a emocionální křehkost. Duševní křehkost spojujeme s nedokonalostí, nebo přílišnou emocionalitou. Bolest, kterou nám zranitelnost způsobuje, se snažíme si vynahrazovat. To přináší spíše letmé zadostiučinění a cítíme tak skutečnou bolest. Když se událost dotkne našeho niterního místečka, pocítíme skutečnou duševní bolest a strach.

Danou situaci řešíme únikem, nebo odvetou proti tomu, kdo nám bolest způsobil. V naší sociokulturní společnosti se klade důraz na "autonomii". Ne zrovna rádi ukazujeme ostatním, co pro nás znamenají. Z krizí nám pak pomáhají přátelé a poradny. Poradny nejen s ordináčními hodinami, ale třeba i na různých serverech internetu. Jsou tu blogy, kde se můžete svěřit se svým problémem a odborníci zejména z řad psychologů a specialistů na partnerské vztahy vám písemně odpoví. Vůbec nejlepší je ale prevence, zejména vhodnou volbou partnera a vyvarování se, nebo úspěšné zdolání pro vztah

³⁸ KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti. Kudy vede cesta k přátelství*. Grada Publishing, a.s. Praha 7, 1. vyd. ISBN 978-80-247-1838-5

rizikových situací. Volba partnera není jednoduchá. Je obecně známo, že si vybíráme partnery po vzoru svých rodičů, idolů. Říká se, jestli chceš vědět, jak bude po 20 letech vypadat tvoje žena, tak se podívej na její matku. Tím nechci říct, že je to pravidlo. Každý má ale stanovená určitá kritéria, které by měl partner splňovat. A určitě se při výběru partnera zaměříme na poměry, ze kterých v danou chvíli nám blízka osoba pochází. Je tu určitá dispozice, že pokud výhledový partner pochází např. z rodiny alkoholika, nebo násilníka, bude zde předpoklad, že volený partner se jednou také tak bude chovat. Jsou ale tací, kteří byť z těchto poměrů, touží po normálním, klidném rodinném zázemí, které sám nikdy neměl a chce to být lepší pro ty, které miluje. Přestože vztah je především o kompromisu, toleranci, vzájemné lásce a úctě, nejde to tak po celý život. V každém vztahu, se dříve nebo později objeví nějaký svár, krize. Který se buď zdolá, nebo nadejde čas rozchodu. Třeba i po více než 20 letech manželství. Kterých v posledních letech také přibývá. Důvodem vzniku konfliktů ve vztazích, jsou po nejvíce špatné vztahy mezi lidmi, dále v organizaci, ujasnění si „podmínek“, nebo také „pravidel, hranic“ ve vztahu. Nemalou část zastupuje také ekonomická část, příjmy a výdaje, zaměstnání, nebo také nezaměstnanost, se kterými se ve vztahu každý den potýkají, a další, jako je výchova dětí, volnočasové aktivity.

Konflikty a jejich hledání řešení, a samotné řešení nás může buď kladně popohánět, motivovat, nutí nás být aktivnější. Na druhou stranu nás můžou také ale demotivovat, ubíjet, ztrátou sil, sebevědomí, sebedůvěry, nebo ztrátou důvěry v ostatní.

„Láska je nejvyšší hodnota“. Projevovat lásku milované osobě, nebo také „spřízněné duši“ je jako pečovat o sebe sama. Pro založení a udržení melodického vztahu je nutné si uspořádat hodnoty vlastní. Stejně tak ideály a zájmy. Vědět, na čem nám záleží. Čeho chceme dosáhnout. Např. Pokud budeme hledat pobavení a plnohodnotnou lásku, budeme hledat partnera vášnivého, zábavného, vtipného. Pro vztah založený na materiální jistotě hledáme partnera finančně zajištěného. Pro společenské postavení zvolíme partnera úspěšného apod. „Spřízněné duše žijí z lásky a ryzího štěstí“. Pokud někoho milujeme, máme pocit blaženého štěstí, vše se nám zdá jednodušší, máme pocit lehkosti. Přejeme milovanému, jen to nejlepší. Projevujeme mu náklonnost, ukazujeme mu, že nám na něm záleží. „Spřízněná duše“ projevují lásku partnerovi, stejnou měrou, jakou pocítují lásku k sobě samému. Přesto všechno jsou oddanými milujícími partnery. V normálním vztahu také bývá, že převládá sobeckost jednoho nad druhým. Druhý partner je tak ve vztahu diskriminován. U spřízněných duší je tomu jinak. Tam partneři vědí, že jej druhý nemůže

zahrnout ideálním štěstím a tak hledají kompenzaci ve formě různých cvičení a meditací. Tím tak získávají sílu ke kolizi v partnerském vztahu, jakou je partnerova žárlivost, zloba apod.³⁹

V partnerském vztahu existuje určitý prostor, který by měl sloužit oběma partnerům. Měl by být rozdělen mezi oba partnery. Když jeden z partnerů zabírá větší prostor, utiskuje tak svého partnera, přesto, že jej bezmezně miluje. Projevováním své náklonnosti partnerovi jej zahlcuje natolik, že se potom partner cítí utiskovaný a nemá dostatečný prostor pro vlastní projev lásky a náklonnosti partnerovi, kterou by mu také rád projevil. Pokud toto utiskování, ačkoli je nevědomé, způsobuje, že partner, který takto utiskuje, ačkoliv touží po opětování a projevy lásky partnera, o kterého usiluje, se dočká přesně pravého opaku. Čím více a déle bude na partnera tlačit, tím více se mu bude partner vzdalovat. Proto není na škodu ve svém intenzivním projevování náklonnosti ubrat a nechat také prostor pro svého partnera. Partner pokud miluje, také touží své milované osobě lásku projevit, avšak musí mít prostor a musí mít proč. Chce si její lásku zasloužit, chce si ji vážit.⁴⁰

V okolí se vcelku často lze setkat s páry s větším věkovým rozdílem. Ne jenom, starší muž a mladší žena. Ale jsou také páry, kde dnešní zralé ženy si pořizují milence a partnery a věkovým rozdílem několik let, někdy i více desítky let. Přes všechny předsudky dnešní společnosti, které ještě mnozí dokážou projevit velmi hlasitě a nehezky, může být i takový vztah plnohodnotný a naplněný láskou.

U starších mužů může být hledání partnerek také projevem svého ega. Je schopen uspokojit mladší partnerku, zabezpečit ji a mnohdy ještě zplodit potomka. Co ale vede mladší muž k tomu, aby si našli partnerku s větším věkovým rozdílem? Může to být třeba touha ukázat partnerce, která se mu líbí a může ji i milovat, že je stejně zkušený a šikovný, jako zralý muž. Může to být také komplex z dětství či období dospívání, kdy jeho život v dané době nebyl naplněn a nebyly pokryty jeho základní potřeby. Hledá tak náhradní „mámu“. Jsou to především muži z rodin, které selhaly v plnění svých základních funkcí.⁴¹

Hledat, kde dělá člověk v životě, zejména pak v partnerském životě chybu, není zase až tak jednoduché. Člověk sám totiž danou chybu ani vidět nemusí. Těžko vidíme chybu, pokud

³⁹ Springett, T. Dostupné: <http://psychologie.cz/laska-je-nejvyssi-hodnota/> 30.října 2013, st.20.2.2014

⁴⁰ Zahrádková, T. www.seberozvijeni.cz, dostupné: <http://psychologie.cz/hodne-holky-ve-vztahu-trpi/> 8.7.2013, st.20.2.2014

⁴¹ Krpoun, Z. Dostupné: <http://psychologie.cz/starsi-zena-mladsi-muz/> 12.12.2013. St.20.2.2014

ji děláme opakovaně, je pro nás samozřejmostí a sami ji jako chybu ani nepocitujeme. To ale neznamená, že chybou není. Může zraňovat, aniž bychom to sami chtěli. Vždyť kdo by chtěl ubližovat milované osobě vědomě. Proto je dobré, pokud se chceme poučit z chyb, které děláme, poradit se s někým objektivním. Jiný názor, nestranný názor, nám může být užitečným pomocníkem. Pak už stačí jen chybu přiznat, přijmout, že daná věc je právě tím, z čeho bychom si měli vzít ponaučení. Odborně se tento termín nazývá „operativní podmiňování“. Je to druh učení se z vlastních chyb. Jak v dobrém, tak ve špatném směru. Člověk se totiž učí, že i z dobrých věcí by si měl vzít ponaučení. Proto se snaží dobré věci opakovat, přináší mu užitek a ty špatné potlačit, vytěsnit, neopakovat. I negativní událost je dobrým učitelem. Chyby, které člověk dělá, zejména opakovaně, jsou častou příčinou rozpadu vztahu. I při určování chyby v případě rozchodu se hodí nezaujatý názor okolí, abychom věděli, kde byla příčina zániku vztahu. Jde o typologii lidí na základě tzv. *Locus of control*, tedy místa kontroly. Jde o to, jak se díváme na chyby. Bud je nacházíme v sobě, nebo v okolí.

Rozeznáváme:

- ✓ *interní* kdy člověk svá výhry i prohry přisuzuje sobě samému
- ✓ *externí* člověk svá výhry i prohry přisuzuje okolí

Tato místa kontroly lze kombinovat:

- ✓ Prohry jsou přisuzovány okolí a výhry sobě samému
- ✓ Prohry přisuzuje sobě samému a výhry okolí

Pokud své prohry a negativa vidíme všude, posouvá nás to po sebezničující linii dolů. Nemáme chuť se bavit, skrýváme se před radostnými věcmi. Častá opakování chyb schylují k rozchodu. V takovém případě pak přemýšlíme, že se nám nedaří výběr vhodného partnera, případně, kde chybují? V souvislosti s poučením z chyb si pak ale také můžeme říct, „jaké partnery si vybírám?“ Či „jaké partnery přitahuji a proč?“ Je totiž zcela možné, že si chyba není jen v nás a partner si nás vůbec nezaslouží. Ponaučením pro nás je, že „objektivní názor, nadhled a střízlivé hodnocení“ je to, z čeho se můžeme učit. Že všechno špatné, je k něčemu dobré. Že nebýt chyb, neměl by se člověk z čeho učit, učit se,

jak být lepší, hodnotnější, jak být milován a jak milovat. Jak si vážit ostatních i sebe sama.⁴²

Při nezdarech, zejména ve vztazích, druhého máme tendenci litovat. Sami k sobě už tak citlivý nejsme. Zapíráme svoje emoce. Málo kdo je rád projevuje navenek. Přestože křehkost naší fyzické a psychické stránky nám nejsou cizí. Fyzickou stránku můžeme skrýt za špatnou fyzickou kondici, a emoční? Emoční svedeme na vady, přílišnou emocionalitu a duševní křehkost. Svoji křehkost se snažíme si vynahrazovat. V případech, kdy je dotčena naše emoční stránka, vnímáme skutečnou duševní utrpení. Příčinou našeho utrpení může být např. výšená citlivost na téma našeho zdravého rozumu, vizáž, sociální postavení. Může nás nechat chladným, nebo také vyvolat agresí, netečnost. Obrannou reakcí pak může být útek, nebo naopak ztuhlost. Je to způsob obrany proti tomu, kdo nám ublížil. V naší sociokulturní společnosti je ceněna „*autonomie*“. Skrýváme, jak nám na ostatních záleží a proto častěji volíme formu útěku, než agresivní reakce. Skrýváním naší křehkosti se tak vyhneme tomu, že by se nám nedostalo uznání, politování, nebo vlídného slova. Tím ale klesá šance na naše opravdové naplnění. Avšak objevením svých opravdových nezbytností a ztotožněním se s nimi, získáme zdroj své sebesubvence.⁴³

Projít životem s úsměvem na rtech může být jen labilní emotivitou daného snaživce. Ve skutečnosti tak skrývá své citové úrazy. Ze života plného problémů, který vyžaduje neustálá řešení. Citové, nebo také „*emoční úrazy*“ můžeme rozdělit do sedmi typů, které popisuje ve své knize americký terapeut „*Guy Winche*“ „*Emocionální první pomoc*“. Popisuje v knize všech sedm druhů citových úrazů s příklady z vlastní praxe:

- ✓ „*Rány vzniklé zamítnutím*“ vznikají odmítnutím milovanou osobou, její ztrátou, jedná se o mírné rány na duši. Lékem je nepodléhat sebekritice, nové sociální sebevědomí, najít s nového partnera, případně zesílit stávající vztahy
- ✓ „*Ochablé svaly samoty*“ Pokud jsem delší dobu sám, tím obtížnější je navázat nové sociální vazby. Cvičením se vytrénovat do nové sebejistoty. Kontaktovat staré přátele a obnovit vztahy.
- ✓ „*Zlomené srdce*“ přijmout úmrtí milovaného člověka může být letitou záležitostí. Tíseň však pocítujeme i bázlivé situaci ztrátou bezpečí. Léčbou je najít způsob vlastní

⁴² Nováková, M. *Kde sakra dělám chybu*. Dostupné: <http://psychologie.cz/kde-sakra-delam-chybu/> 21.11.2013, 20.2.2014

⁴³ Marček, V. *Síla zranitelnosti*. Dostupné: <http://psychologie.cz/sila-zranitelnosti/> 9.5.2013, st.20.2.2014

našemu životu.

- ✓ „*Otrava vinou*“ to je ta situace, kdy si člověk myslí, že je to jen a jen jeho vina. Tento pocit nás nepřestává užírat, ať už jde o vjem skutečný, kdy jsme opravdu něčím vinni, či smyšlený, kdy naše jednání nemá na daný výsledek vliv. V každém případě ten pocit dokáže pěkně znechutit. Odprosit Ty, kterým jsme ublížili a pak odpustit sám sobě. To je jedna cesta, po které jít, aby se nám ulevilo a věci se napravily.
- ✓ „*Porucha trávení*“ hovořit o problému s těmi, kterých se to také týká. Vyrovnávat se s problémem sám, uvnitř sebe sama, se připravujeme o mnoho sil. Dle doktora Winche přiznat svůj bol a náklonnost k dané osobě je jednou z cest k našemu sebe zlepšení.
- ✓ „*Dýchavičný strach ze selhání*“ Tento strach pocítuje každý z nás. A každého z nás někdy selhání potká. Ať je to selhání naše, nebo cizí. Myslet na selhání v každém okamžiku, nebo dosti často, není správné. Žít pro tento okamžik. Nelze žít v neustálém strachu, s obavami, co kdyby náhodou.
- ✓ „*Narušená emocionální imunita*“ nejhlavnější stav ohrožení. Porucha citové odolnosti se zjevuje pozvolna, jako „*syndrom vyhoření*“. Přichází nevtíravě, snižuje naše ego. „Zdravé sebevědomí je základním stavebním kamenem“ naší psychické pohody. Nezaobírat se vlastními nedostatky a umět přijímat projevy uznání a náklonnosti. Každý je omylný a každý chybuje. Vytvořit si tak zásoby psychické pohody. Pro psychickou vyrovnanost je dobré hovořit o problémech se svými blízkými.⁴⁴

Co dělat, když začne partnerský vztah vyhasínat, chladnout, případně se schyluje k rozchodu? Jak se takový vztah projevuje? Kdy jsou počátky oné krize? Je to podobné, jako v pracovním procesu, kdy dochází k tzv. „*burn-out syndromu*“, neboli „*syndromu vyhoření*“. Je to stereotyp v partnerském životě, kdy děti odrostou a najednou hlavní smysl života je pryč. Splněná přání a touhy, cíle, jsou již dávno naplněny a další nejsou. Není motivace k další společné činnosti. Partneři se citově trápí, po fyzické stránce chřadnou. Při odchodu do penze, kdy jsou partneři spolu celé dny i noci, dochází k ponorkové nemoci. Všední život má jen zajaté koleje, žádné rozptýlení, rozčarování ze vztahu s milovanou osobou, chybí smysluplnost vztahu.

Pomocí je včasné rozpoznání nebezpečí, rozhovory s partnerem a návrh reálného řešení. Uvědomit si, přiznat si, zda mám ještě společné cíle s partnerem a zda vůbec ještě stojím

⁴⁴ Komrsková, M. Článek časopisu *Moje psychologie*. Dostupné: <http://psychologie.cz/emocionalni-urazy/> 10.1.2014, st.20.2.2014

o to, cíle s partnerem naplnit. Pokud dospějeme k názoru, že již nechci dále sdílet s partnerem další dny, je lepší ze vztahu odejít.⁴⁵

Staré pořekadlo „kamarád taky rád“. I na tomto šprochu je pravdy trochu. Přátelství mezi mužem a ženou, podpora mezi přáteli dvou pohlaví, může být jen kousíček k nevěře a tím ukončení partnerského vztahu. Začíná to trápením, které nelze sdělit partnerovi a tak se uchýlíme k příteli, přítelkyni. Později přijme pozici milence, nebo milenky. Je zapotřebí, věnovat pozornost tomu, aby nedošlo k překročení oné hranice přátelství. Při zklamání v partnerském vztahu hledáme pochopení jinde, u přátel. Zejména muži berou tuhle situaci jako příležitost získání dané ženy jako milenky či potencionální partnerky. Jen to umí dobře skrývat a své úmysly neukazují navenek. Vědci z Univerzity ve Wisconsinu uvádějí, že stoupá počet smíšených přátelství. Taková přátelství ve většině má narušený partnerský vztah, či jej dokonce ukončili. Mít partnera či partnerku jako nejlepšího přítele může být pro jejich vztah zničující. Pokud ve vztahu postrádáme přátelství, stane se, že dochází k hledání přátelství jinde, a vztah troskotá. Ovšem, mít partnera za nejlepšího přítele, také není to nejlepší pro vztah. Přátelství ve vztahu, silnější než láska, se objevuje zpravidla ve vztazích, které trvají delší dobu, např. manželství po 20 letech apod. V této situaci se tento stav považuje spíše za dokonalý. Zde hraje vzájemná podpora, rodina, známí a zázemí, důležitější roli než sex.

Obvykle mužům v partnerském vztahu chybí vlídné slovo, empatie a soulad. To bývá indicií pro nevěru a chybějící začíná hledat jinde.

Dřívějšími motivy nevěry byly:

- ✓ *Zvýšený apetit po sexu u mužů*, snížená schopnost se ovládat a tím se častěji oddává na jednu noc
- ✓ *Ženám schází jemné zacházení* od jejich partnerů, které hledají v náruči jiného
- ✓ *Zvýšená promiskuita muže*, nepotřebuje důvod k nevěře, prostě se tak stane
- ✓ *Romantika je ta tam*, žena hledá u nového partnera pohlazení, objetí, něhu

V dnešní době pro nevěru motiv neexistuje. Jedná se krátko dobou záležitostí, ve vztahu je vše povoleno, tichá dohoda mezi partnery. Další příčinou nevěry je to, že partneři nevědí,

---

45 Komigová, L. *Když vyhoří partnerský vztah*. Dostupné: <http://psychologie.cz/kdyz-vyhoři-partnersky-vztah/> 9.4.2013, st.20.2.2014

co od života chtějí. Hledají a zkoušejí také v partnerských vztazích. Dalším z důvodů může být alkohol, promiskuita.

Ovšem specifickými příčinami nevěry mohou být:

- ✓ *Žena hledá svůj vysněný idol*, po vzoru média. Ve vztahu pak přichází vystřízlivění a žena hledá znovu, případně z nudy či neuspokojení.
- ✓ *Muži hledají* po vzoru pornohereček *postelový idol*. Požadují od partnerek zkušenosti hereček, když však nastane místo představy realita, hledají pak radost v klubech a v náručí žen na jednu noc.
- ✓ *Žena hledá fyzicky přitažlivého partnera*, který ji uspokojí
- ✓ *Muž hledá milou, něžnou, pozornou partneru*, místo kariéristky, kterou má doma

Jistě by se našlo mnoho dalších příčin nevěry. Partnerské nároky se s dobou mění. Přesto jsou páry, ve kterých si jsou celý život věrni.⁴⁶

Zlomené srdce, smutek, žal, to vše má dopad nejen na psychickou stránku našeho těla. „*Syndrom zlomeného srdce*“ postihuje i imunitní systém, zvyšuje TK a bolest svalstva. Je to způsobeno hormonem kortizolem, který se nadměrně vylučuje. Způsobuje bolest v srdeční oblasti. Přivodit může i infarkt myokardu. Proto se doporučuje stres uvolnit. Osoby se zvýšeným sklonem k depresím je 5x více ohrožena srdečním záchvatem. Onemocnění zlomeného srdce bylo poprvé popsáno v roce 1990 a postihuje 10 krát častěji ženy než muže. Prevencí zlomeného srdce čas. Dát si tolik času na vyrovnání se, kolik je potřeba. Neuzavřít se do sebe, mít radost z každé drobnosti, každého nového dne. Pestrá strava, zelenina, sportovní aktivity, pohyb na čerstvém vzduchu. Dostatek spánku, který je podstatný pro naše ozdravení. Nevyhýbat se novým možným vztahům. „Zlomené srdce neznamena, že už vás nebude nikdy nikdo milovat“.⁴⁷

Rozloučit se ve vztahu, je obtížné, jako ve vztahu setrvat. Když už je vztah ve fázi, kdy je lepší jej ukončit, je dobré to udělat důstojně, bez jakýchkoli výlevů a dalšího ubližování si. Když už k ukončení vztahu dojde, je dobré zaměřit se sám na sebe. Sportovat, aktivně odpočívat, jíst pestrou stravu, stýkat se s přáteli. Určitě se neuzavírat do sebe a trýznit svoji duši užíráním a litováním sebe sama. Nepropadnout alkoholu a jiným návykovým látkám. Vytýčit si nové plány do budoucna, těšit se na ně. Po rozpadu partnerského vztahu je

⁴⁶ Krpoun, Z. *Nevěra*. Dostupné: <http://psychologie.cz/nevera-2014/> 3.2.2014, st.20.2.2014

⁴⁷ Freeman, M. *Syndrom zlomeného srdce*. Dostupné:<http://psychologie.cz/syndrom-zlomeneho-srdce/> 8.6.2013, 20.2.2014

potřeba počítat se ztrátami. Je dobré ustoupit partnerovi, jak jen to půjde. Pokud si chceme zachovat důstojnost. Po rozchodu partnera již není dobré kontaktovat, avšak také jej ignorovat, nebojovat. Chce to čas. Partnerům, kteří se rozcházejí, mnohdy záleží na tom, aby druhému ještě uškodili, aby litoval. Dávají najevo, že je již nic netrápí, jsou v pohodě, je jim lépe. Nekažme ji tu radost, ale také neukazujme svoji sílu. Musí vědět, že už zpět se nelze vrátit. Říká se „nevstoupíš 2x do jedné řeky“. Oprostit se od všeho, co nám připomíná bývalého partnera. Jinak truchlení bude nekonečné. Má se žít, ne přežívat. Ukončený vztah není žádný omyl, nebo nešťastná náhoda. Vyhasínající jiskra ve vztahu, ztráta schopnosti komunikovat spolu, jen tak vedle sebe žít, nebo dokonce přežívat, není ani to málo, jako když se řekne mám Tě rád, natož miluji Tě. Takový vztah není vztahem pro společný život. Je konec, je čas myslet na budoucnost.⁴⁸

---

⁴⁸ Majer, J. Mindlab. *Návod na rozchod*. Psychologie.cz. Dostupné: <http://psychologie.cz/navod-na-rozchod/> 30.5.2013, 20.2.2014

6. ZÁVISLOST, ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ A JEJÍ PŘÍČINY

Podle lékařské vědy je „závislost onemocnění mozku, které je sekundárně ovlivňováno prostředím“. Lze však také říci, že „závislost je výsledkem kultury a mozek je jejím pouhým nástrojem“.⁴⁹ Rozeznáváme spoustu druhů závislosti. Jsou to například závislost na lécích, alkoholu, drogách, práci, sexu a mnohých dalších.

6.1 LÁSKA NEBO ZÁVISLOST

„Jedno tělo a jedna duše“, stejný pohled, záliby, kamarády. Ideální vztah. Lze však také říci, že by mohlo jít o emoční „závislost jednoho z partnerů“, který svému partneru chorobně podřizuje a přichází tak o své vlastní já. Vnitřní emoční nádrčky jsou bez obsahu a je zapotřebí zaplnit jejich obsah. Citová závislost je také výrazem prázdna uvnitř ve vztahu s partnerem. Lze ji také zaměnit s láskou. Emočně závislý proměňuje své vlastní já pokaždé s nově příchozím partnerem.

Meze v lásce u závislých nejsou jasně dány. Téměř neexistují. Má až hysterický strach z opuštění partnerem. Proto se partnerovi snaží ve všem podřídit.

Emočně závislý:

- ✓ Nerozhoduje se bez partnera
- ✓ Nemá své záliby
- ✓ Všechn čas prožívá s partnerem
- ✓ Přišel o všechny své přátele kvůli závislosti na partnerovi
- ✓ Partnerovi vše odsouhlasí
- ✓ Patologický strach z toho, že je partner zanechá
- ✓ Chování v blízkosti partnera je jiné

⁴⁹ Zahradková, T. *Láska nebo závislost*. www.seberozvijeni.cz. *Kultura závislosti*. 18.4.2013 dostupné: <http://psychologie.cz/laska-nebo-zavislost/> st.20.2.2014

V období zamilovanosti se emočně závislý partner jeví jako ten pravý, ideální, který bezmezně miluje svého partnera. Jakmile zamilovanost poleví, partner již nevěnuje tolik pozornosti dříve milované osobě a věnuje se spíše svým přátelům a sám sobě. Emočně závislý partner tak nabývá dojmu, že již není milován. Žárlí, má hysterické výlevy, partnera častuje výčitkami. Trpí pocitem viny. Extrémy přichází s výhružkami sebepoškozením. Rozchodem pak přichází o část svého já. Následně hledají jiného partnera a vše se opakuje. Emočně závislí klienti po několikerých rozchodech nezdědka vyhledávají odbornou pomoc, ačkoliv v té době si nejsou vědomi své závislosti. Lékem může být znovuoobjevení vlastních kvalit, sebedůvěry, sebeuvědomění.⁵⁰

6.2 KULTURA ZÁVISLOSTI

Kanadský profesor psychologie *Bruce Alexandr* vytvořil studii pod názvem "Kryší park". Jednalo se výzkum závislosti, tolerance, odvykací syndromy aj.

Tým Alexandra z kanadské Simon Fraser University vytvořil podmínky pro zkoumání závislosti krysy na morfiu v daném prostředí. Krysy byly vybrány z důvodu jejich společenskosti a hravosti.

Prvním pokusem byly krysy umístěny do klecí samostatně a byla jim podávána čistá voda a voda s morfiem. Postupně upustily od čisté vody a pily pouze vodu s morfiem. Zvyšovaly tak potřebu dávky takto ochucené vody až do té míry, kdy je to dovedlo ke smrti. V druhém případě byl vystaven park o devíti metrech čtverečních s jistou kulturou prostředí a bylo vpuštěno 20 krys. I těmto byla podávána čistá voda a voda ochucená morfiem. Krysy pily častěji vodu čistou, než ochucenou morfiem, a to i v případě, kdy byly odstaveny z příjmu pouze čistého morfinu. Neprojevovaly žádné známky onemocnění. Závěr tohoto experimentu je důležitý i pro naše lidské závislosti.

Závěr výzkumu zněl: izolovanost, osamění, stres, a ztráta smyslu každodenních aktivit zvyšují touhu po okamžitém uspokojení, zatímco při pocitech sounáležitosti, uvolnění, smysluplné činnosti se atraktivita intenzivního užívání látek způsobujících slast snižuje.

⁵⁰ Zahrádková, T. *Láska nebo závislost*. www.seberozvijeni.cz. *Kultura závislosti*. 18.4.2013 dostupné: <http://psychologie.cz/laska-nebo-zavislost/> st.20.2.2014

I přesto, že bylo provedeno nesčetně výzkumů ohledně závislosti drog a jiných látek, Národní institut pro otázky zneužívání drog (NIDA) a s nimi i další jiné instituce i nadále prosazují definici, že závislost je onemocněním mozku. Pokud není v platnosti tvrzení, že určitá látka vyvolává určitou závislost, proč se tedy bojuje proti drogám a jiným návykovým látkám? Jestliže má při vývoji závislosti vliv kultura sociokulturní prostředí jedince, pak by bylo vhodné se zaměřit právě na tuto oblast. Již v prvotní kultuře, rodině, je prostor pro možný vznik pocitů izolace, samoty, ztráty smyslu života.

Závislosti se rodí skrze nahodilé či stabilní skupiny, party, komunitu. "Fet je způsob života", uvedl ve své knize "Feták" William Burroughs. Prostředí závislosti může být velmi rozmanité. Některé látky splynuly s kulturou společnosti, jako např. cigarety, či v rozumné míře alkohol. Co se týče tvrdších látek, jako je heroin, kokain, LSD, aj., je jejich pořízení spojeno ještě s dalšími aktivitami, jako je kriminální činnost. Na jejich pořízení samotný výdělek mnohdy nestačí. Lákavými přísudky užívání návykových látek může být nezávislost, nekontrolovanost rodičů, pocit zvýšeného sebevědomí. Pokud se navíc jedinec cítí být zavržen rodinou, pak jako rodinu přijme skupinu, partu a jeho pocity se tak jen ukotví. Rozkvět závislosti může prodchnout také úroveň kultury, jako jsou společenské procesy. Bruse Alexandr ve svých výzkumech konvertoval také k historickým a etnografickým pramenům. Zjištěním bylo, že závislost se neobjevuje v každé kultuře stejně. Některé kultury jsou vcelku nedotčeny, jiné kultury jsou doslova zatopeny závislostí. V knize „Globalizace závislosti, vyslovil Alexandr hypotézu, že společnost volného trhu, která je typická pro západní země, rozbila přirozené vazby mezi lidmi tím, že je vystavila vzájemným konkurenčním bojům a individualizačním tendencím". Pozbytí bezprostředního dojmu sounáležitosti a duševního splynutí jsou podle Alexandra pro rozkvět závislosti příznivější, než tradiční formy života u kmenových společností. Společnost určuje, zda se závislost bude rozvíjet, či nikoli. Nejúčinnější prevencí závislosti jsou "silná pouta mezi lidmi, filozofie bezpodmínečného přijetí druhého a činnosti zaměřené nikoliv na blaho jednotlivce, ale prospěch celé komunity".⁵¹

V minulé době se o závislosti vedly diskuze jen ve spojitosti s alkoholem a drogami. Postižitelným úkazem současnosti je závislostní chování součástí životního stylu obzvláště dětí, adolescentů a mladých dospělých. Usilovně se rozšiřuje do sfér hracích automatů,

⁵¹ Nepustil, Pavel. *Kultura závislosti*. Dostupné: <http://psychologie.cz/kultura-zavislosti/> 2. 10. 2013, st.20. 2. 2014

sexuálního chování, sledování televize, pracovního nasazení, stravování, náboženství (sekty), kultů a dále se zvyšující počet klasických závislostí.

Závislostní chování bylo většinou vnímáno jako jednooborový problém, medicínský.

Stále častěji se však jeví jako problém pedagogický, sociálně pedagogický a zřejmě i jako problém dalších oblastí.⁵²

„Zneužívání návykových látek je v současné populaci dospívajících a dospělých silně rozšířeno. Jasná a prokázaná je spojitostmi mezi poruchami emocí a chování a zneužíváním návykových látek. Osoby léčící se z drogové závislosti často vykazují další psychiatrickou komorbiditu (současný výskyt více nemocí) včetně poruch emocí a chování. V populaci žáků a studentů s poruchami emocí a chování by proto prevence zneužívání návykových látek měla probíhat zvláště intenzivně a se zřetelem na specifčnost této skupiny. Velmi specifická je situace na českých školách, kde dochází k užívání tabáku, alkoholu a dalších drog, zejména těkavých látek, již u žáků na prvním stupni.“⁵³

---

⁵² Pančocha, K. *Speciálně patologická dimenze závislostního chování*. 1.vyd.1. MU 2006, str. 29,30.

ISBN 80-86633-61-6

⁵³ Pančocha, Karel. *Speciálně patologická dimenze závislostního chování*. 1. vyd.1. MU 2006, str. 151-152.

ISBN 80-86633-61-6

7. SOCIÁLNĚ - PATOLOGICKÉ JEVY

Ve spojitosti se závislostí a závislostním chováním se také v lásce objevují sociálně patologické jevy, které lásku v nemalé míře ovlivňují.

Pod pojem sociálně patologické jevy se rozumí „individuální nebo skupinové, nebo celospolečenské poruchy a deformace, které se nacházejí ve společnosti“. Postmoderní společnost, ve které žijeme, má svoje pravidla a cíle. Pro lidskou společnost je žádoucí, aby se jedinec choval ve společnosti tak, aby jeho chování vedlo k relativní stabilitě společenských jevů. V tomto případě hovoříme o „socializaci jedince“, neboli „postupná proměna člověka v bytost společenskou“. Pokud jedinec není ochotný přijmout společenská pravidla a normy, hovoříme o problému zvaném "disociační proces." Jako základ fungování společnosti se jeví právě společenské normy, které s sebou přináší exkluze, jako důsledek globálních změn. Koncept sociální exkluze upozorňuje na nerovnoměrný podíl jedinců a sociálních skupin, na zdrojích bez ohledu na třídní příslušnost. Celá lidská existence je založená na chování a jednání, které má být v souladu s právními normami. Liší se jen forma, kterou tito lidé svým chováním a jednání produkují, šíří a aplikují. Pořádek v rámci sociálně patologických jevů společnosti je důležitý. Tuhle důležitost si začneme uvědomovat, až když se vytrácí. Pro spokojenou společnost je důležitá prevence sociálně patologických jevů, jelikož zákony a normami se dají jen těžko vyléčit.

P. Ondrejko v "Sociální patologii" uvádí sociálně patologické jevy jako souhrnné označení pro nemocné, nemorální, všeobecně nežádoucí společenské jevy. Jako první tento pojem užil Herbert Spencer (anglický sociolog a filozof). Sociální patologie se dotýká dětí, mládeže, ale i dospělých. Oproti pojmu sociální patologie stojí pojem "normální". Definicí normality „Za normální se považují takové sociální jevy, procesy situace, které umožňují člověku také životní projevy, které jsou výsledkem konsenzu a nepotřebují vždy znovu a znovu osobitou argumentaci pro vlastní zdůvodnění“, bychom neměli zaměštnávat s tím, co je ve společnosti pokládáno za standardní. To, co je pro někoho normální, ještě nemusí být normální pro druhého. Proto proměnlivost sociálně patologických jevů je závislá především na území a čase“. Normalita má svoji sociokulturní dimenzi, kterou je třeba respektovat.

Z počátku byly za sociálně - patologické jevy považovány skutky, jako sebevražda, alkoholismus, rozvod, homosexualita, prostituce, nezaměstnanost a válka. Později se k nim přiřadily pojmy: narkomanie, drogové závislosti, záškoláctví, násilí, agresivita a další. Záleží na tom, co přináší vývoj a globalizace ve společnosti. Všechny existující sociálně - patologické jevy představují velké nebezpečí.⁵⁴

7.1 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ PROSTŘEDÍ

Jak již bylo zmíněno, proměnlivost sociálně patologických jevů je závislá především na území a čase. Území, nebo také sociálně patologické prostředí, působí na každého jedince individuálně. Působení, může mít na jedince vliv:

- ✓ *Pozitivní*
- ✓ *Negativní*
- ✓ *Nulové* (nebo spíše výjimečné)

Také je nutné rozlišovat, zda prostředí, které působí, jedince vychovává k sociálně patologické činnosti, nebo jej pro patologickou činnost připravuje (desintegrovaná rodina, party). Klasifikují se též specifická, sociálně patologická prostředí (noční kluby apod.)

Základními typy ovlivňujících prostředí jsou rodina, škola, party, a další soc. prostředí, jako jsou pracoviště, mimoškolní sdružení, kroužky, věznice, spolky, nápravná zařízení pro mladistvé, ústavy sociální péče, LDN, aj. Základní a určující význam pro formování jedince má rodinná výchova, která na jedince působí již od jeho nejtějššího dětství. V dnešní době je působení spíše demokratické, než autoritativní. V průběhu socioekonomického vývoje tak došlo ke změnám uvnitř rodiny a také změně jejího postavení ve společnosti. Rodina tak poskytuje ekonomickou a morální podporu svým členům, čímž je připravuje i pro mimorodinné a profesionální role. S krizí přichází také destabilizace rodiny a v neposlední řadě také rozvodovost. Neúplné rodiny jsou vnímány

---

⁵⁴ Laca, S. "*Intolerancia sociálně patologických javov v postmodernej spoločnosti*". dostupné: Skripta: Bargel, M. P., Mühlpachr. *Inkluze versus exkluze-dilema sociální patologie*. IMSBrno 2010, ISBN xxx-xx-xxx-xxxx-x

jako závažný sociální problém. Desintegraci rodin způsobuje především rozvod, VTOS, vazba, úmrtí, dlouhodobé pracovní cesty, vážná onemocnění.

Rodiny, které mají *negativní vliv* na její členy:

- ✓ *Rodina, které nejsou ustaveny právně* (nemanželské děti)
- ✓ *Neúplná rodina* (chybí jeden z rodičů- matka samoživitelka)
- ✓ *Rodina úplná* (dysfunkční)

Za základní *kriminogenní faktory* v rodině lze označit:

- ✓ Rozvrácená rodina
- ✓ Závislost dospělých na návykových látkách včetně alkoholu, kriminalita
- ✓ Výchova typu cukr nebo bič
- ✓ Lhostejnost a nadměrná tolerance rodičů
- ✓ Pobyť v dětském domově
- ✓ Workoholismus stanoven před výchovu dětí

Naopak za *pozitivní podmínky* působení lze uvést:

- ✓ Autorita osobnosti rodičů
- ✓ Principy a cíle
- ✓ Stanovené hranice
- ✓ Shoda ve výchovném působení zejména rodičů
- ✓ Celorodinný způsob života
- ✓ Výchovné působení stavět na kladných vlastnostech

Tvůrcem materiálních a citových hodnot mladého člověka, pozitivně působících na formování jeho osobnosti je bezpochyby také škola. Škola může působit také jako „katalyzátor kriminogenních faktorů“. Na tom, jaký vztah si vybuduje dítě ke škole a učení, záleží ve značné míře na osobnosti učitele. Nelze však také zapomenout na subjektivní faktory, jako jsou únava, puberta, nemoci, neurózy, schopnost adaptace

na školní prostředí a na faktory emočního charakteru, jakým je např. vztah učitele a žáka navzájem. Může vyústit antipatií, konflikty, nebo zlomyslností.

K základním přestupkům a škodlivým jevům zle přiřadit:

- ✓ Přestupky proti školnímu řádu (včetně požívání alkoholu apod.)
- ✓ Záškoláctví, narušování výuky, útoky proti pedagogům
- ✓ Násilí proti spolužákům
- ✓ Podvádění
- ✓ Přestupky dle občanského práva a mravnostní delikty
- ✓ Jiné

Člověk je tvorem společenským, proto není výjimkou, že si mladí lidé hledají kamaráda a přátele v partách. Ne každá parta má negativní vliv na vývoj a chování. Jsou party, které produkují společnou zájmovou činnost, jako je tanec, hudba, různé sport, kroužky zájmových činností pod vedením školených pracovníků. Opačnou stranu tvoří party, které negativní vliv mají. To jsou party, kde se členové těchto part nudí, vymýšlejí rozmanitou zábavu, která je nežádána na hraně se zákonem. Vystupují protispoločensky, dosti často agresivně, s rasovou diskriminací. Mladý člověk, který nemá ještě vyhraněný názor na svět a ukotveny společenské normy, často sklouzne po tenké linii na šikmou plochu. Chtějí se zavděčit, ukázat, že jsou stejně dobří, ne-li lepší, a pod vlivem vůdce, který dokáže potlačit vlastní názor jedince, tak jedinec podlehne jeho autoritativnímu vlivu daného vůdce. Tyto prvky také označujeme kriminogenními faktory.

Základními znaky delikventních part jsou:

- ✓ Dočasná skupina
- ✓ Spletitost vzájemných vztahů ve skupině
- ✓ Vztah k partě je založen na dobrovolnosti
- ✓ Nedůvěra k institucím
- ✓ Pouze pro vrstevníky
- ✓ Společné zájmy jsou na hraně, nebo v rozporu se zákonem a morálkou⁵⁵

---

⁵⁵ Jilčík, T. A., Plšková. Zapletal, L. *Sociální patologie*. IMS Brno 2005. str. 7-12

7.2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ INDIVIDUUM

Socializací se utváří jedinec k obrazu společnosti. Dochází k přeměně člověka v bytost společenskou. „Základním prostředkem socializace jsou mezilidské vztahy. Sociálním vztahům se člověk musí učit, neboť jeho charakter je společenského původu. Člověk se nerodí upřímný, nebo falešný, ale stává se jím pod vlivem společenských podmínek, které na něj působí“.⁵⁶

Napodobování je jedna z forem sociálního učení. Poprvé ji popsal francouzský představitel nápodoby G. Tardem. Jsou dva možné způsoby ukončení socializace. A to, že se jedinec socializuje, přijme normy společenského chování, tzv. „sociální adaptace“. Nebo je jedinec nepřijme, a v tom případě hovoříme o „sociální maladaptaci“. Dalším pokusem po nezdařené socializaci, je pokus o další znovu začlenění jedince do společnosti, jde o tzv. proces „resocializace“. Ten bývá nákladný po všech stránkách a málokdy úspěšný.

Na základě charakteristických znaků lze určit různé typy lidí, soubory, nebo slupiny lidí. Prvním typem je charakteristika podstatných vlastností v obecné rovině. Označuje jeho jedinečnost od ostatních lidí. Druhým typem je tzv. ideální forma, kde jsou si jedinci, nebo i skupiny více či méně podobní. Schéma určující tuto typologii vyjadřuje určitou konstantu, pomocí které lze charakterizovat.

Víme, že poznáním, je možno některé jedince charakterizovat, avšak se musí postupovat maximálně obezřetně. Postupným vývojem vznikaly teorie, které studovaly příslušné partie těla, jako byl nos, rysy obličeje, tvar lebky, mozek, stavba těla, mentalita a klimatické aj. podmínky pro vznik sociálních patologií. Dnes se však doporučuje vytvářet skupiny a podskupina podle jiných znaků, jako např. demografických (věk, pohlaví, vzdělání, bydliště, rodinné zázemí, profese apod.)

Aby se jedinec stal jedincem se sociálně patologickými projevy, jsou zapotřebí určité podmínky:

- ✓ biologická a duševní predispozice
- ✓ funkce faktorů při socializaci
- ✓ duševní deprivace

⁵⁶ Jilčík, T. A., Plšková, L. *Sociální patologie*. IMS Brno 2005. str. 13-14

- ✓ sociální desintegrace prostředí
- ✓ delikventní chování aj.⁵⁷

7.3 POSTAVENÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA A MOŽNOSTI PROPOJENÍ TEORIE S PRAXÍ

Praxe nutně potřebuje teorii, aby se zkušenost mohla opírat o poznatky z vědních disciplín. I teorie potřebuje ověřování v praxi, aby byla trvale životaschopná.

Sociální pedagogika je obecně považována za velmi mladou disciplínu. Často se polemizuje o jejím obsahu, o oprávněnosti svébytné existence jako vědního oboru. Kritici podporují svá tvrzení argumenty o nevyjasněné terminologii, nejednotné definici sociální pedagogiky, za nejvýznamnější argument je považována duplicita s oborem sociální práce.

Významnou orientaci v oboru poskytuje vymezení cílových skupin, životních situací i cílů práce. Snad i proto je sociální pedagogika často vnímána jako sociální práce zaměřená na rizikové, ohrožené či problémové skupiny populace. Cílem sociálně pedagogického působení je v tomto pojetí optimalizace sociálního fungování jednotlivců i skupin.

Sociální práci lze považovat za udržovací a pečující činnost ve prospěch jednotlivce či skupiny, jejímž cílem je zvládnutí omezení v sociálním fungování.

Etopedii v současné době přiřazenou ke speciální pedagogice, lze chápat jako reedukační, korektivní a kompenzační činnost směřovanou do cílové skupiny dětí a mládeže s poruchami chování, resp. socializace.

Na *sociální pedagogiku* je možné nahlížet z několika úhlů pohledu. Jednak jako *součást sociální práce*, kdy je jasně vymezena cílová skupina – lidé s problémem v sociálním fungování (v různé míře a v různých oblastech), jednak jako disciplína zabývající prevencí a spoluprací při řešení sociálně patologických jevů.

sociální pedagogiku lze vnímat jako vzdělávací, aktivizační a zmocňující činnost, jejímž cílem je optimální zvládnutí života. Z toho vyplývá, že i cílová skupina je pojatá široce – nejedná se o jedince či skupiny s definovaným problémem, ale, a to zejména, o obecnou populaci a podporu jejich socializace.

---

⁵⁷ Jilčík, T. A., Plšková. Zapletal, L. *Sociální patologie*. IMS Brno 2005. str. 13-14

Máme-li z tohoto úhlu pohledu definovat sociální pedagogiku, pak lze říci, že se jedná o pedagogiku socializace, celoživotní „vrůstání do společnosti“. Cílem sociální pedagogiky je „dobrý život“, ve studiích předních světových univerzit je zmíněno, že předmětem sociální pedagogiky je „harmonizace sociálních systémů“. K dosažení těchto cílů se využívá systematického pedagogického působení v oblasti životních dovedností. Socializační funkci plní nejen škola, ale primárně především rodina, dále vrstevnická skupina a společnost jako celek prostřednictvím sociálních norem i sociální kontroly.

Jestliže tedy hledáme teoretickou zakotvenost sociální pedagogiky, pak je nutno tento obor vnímat polydimenzionálně a teoretické koncepty stavět na poznatcích sociologie, psychologie, pedagogiky, sociální práce, ale i etiky, práva, antropologie či etnografie.

Reforma školství, která je v současné době prioritou našeho vzdělávacího systému, vychází z Delorsovy zprávy – Učení je skryté bohatství (Horká, 2000).⁵⁸

Za základní pilíře, na nichž stojí vzdělávání v 21. století, lze považovat:

- ✓ *učit se být*
- ✓ *učit se poznávat (učit se)*
- ✓ *učit se jednat*
- ✓ *učit se žít společně*

Vezmeme-li v úvahu cíle sociální pedagogiky, nelze než konstatovat, že primárním cílem vzdělávání ve 21. století je vybavení člověka sociálními dovednostmi umožňující i „dobrý život“. Sociální pedagogika je v tomto pojetí základní vědní disciplínou, jejíž využití ve vzdělávání, ve školství vede k naplňování jeho prvořadého cíle.

Profil absolventa jednotlivých stupňů a typů škol je definován tzv. klíčovými kompetencemi. Pro doložení oprávněnosti působení sociální pedagogiky v systému školství se nabízí přehled klíčových kompetencí, jimiž by měl být vybaven žák po ukončení docházky do základní školy:

- ✓ *kompetence k učení*
- ✓ *komunikační kompetence*
- ✓ *sociální a personální kompetence*

⁵⁸ Mikulková, M. *Sociální pedagogika a její místo ve školství*.

- ✓ *občanské kompetence*
- ✓ *pracovní kompetence*
- ✓ *krizové kompetence (k řešení problémů)*

K uvedeným kompetencím bychom mohli přiřadit mravní či morální kompetence, které by měli tvořit základní předpoklad optimální socializace a obecnou rovinu všech dalších již zmíněných kompetencí.

Má-li být reforma školství úspěšná, má-li se dosáhnout výše uvedených cílů, je nutné zabývat všemi třemi základními prvky pedagogického procesu:

- ✓ *kurikulem* – jakožto obsahem vzdělávání,
- ✓ *žákem* – ve smyslu „zákazníka“ či „příjemce vzdělávacích (resp. socializačních) služeb,
- ✓ *učitelem* – jeho osobnostní i profesní přípravou a kompetencemi.

Ve školství mohou být sociální pedagogové vedeni jako sociální pracovníci, vychovatelé nebo asistenti pedagoga, případně pedagogové volného času. Ani ve školských poradenských zařízeních, k nimž patří pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče a speciálně pedagogická střediska, není sociální pedagog uveden jako pracovník v těchto zařízeních. Ve výčtu odborných pracovníků je uveden psycholog, speciální pedagog a sociální pracovnice.

K základním otázkám, jimiž je nutné se zabývat, patří tedy profesní zařazení sociálních pedagogů, jejich statut pedagogického pracovníka i odborná způsobilost. Vzdělávací programy jednotlivých vysokých škol se ve studijním oboru „sociální pedagogika“ natolik liší, že touto obsahovou diverzitou významně limitují jak profesní zařazení, tak uplatnění a využití poznatků a přímé působení ve školství.

Z činnosti sociálního pedagoga v praxi, můžeme uvést např. činnost ve funkci oblastního metodika preventivních aktivit (OMPA), kde hlavním předmětem zájmu byla oblast prevence sociálně patologických jevů (dále jen SPJ), k nimž ve školském prostředí patří zejména záškoláctví, šikanování, zneužívání návykových látek, vandalství, kriminalita, příp. Sociální důsledky nezaměstnanosti, rasismus či extremismus.

K činnostem OMPA patří:

- ✓ Metodické vedení školních metodiků prevence (dále jen ŠP)
- ✓ koncepce a koordinace preventivních aktivit v regionu

- ✓ garance minimálních preventivních programů škol
- ✓ přímá práce s žáky: preventivní a intervenční programy
- ✓ konzultační činnost pro pedagogy, vychovatele, rodiče
- ✓ „projektový management“
- ✓ spolupráce se subjekty činnými v prevenci SPJ

Vzhledem k systémově zajištěné koncepci preventivních služeb je nutno využívat poznatky získané studiem sociální pedagogiky, orientovat se v problematice sociální patologie, vytvářet a ověřovat preventivní strategie v souladu s legislativou. Neméně potřebná je schopnost využít dovednosti práce se skupinou, poznatky z andragogiky i managementu, při přímé práci s žáky poznatky z pedagogiky, vývojové a sociální psychologie, ale i rozvíjení tzv. krizových kompetencí zejména při řešení šikany a dalších závažných nežádoucích jevů.

Oblastí aktivit sociálního pedagoga na volné noze (jako OSVČ) a poskytované služby jsou placené, lze uvést např.:

- ✓ Preventivní a intervenční programy ve školách
- ✓ Sociálně edukační programy
- ✓ Terénní výchovné poradenství
- ✓ Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- ✓ Lektorská konzultační a metodická činnost
- ✓ Poradenské služby: „odborné sociální služby“ v návaznosti na činnost dalších institucí
- ✓ Individuální poradenství
- ✓ Tvorba, ověřování a evaluace metodik preventivních a intervenčních programů technik, diagnostických nástrojů
- ✓ Publikační a osvětová činnost
- ✓ Projekty: psaní, konzultace, koordinace, participace

Perspektivy sociální pedagogiky

V oblasti školství lze považovat sociální pedagogiku jako nezbytnou součást pregraduální přípravy učitelů, a to z několika důvodů:

- ✓ *výchova k sebevýchově* – rozvoj životních dovedností žáků jako priorita vzdělávání a předpoklad „dobrého života“
- ✓ *příprava pro práci se skupinou* – se třídou, teoretické i aplikované poznatky a dovednosti z oblasti sociální psychologie a managementu, orientace v potřebách jednotlivců i skupiny, projevy a důsledky frustrace, náprava
- ✓ *efektivní interní a externí komunikace* – schopnost diferenciací přístupu dle cílových skupin (rodič, žáci, pedagogové, problémoví jedinci, skupiny, minority)
- ✓ *orientace v SPJ, diagnostika a řešení* - poznatky o příčinách, kontextu, projevech a řešení jednotlivých patologických jevů jejich identifikace a způsoby řešení
- ✓ *krizové kompetence* – dovednost jednání ve vypjatých situacích, schopnost zajištění disciplíny, kázně a sebekázně

Sociální pedagogika je pedagogická disciplína, která vybavuje učitele sociálními dovednostmi, kompetencemi k realizaci výchovných a vzdělávacích cílů

Další oblastí, do které se sociální pedagogika promítá a je žádoucí systémově tuto oblast dořešit, je výkon funkce třídního učitele. V současné době je stále větší tlak na práci třídních učitelů jako tzv. prvoliniových manažerů. V některých případech jsou třídní učitelé schopni fungovat jako odborníci na systematické vedení a rozvoj skupiny, ať formou a metodami managementu či koučingu. V převážné většině případů však funkce třídního učitele spočívá ve splnění administrativních povinností, příp. řešení kázeňských prohřešků.

Přestože funkcí třídního učitele je postupně pověřen téměř každý učitel, nejsou učitelé k této funkci vzděláváni. Pro spoustu dalších činností existují specializační studia – např. výchovné poradenství, studium pro školní metodiky prevence aj., avšak „studium pro výkon třídnictví“ je ponecháno mnohdy jen na schopnosti improvizace či intuici toho kterého učitele nebo na nápodobě praxe kolegů. Pouze některé školy mají vypracovaný vlastní program pro „zdělávání třídních učitelů, často však spočívá ve zvládnutí technického a organizačního chodu třídy. Vedení třídnických hodin, způsoby monitorování či diagnostiky vztahů ve třídě vytvoření plánu systematické práce se třídou, způsoby práce s rodiči, konsiliární přístup vyučujících v dané třídě může a snad i musí tvořit nezbytnou

výbavu každého třídního učitele. Sociální pedagogika je obor, který rozvíjí dovednosti práce se skupinou a tvoří základ práce a působení třídního učitele.

Stále častěji se ze škol ozývají požadavky na zařazení místa školního psychologa. Právě k odbornosti sociálních pedagogů by měla být tato kompetence spíše jejich, než psychologů. Prioritou se stává výchova ke kázni, kooperaci a vzájemnému soužití.

Do této oblasti možností práce sociálních pedagogů řadíme:

- ✓ předškolní zařízení – práce s rodičů a dětmi
- ✓ školní poradenská pracoviště – prevence a řešení sociálně patologických jevů primární a sekundární prevence
- ✓ školská poradenská zařízení prevence a řešení sociálně patologických jevů (sekundární prevence) v kontextu práce s rodinou
- ✓ školská metodická a vzdělávací zařízení – vzdělávání učitelů
- ✓ školská výchovná zařízení – sociálně edukační a aktivizační programy
- ✓ externí odborné služby (prevence, poradenství, intervence)
- ✓ výzkumná a publikační činnost

Sociální pedagog potřebuje

- ✓ *optimismus* – aby mohl přinášet lidem naději na změnu
- ✓ *odvahu* – aby se nedal zastrašit nesnázemi lidských osudů
- ✓ *smysl pro realitu* – aby si uvědomil vlastní limity, ale i skutečné potřeby a možnosti svých klientů
- ✓ *kreativitu* – aby nespolehal na osvědčený univerzální recept na dobrý život, ale hledal vždy znovu v zájmu klienta - nové způsoby, nové cesty, nové pohledy
- ✓ *politické myšlení* – aby se chtěl a uměl zabývat potřebami společnosti jako celku i jednotlivce
- ✓ *sociální cítění* – aby rozumem hledal, ale i srdcem pochopil
- ✓ *sebekázeň* – aby umožnil klientovi realizovat jeho vlastní životní cestu a nenutil mu svou
- ✓ *trpělivost* – aby si vždy znovu uvědomoval, že žijeme stále „napoprvé“ – život je

souvislá řada pokusů a omylů, úspěchů i pádů

- ✓ *profesionalitu* – aby mohl mít potřebný odstup a znal svoji pracovní roli a cíl své práce
- ✓ *radost* – protože je nejsilnějším motorem i odměnou dobrého života
- ✓ „*žáky*“ – lidi, kteří se učí spolu žít v lidské společnosti ⁵⁹

7.4 ČLENĚNÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

K základním pojmům sociálně patologických jevů řadíme:

Deviace, kriminální psychologie, kriminální psychopatologie, kriminalita, penologie, viktimologie, delikvence, recidiva, intoxikace, alkoholová psychóza, abstinence, promiskuita, bigamie, diskriminace, segregace ⁶⁰

7.4.1 Kriminalita

Kriminalita, nebo také zločinnost, je chápána jako výskyt trestného chování, který je vyjádřený souhrnem trestných činů spáchaných ve společnosti. Pojem je vymezen platným trestním právem, které stanoví, jaké protispolečenské chování a vzhledem ke své nebezpečnosti považuje za trestný čin, případně za další kategorie deliktů stíhaných soudními orgány.

Kriminologie (vědní obor zabývající se kriminalitou), je jedním ze závažných sociálně patologických jevů. Rozlišuje se zjevná a skrytá (latentní). Kriminalita, jako nechtěný produkt společnosti se stal celosvětovým problémem. V posledních desetiletích dochází k prudkému vzestupu kriminality. Je dán souvislostí s industrializací, urbanizací, migrací a demografickými změnami. Vliv na kriminalitu mají obecně faktory biologické, psychologické a sociální.

Mezi základní projevy kriminality patří:

- ✓ Obecná kriminalita (násilná, mravnostní, majetková trestná činnost a ostatní

⁵⁹ Mikulková, M. *Sociální pedagogika a její místo ve školství*.

Dostupné: http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf , st.21.3.2014

⁶⁰ Jilčík, T. A., Plšková, Zapletal, L. *Sociální patologie*. IMS Brno 2005. str. 15

kriminalita)- obětí je fyzická osoba

- ✓ Hospodářská kriminalita (daně, korupce, finance, pc kriminalita aj.)- obětí je stát, právnická osoba, družstva, organizace
- ✓ Organizovaný zločin (nerozlišuje oběti, ale zisk, který je získáván všemi prostředky a nezřídká násilnou činností)
- ✓ Sociální skupinou, která není v roli dítěte, je skupinou mládeže.

Tato skupina je nejvíce ohrožena v procesu socializace. Rozlišujeme z pohledu kriminologie pojem dítě, mládež, mladiství. Základní pojmy jsou z pohledu věku pro trestní řízení a pro trestní odpovědnost. Dalšími pojmy jsou nezletilý (dítě do 15 let věku), mladistvý (15-18 let), zletilý (od 18 let- plnoletost). Pojem mládež se užívá pro věk 0-18 let. Ve struktuře pachatelů je evidentní snižování věkové hranice skupiny s osobami mladšími 15 let.

S kriminalitou souvisí též pojem viktimologie. Jde o vědní obor, který se zabývá osobností obětí trestného činu, vztahy mezi pachatelem a obětí, rolí obětí ve vývoji trestného činu, rolí obětí v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednávání věci, pomoci obětem trestného činu a způsoby chování, jak se vyhnout poškození trestným činem.⁶¹

7.4.2 Drogové závislosti

Droga je taková látka, která vyvolává stav tělesné nebo duševní závislosti u osob, které ji užívají periodicky či kontinuálně. Libovolná psychotropní látka se opakovaným užíváním může stát drogou. Světová zdravotnická organizace WHO již v roce 1963 začala používat termín „drogová závislost“. Tento pojem nahradil termíny jako narkomanie a toxikomanie. Drogová závislost je definována jako stav, nikoli tedy jako „sklon, nebo touha či nutkání“ užívat psychotropní látky.

---

⁶¹ Jilčík, Tomáš. Alena, Plšková. Zapletal, Ladislav. *Sociální patologie*. IMS Brno 2005. str. 15-24

U drogové závislosti rozlišujeme *základní pojmy*:

droga – původně léčivo, jakákoliv látka vpravená do živého organismu.

návykové látky- alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobí nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování

omamné a psychotropní látky – látky, u nichž vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně užívá, a jsou na seznamu těchto látek.

Drogová závislost – psychický, někdy i fyzický stav vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a drogou charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, které vždy zahrnují nutkání brát drogu stále nebo pravidelně pro její psychické účinky a někdy také proto, aby se zabránilo nepříjemnostem plynoucím z její nepřítomnosti.

Léková závislost - psychický, někdy i fyzický stav vyplývající z interakce mezi živým organismem a lékem. Periodické či kontinuální užívání léku, aby se docílilo psychického efektu a vyhnulo se nepříjemnému stavu z odnětí.

Tolerance – schopnost organismu snášet určité látky

Toxikomanie – stav periodické nebo chronické intoxikace, která škodí jedinci i společnosti a je vyvolán opakovaným užíváním drogy. Je charakterizována nepřekonatelnou potřebou či nutkáním pokračovat v užívání drogy a získat ji jakýmkoliv způsobem, tendence zvyšovat dávku, *psychická a někdy i fyzická závislost*.

Abstinenční syndrom – příznaky, které se vyskytují v různé intenzitě při závislosti na návykových látkách od nejmírnějších projevů (třes) až po příznaky životu nebezpečné (epileptický záchvat, deprese, sebevraždy)

Příčinami a podmínkami vzniku závislosti mohou být faktory farmakologické- droga, somatické a psychické, prostředí a podnět. Teorie patologického rozvoje drogové závislosti jsou variabilní. Mezi nejznámější však patří:

- ✓ *Teorie redukce tenze* (snižování fyziologického a psychologického napětí mezi alkoholem a jinou drogou)
- ✓ *Teorie „moci“* – alkohol pijí lidé, kteří tuží po moci, ale ve skutečnosti se cítí slabými
- ✓ *Teorie zdůrazňující roli osobnostních predispozic*

- ✓ *Teorie učení* – užívání alkoholu a drog zpevňuje takové vzorce chování, které zabezpečují trvalý přísun anestetických zážitků. Sociologické teorie patogeneze závislosti, zdůrazňující hlavně vliv rodiny v dětství a v dospívání (alkoholově závislí byli vychováni především dominantní matkou) a vliv adolescentních part na vytváření drogových a alkoholových závislostí.⁶²

7.4.3 Alkoholismus

Alkoholismus je běžně chápán jako nadměrná či pravidelná konzumace alkoholu. Dá se říci sociálně patologický jev s negativním dopadem na jedince, rodinu a společnost.

Z morálního pohledu se na alkoholismus díváme jako na hřích, nebo slabost vůle osobnosti. Alkoholismus je však chápán také jako nemoc, a její léčba je projevem zanedbané prevence.⁶³

Člověk si s užíváním alkoholu vytváří vztah. V posledních letech se člověk na alkohol spoléhá především v naději, že zapomene na skutečnost kolem sebe, přinese mu pocit štěstí a uvolnění. Pod tíhou spotřebitelského pohledu na svět a stylu života, lidem uniká schopnost se radovat z denního odpočinku a volného času. Tento životní styl současnosti je jeden z faktorů, který přispívá k rozvoji závislosti na alkoholu a dalších návykových látkách. Mnozí lidé sahají po droze a alkoholu potřebou ventilace svých problémů. Nějaký čas jejich ventil funguje. Hranice, kdy člověk upadne do závislosti, je pak velmi křehká. Je to nestřežený moment, kdy člověk najednou pocítí, že po svém alkoholu, stejně jako jiné droze baží a hlavně bez ní nechce a později už ani nemůže být.

Existují varovné signály, které mohou člověka dovést k alkoholismu. Jsou to především časté pití alkoholu, alkohol jako nedílná součást oslav a společenských setkání, pravidelná denní sklenka alkoholu jako odměna a v neposlední řadě alkohol slouží jako forma úlevy nad problémy. Postupným užíváním a zvyšováním dávek se násobí a prohlubuje frekvence příznaků alkoholismu, které vedou až k samému debaklu osobnosti člověka. Alkoholismus s sebou přináší spoustu problémů.

⁶² Jilčík, T. A., Plšková, L. Zapletal, L. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005. str. 25-28

⁶³ Jilčík T., Plšková A., Zapletal L. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str. 29

Jde především o problémy ekonomické, zdravotní a v neposlední řadě též problémy v partnerském, rodinném, pracovním a celospolečenském životě vůbec.

Ze zdravotních problémů můžeme uvést např. poruchy trávicího systému, sexuální dysfunkce, hubenost, ranní nevolnosti, bolesti zejména dolních končetin, kožní defekty, červené oční bělmo, zvýšené jaterní testy apod.

Z psychických změn lze uvést: poruchy spánku, úzkost, deprese, apatie, poruchy soustředění, poruchy paměti, nedostatečná hygiena, nedbalá péče o zevnějšek, nezřetelná výslovnost, zmatenost, oploštělost citů nebo naopak přecitlivělé prožívání, zmatenost.

Předpoklady stát se alkoholikem jsou prožitá traumata, zkušenost s návykovou látkou v raném věku, poruchy příjmu potravy, deprese, úzkosti, poruchy, sexuální zneužívání, fyzické nebo psychické domácí násilí, žaludeční vředy, závislost na tabáku, převažující stres v životě, potíže se zvládnutím stresu, rodinné problémy, konflikt se zákonem, častá změna zaměstnání, neukotvenost v životě, rizikové prostředí kde alkohol je jeho součástí, alkoholismus v rodině.

Závislost na alkoholu a dalších návykových látkách se řadí mezi vážná smrtelná onemocnění. Na jeho rozvoji má přímý vliv stav lidské psychiky. Velkou souvislost se vznikem alkoholismu a dalších závislostí v sobě nesou nefunkční vztahy. Domácí násilí, zneužívání, poruchy příjmu potravy, často i úzkosti a deprese jsou jen vyústěním těchto patologických vztahů v rodinách. Z údajů statistiky vyplývá, že jde o onemocnění vznikající v souvislostech neuspokojivého životního stylu, jeho patologického vývoje a neschopnosti tento vývoj zvrátit. Vzhledem k hektické době a dnešní konzumní společnosti je pravděpodobné, že počet lidí, kteří onemocní závislostí na návykových látkách, poroste.⁶⁴

Stádia závislosti:

- ✓ *Počáteční* - prealkoholové: Poživačné pití, piják poznává a oceňuje „odměňující účinek alkoholu“. Jedinec je věrný své značce. Ještě existují hranice, roste frekvence pití, stoupají dávky alkoholických nápojů. Někdy neplánovaná opilost - těžko se toto stádium určuje.
- ✓ *Varovné* - prodromální: Roste tolerance množství alkoholu, tajné pití ze strachu, aby nebylo rozpoznáno jako nad užívání (abúzus), už je vcelku jedno jakou značku pije,

⁶⁴ dostupné: <http://www.monikaplocova.cz/alkoholismus-jeho-priznaky-a-diagnostika-> st. 16.3.2014

střídá s destiláty, nárůst neplánovaných opilostí a tajných zásob, podezíravost, přecitlivělost, podrážděnost. Nejvyšší náklady jsou v tomto stádiu. Usínání, okna - toxická, netoxická „*přetrhnutí filmu*“. Dychtivé pití první dávky. Pocity viny, citlivost na zmínky o alkoholu v souvislosti s jeho osobou.

- ✓ *Rozhodné / kruciální stádium* - kritické, v tomto stádiu se rozhoduje o závislosti, mívá pravidelnější okna, ztrácí spolehlivou kontrolu (po započetí pití). Vyhýbá se obviňování a ovlivňování okolí, co se týče nadměrného užívání alkoholu, výčitky a výkyvy nálad, opakované a marné pokusy pít zdrženlivě. Zúžení zájmů, oploštění meziosobních vztahů. Konflikty na pracovišti, společenský sestup, sexuální problémy, žárlivost. Stále roste tolerance, vrcholí přestup z lehkých druhů alkoholu k destilátům. Pijí se destiláty bez zápachu (vodka). Udržování hladiny, jinak neklid, nervozita (abstinenční příznaky). Začínají i fyzické abstinenční příznaky (třes). Ženy vzhledem ke své tělesné struktuře odbourávají alkohol obtížněji než muži. Konzumování alkoholu zpočátku vyvolává radost a uvolnění, s následným dostavením se depresí. Přichází utajování, skrytí alkoholu a tvorba zásob.

Kratší nebo delší abstinenci, kdy dochází k výčtkám a jejím následným odeznění a odcizení, s opětovným nekontrolovatelným pitím nazýváme „vynucená abstinence“. Dostavuje se chorobná podezíravost, přecitlivělost, vztahovačnost, stres. Přejít ze 3. na 4. stádium charakterizují ranní doušky k překonávání abstinenčních projevů.

Tělesné příznaky: změna metabolismu, látka se nabourá do metabolizačního systému, psychoaktivní účinky (člověk si to nemusí uvědomovat, svádění na chuť), první zdravotní problémy - nijak akutní (vředy, záněty spojivek a na sliznici).

Reakcí rodinných příslušníků ke 3. stádiu je:

- ✓ Tzv. kodependence (spoluzávislost)
- ✓ Duševní závislost ostatních, je těžké spoolehnot se na své pocity
- ✓ Tabuizace problému
- ✓ Rodina kryje skutečnost „dělám, že to není“
- ✓ Odmítání návštěv
- ✓ Sociální izolace
- ✓ Regulace pití rodinou

4. stádium je vývojově konečné, terminální, je charakteristické krátkým, hltavým napitím, kdy první doušky člověk obvykle vyzvrací. Tolerance k alkoholu zprudka klesá a doba hladiny alkoholu v těle se prodlužuje. Játra neplní plně svoji funkci. Objevují se absence v zaměstnání, škole apod., na denním pořádku jsou několikeré tahy, špatné svědomí a vyhýbání se zodpovědnosti. Člověk hledá "kamarády", se kterými může pít, sestup kariéry, častá změna zaměstnání. Dochází k ekonomické krizi, dochází peníze, neplatí účty, začíná kupovat levný alkohol, půjčovat si peníze a zastavovat věci, včetně prodeje věcí, na kterých mu tolik záleželo. Nemyslí na budoucnost. Zvyká si na danou situaci a nepříjemné zmizí. Konečným stádiem je pak užívání technických prostředků, jako je např. Okena. Změna citových vlastností, bezdůvodné naštvání se a agresivita, pesimismus. Denním chlebem je alkohol. Často vzpomíná, jaké to bylo dřív, žije v naději pro lepší zítřek. Při hospitalizaci podepisuje revers, neboť nemůže bez alkoholu být. Potýká se s psychotickými a odvykacími stavy, zažívá deliria tremens. Charakteristická zde bezmocnost (debakl) - „*bez alkoholu to nejde a s alkoholem také ne*“ = cesta k léčbě.⁶⁵

7.4.4 Sexuální patologie

Sexuální patologie zahrnuje značné množství relativně samostatných patologických jevů, které mají společné rysy, zaměřují se na pohlaví, na lidskou aktivitu a činnosti kolem ní spojené. Zejména v psychiatrii bývají sexuální deviace řazeny k psychopatiím. Sexuální deviace jsou z psychopatologického hlediska hodnoceny jako kvalitativní poruchy sexuálního pudu. Chybí správná informovanost o deviacích. Lidé je nazývají perverzí, parafilii a úchylností. Řada sexuálně úchylných jedinců se může v běžných životních vztazích chovat zcela nenápadně, a proto bývá velmi obtížné u takového jedince sexuální deviaci objevit. Pro definici deviantního sexuálního chování je důležité i stereotypní opakování úchylného jednání a to i v době, kdy jedinec má možnost vhodných heterosexuálních kontaktů.

⁶⁵ Dostupné: <http://www.monikaplocova.cz/stadia-zavislosti> 16.3.2014

Rozdělení sexuálních deviací:

- ✓ *Device v objektu* (jaký je preferovaný erotický objekt)
- ✓ *Deviace v aktivitě* (jaký je způsob sexuálního vzrušování a ukájení)⁶⁶

Sexuální deviace v objektu:

- ✓ *homosexualita* (erotickým objektem je osoba téhož pohlaví),
- ✓ *pedofilie* (erotickým objektem jsou děti),
- ✓ *efebofilie* (erotickým objektem jsou dospívající chlupci),
- ✓ *hebefilie* (erotickým objektem jsou dospívající dívky),
- ✓ *zoofilie, bestiofilie* (erotickým objektem jsou zvířata),
- ✓ *fetišismus* (erotickým objektem jsou různé předměty),
- ✓ *gerontofilie* (erotickým objektem jsou přestárlé a staré osoby),
- ✓ *nekrofilie* (erotickým objektem jsou mrtvoly),
- ✓ *statuofilie, pigmalionismus* (erotickým objektem jsou sochy).

Sexuální deviace v aktivitě:

- ✓ *exhibicionismus* (obnažování genitálu před cizími osobami),
- ✓ *voayerství, slídičství* (touha vidět cizí osoby při svlékání, či pohlavním styku),
- ✓ *fušerství* (dotýkání se genitálu a prsou cizích lidí),
- ✓ *frotérství* (tření se tělem o cizí osoby),
- ✓ *patologická sexuální agresivita* (agresivní sexuální chování různé intenzity s vynecháváním úvodních fází koketování. Mezi nejčastější formy patologické sexuální aktivity patří znásilnění),
- ✓ *ransvestitismus* (převlékání se do šatů či prádla osob druhého pohlaví za účelem sexuálního vzrušení),
- ✓ *masochismus* (vyžadování bolestivých nebo ponižujících sexuálních aktivit)

⁶⁶ Dostupné: <http://www.monikaplocova.cz/stadia-zavislosti> 16.3.2014

od druhého partnera),

- ✓ *sadismus* (vzrušování se při působení bolesti nebo trýznění, ponížení objektů sexuálního zájmu)
- ✓ *kandaulismus* (potřeba ukazovat objekt svého sexuálního zájmu nahý jiným osobám)
- ✓ *salomanie* (potřeba znečistit sebe či objekt při sexuálním styku močí nebo výkaly),
- ✓ *telefonová skatologie* (vzrušování se oplzlými řečmi v telefonu s neznámými osobami)

Sexuální deviace se mohou vzájemně kombinovat (např. homosexuální pedofilie), deviace v aktivitě s deviací v objektu (např. pedofilní exhibicionismus), nebo může docházet k vývoji společensky méně závažné formy v nebezpečnou formu (patologická sexuální agrese do sadismu). Sexuální deviace ve formě myšlenek nazýváme jako "ideatorní".

Nejčastější a společensky nejzávažnější sexuální deviace jsou:

- ✓ *Exhibicionismus*, patologická sexuální agrese, frotérství, sadismus, masochismus, voyeurství, pedofilie, fetišismus, zoofilie, transsexualismus.
- ✓ *Deviantní chování* má také své právní důsledky, které se řeší dle trestního práva⁶⁷

7.4.5 Prostituce

Je institucionalizovaná forma poskytování sexuálních úsluh za peníze nebo jinou úhradu, eventuálně z jiných pohnutek. Prostituce je často provázena promiskuitou a plnou identifikací s rolí vedoucí k profesionalizaci.

Ze sociologického a antropologického hlediska rozlišujeme prostituci:

- ✓ Nábožensko-rituální
- ✓ Tvořící součást rituálu
- ✓ Ekonomicko - sociálně podmíněnou

---

⁶⁷ Jilčík T., Plšková A., Zapletal L., *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str.32

Klasickou formou prostituce byla a je tak zvaná veřejná prostituce, která má řadu forem. Svět prostituce je značně sociálně diferencovaný, neboť zahrnuje osoby dosahující značných příjmů, ale i osoby žijící v bídě, úpadku a nemocech.

Ze sociologického hlediska je prostituce i jednou, byť extrémní formou zhodnocování individuálního, osobnostního kapitálu, od níž vede řada mezistupňů až k manželství. Některými soudobými teoriemi bývá prostituce interpretována prostě jako výměnný obchod, druh sociální směny, ekonomický vztah mezi zákazníkem a prodávajícím nebo jako zaměstnání. Vzhledem k zákonům konkrétního státu může být prostituce legální či nelegální.⁶⁸

Faktory mající vliv na vznik prostitučního chování a jednání:

- ✓ *Biologické faktory* (somatické aj. poruchy)
- ✓ *Psychické faktory* (potřeba erotiky, sexuální přelétavost, charakterové rysy, hodnotová orientace)
- ✓ *Sociální faktory* (bída a neutěšené sociální poměry).

Formy prostituce:

a) podle vztahu mezi pohlavími

- heterosexuální,
- homosexuální,

b) podle místa výskytu

- pouliční, silniční,
- ve veřejných domech, v erotických salonech,
- hotelová,
- motorizovaná,
- na telefon,

c) podle míry profesionality

- profesionální a otevřená (výlučný zdroj příjmů)

---

⁶⁸ Jilčík T. Plšková A. Zapletal L. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str. 32-34

- poloprofesionální (často provozována mimo místo svého bydliště),
- epizodická a skrytá (pouze ekonomické přilepšení, často prováděna v rámci manželství)

d) podle věku

- dětská
- dospělých ⁶⁹

7.4.6 Pohlavní nemoci, AIDS

Jedná se o takové nemoci, které se mezi lidmi přenášejí převážně pohlavním stykem a nejčastěji postihují pohlavní orgány, dále mohou postihovat kromě tělních orgánů i například oběhovou pohybovou nebo zažívací soustavu. Při šíření pohlavních nemocí mají značný vliv sociální podmínky. Snadnějšímu rozšiřování pohlavních chorob napomáhá prostituce, nízká úroveň hygieny prostředí, špatná organizace vyhledávání, léčení a sledování nemocných. Kardinálním problémem, je promiskuita u některých skupin populace, která je téměř neřešitelná. Nejrizikovější je nákaza pohlavní chorobou v průběhu těhotenství, kdy může způsobit nevratné poškození plodu, ale i u běžných lidí může způsobit neplodnost, někdy i smrt.

Pohlavní nemoci můžeme rozdělit na dvě základní skupiny - na nemoci pohlavní jako takové, které se týkají pohlavních orgánů a dále pak na nemoci sexuálně přenosné, přenášené pohlavním stykem.

Základní pohlavní choroby:

- ✓ kapavka
- ✓ příjice
- ✓ trichomoniasa
- ✓ měkký vřed

---

⁶⁹ Jilčík T. Plíšková A. Zapletal L. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str. 37

✓ lymforganuloma venerum⁷⁰

Dále se vyskytují chlamydiové infekce, HIV, AIDS, z těch méně závažných potom záněty pochvy nebo močových cest a kvasinkové infekce. Původců pohlavních chorob je mnoho, mohou jimi být viry, bakterie, plísně nebo parazité. Může se nakazit každý, muži i ženy v libovolném věku. Častěji se onemocnění vyskytuje u žen, příznaky jsou pak pro každou chorobu charakteristické. Pohlavní choroby se většinou, alespoň zpočátku, nemusí nijak projevit, probíhají bez příznaků, což je nebezpečné hlavně z důvodů jejich dalšího šíření. Nakažená osoba nemusí o svém onemocnění vědět, a pohlavním stykem může nakazit další jedince ve svém okolí. Nemocní mohou být nakaženi dokonce několik měsíců nebo i let, než se na pohlavní chorobu přijde. V průběhu času se choroba rozšiřuje, poškozuje další části těla, a její následná léčba je proto mnohem těžší, než kdyby se zahájila hned v počátečním stádiu.

Většina pohlavních chorob s sebou přináší i dlouhodobé a závažné zdravotní následky. Těmi nejzávažnějšími jsou při neléčeném onemocnění neplodnost nebo v nejhorším případě i smrt. Dále mohou mít pohlavní nemoci vliv na průběh těhotenství, kdy dochází k potratům, nebo k předčasným porodům. U těhotné ženy je hlavním rizikem přenos nemoci na plod. Jak moc bude plod postižen, záleží hlavně na tom, ve kterém stádiu těhotenství se žena nakazila, jakou chorobou se nakazila, a samozřejmě také na případné léčbě. Při včasné léčbě, nemusí vždy dojít k poškození plodu. Léčba pohlavních nemocí je v České republice povinná, nejčastěji se provádí pomocí antibiotik, ale záleží samozřejmě na konkrétní nemoci.

Léčba je většinou ambulantní (pacient dochází k lékaři), v těžších případech nebo při pokročilejším stádiu onemocnění je nutná hospitalizace pacienta v nemocnici. Zároveň je nutné informování dalších sexuálních partnerů a také jejich léčení. Všechny tzv. klasické pohlavní choroby podléhají tzv. povinnému hlášení. Povinnost hlášení má lékař, který nemoc rozpozná. Největší význam má v této oblasti prevence přenosu pohlavních chorob, spočívající v pravidelných lékařských prohlídkách, užívání ochrany při pohlavním styku. Dále je důležité omezit počet sexuálních partnerů, s jejich střídáním se zvyšuje riziko nákazy a zdravotnická osvěta.

⁷⁰ Jilčík T. Plšková A. Zapletal L. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str. 37-38

AIDS

V posledních letech se nejen u nás, ale i po celém světě rozšířila nemoc, která se nazývá podle své zkratky AIDS (acquired immunodeficiency syndrom), jedná se o syndrom získaného selhání imunity, rozpoznáný v roce 1981 v USA. V USA byl objeven jeho původce – virus HIV. V Africe se objevil již v 50. letech a migrací se rozšířil do celého světa v polovině 70. Let. Pandemie AIDS jako nevléčitelná nemoc je jedním z vážných krizových projevů společnosti v globálním měřítku.

Způsoby přenosu:

- ✓ sexuální styk (prostituce, bisexuálové a homosexuálové)
- ✓ infikovaná krev (hemofilie, transfúze)
- ✓ kontaminované injekční jehly a stříkačky mezi narkomany
- ✓ infikovaná matka (přenos z matky na plod pupečnickovou krví),
- ✓ partneři infikovaných osob
- ✓ narkomani (není dodržena sterilita injekčních stříkaček a jehel, ani základní hygienické požadavky)⁷¹

7.4.7 Sebevražednost

Tento sociální jev byl a stále je závažným společenským problémem, který zůstává vysvětlen pouze z části. Zabývá se jím několik vědních oborů, jako je psychologie, psychiatrie, sociologie, pediatrie, lékařské disciplíny, demografie, kriminologie a jiné. Každá z těchto disciplín přistupuje k tomuto závažnému problému ze svého hlediska. Sebevraždy jsou nejčastěji pojímány jako úmyslné, záměrné agrese proti vlastní osobě s cílem přivodit si smrt. Zvýšený výskyt sebevražednosti signalizuje, že něco není v pořádku, že vzniklo individuální nebo kolektivní napětí a jeho řešením je únik z dané situace. V podstatě jde o poruchu pudu sebezáchovy, popsanou i některých druhů zvířat, velmi vzácnou u dětí. Objevuje se obvykle až v pubescenci a vzestupnou tendenci lze

⁷¹ Jilčík T. Plšková A. Zapletal L. Sociální patologie. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005. str.39-40

zaznamenat ve stáří. U dětí a mladistvých se setkáváme s impulzivním zkratkovitým jednáním, proto jsou velmi subjektivní, a souvisí s nerozvážeností a neschopností správně vyhodnotit situaci. U dospělých jedinců jsou pak častějšími oběťmi muži, častější jsou demonstrativní pokusy sebevražd.

Nejčastější obecné příčiny sebevražedného jednání:

- ✓ *osobní konflikty* (pocit osamělosti, erotické problémy, ekonomické neúspěchy)
- ✓ *sociální konflikty* (rodinné konflikty, manželské konflikty, neúspěchy ve škole, v zaměstnání, v partě, ztráta prestižního zaměstnání)
- ✓ *tělesná onemocnění, nevyléčitelné nemoci*
- ✓ *duševní onemocnění a duševní poruchy*⁷²

7.4.8 Sociální napětí, Sociální diskriminace

V sociální skupině různého druhu i ve společnosti občas dochází k jistému, složitě definovanému stavu, kdy se hromadí společná energie, jenž si žádá uvolnění, které má snahu vybití, někdy i nežádoucí prostředky.

Sociální napětí se velice často prolíná s napětím psychickým. Napětí samo o sobě nemusí být vždy jevem patologickým, často bývá i jevem přirozeným a ve svých důsledcích konstruktivní.

Příčiny a důvody, které vedou k sociálnímu napětí, mohou být velice pestré a rozmanité. Sociální napětí mnohdy bývá zárodkem nebo předstupněm různých sociálních nepokojů, které mohou vrcholit násilnými snahami o odstranění nebo změnu tohoto napětí a mohou vyústit v zásadní sociální změnu.

Základní typy sociálního napětí:

- ✓ mezi jednotlivcem a skupinou
- ✓ interskupinové (mezi skupinami)
- ✓ intraskupinové (uvnitř jedné skupiny)

⁷² Jilčík T. Plšková A. Zapletal L. Sociální patologie, Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str.43

Sociální diskriminace

Sociální diskriminací rozumíme fakt a způsob omezování nebo poškozování určitých společenských skupin v jejich právech a nárocích. Původně se sociální diskriminace projevovala jako omezení nebo odmítnutí práv určité kategorie obyvatel pro pohlaví, rasu, národnost či náboženství. Skryté bývaly přidružené důvody hospodářské a politické. Sociální diskriminace se opírá o předsudky a stereotypy, které se mohou stát i základem konsensu pravicově radikálních hnutí, mohou být ale i důsledkem levicových ideologií a projevovat se jako útlak a likvidace „nepřátelských skupin a tříd“. Sociální diskriminace může mít charakter státní, oficiální, nebo charakter lokální, nelegální, neformální. Spočívá v záměrném znevýhodňování určitých subjektů vytvářením nerovných hospodářských, politických a právních podmínek. Často brání v rozvoji vlastní svébytné kultury, v přístupu ke vzdělání, ve výkonu povolání, v seberealizaci. Každé sociální znevýhodnění se může proměnit v diskriminaci, tedy v záměrné vnější omezování možností a realizace potřeb. Sociální diskriminace může vést k sociální degradaci, ale také k sociální exkluzi a v extrémních případech až ke genocidě. Za sociální diskriminaci dále lze považovat stavění a udržování bariér sociální mobility. S pojmem je také vázáno pojetí sociální rovnost, sociální spravedlnost⁷³

Rasismus

Speciální postavení zaujímá rasismus, který se projevuje nepřátelským postojem vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika lidově považovaného za rasu. Tento postoj mů nabýt fanatických podob a může přerůst v ideologii a dokonce v systematický teror. Většinou se rasismus obrací proti izolované menšině s výraznějšími rozlišovacími znaky fyzickými, jazykovými a profesionálními, náboženskými apod. Masový rasismus bývá výrazem sociálního napětí uvnitř většiny, které není řešeno a hledá univerzálního viníka. Je postaven na předsudku, iracionální postoj s racionálními důvody. Rasistické postoje spojené s agresí mají svůj základ v individuální a skupinové frustraci, objevují se u neúspěšných jedinců. Občasné dílčí projevy rasismu mohou přerůst v systematickou rasovou diskriminaci, rasové segregaci a vystupňovat v genocidu.⁷⁴

⁷³ Jilčík T., Plšková A., Zapletal L. *Sociální patologie*. Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str.43-44

⁷⁴ Jilčík T., Plšková A., Zapletal L., *Sociální patologie*, Institut mezioborových studií Brno, Brno 2005, str.44

7.4.9 Sociální násilí

Za sociální násilí bývá považováno takové jednání, které se projevuje nepřátelstvím, až útočností, s případnou snahou nebo záměrem ublížit. Násilí v žádné podobě nelze tolerovat, natož akceptovat jako sociální normu.

Některé formy sociálního násilí

Terorismus - v současné době spíše lidovým označením násilí jako součásti extrémního politického jednání než vědeckou kategorií, pod kterou by se skrýval jasně vymezený model jednání. Za terorismus jsou považovány i ryze rasově, etnicky i jinak motivované činy malých extrémistických skupin, které určují taktiku násilí a plánují je v tajnosti. Tato aktivita má charakter apolitické kriminality.

Válka - představuje řešení mezistátních či občanských sporů násilným, většinou krvavým způsobem, ozbrojenou mocí. Někdy se uvádí, že válka je druhem boje o život. Specifickým typem války je náboženská válka. V ortodoxním marxismu je válka považována za důsledek ekonomických procesů a třídního boje.

Chuligánství - poměrně rozšířená forma deviantního chování mladých lidí, projevující se drobnými krádežemi, odcizováním aut, bezdůvodnými útoky na chodce, vandalským ničením majetku, násilnostmi mezi diváky na sportovních utkáních a jiné. Většinou jde o iracionální jednání bez smysluplného cíle. Chuligánství se téměř ve všech zemích, kde se objevuje, týká mládeže ve věku 14 až 20 let, když tato věková hranice je překračována jen výjimečně. Dle výzkumů, pokud se chuligáni nedostanou do střetu se zákonem, dozrají a plynule se zařadí do společenského života.

Hnutí skinheads - První skupiny skinheads se objevily na britských fotbalových stadionech v roce 1967. Představovaly první vlnu skinheads, orientovanou spíše proti „beatlomanii“, nepodléhající ještě ideologii založené na rasové a etnické nesnášenlivosti. V roce 1981 se objevují noví skinheads s holými lebkami, nebo na krátko ostříhanými obarvenými vlasy. Agresivní a nesnášenlivé chování nacházelo inspiraci v keltské a starogermánské mytologii, šokovalo rasistickými a nacistickými projevy. Zvláště silný ohlas měli v Německu a USA. Antikomunismus, útoky na cizince, příslušníky jiných ras, hippies, punky a odmítání drog jim zajistily popularitu z části veřejnosti. Začalo se utvářet světové hnutí.

Na československou scénu „holé lebky“ vstoupily v druhé polovině osmdesátých let.

Podle odhadu tvořilo jejich tvrdé jádro 40 – 90 osob. K popularizaci hnutí přispěla zejména hudební skupina Orlík. Bezprostředně po listopadu 1989 se skiny vnitřně rozdělili na redskins, greenskins, falos, naci, harnnerskins a na kališníky, průběhu dalšího vývoje scény ovládli falos, naci a hammerskins, hlásící se k nacionálněsocialistickému hnutí. Názorově ovlivňují příslušníky mladé generace na posledních stupních ZŠ, učilištích a středních školách. Neonacisté získali sympatie části české veřejnosti hlásáním antisemitismu "boj proti drogám", fyzickými útoky na Romy, rasově "nevhodné" cizince a na příslušníky anarchistického hnutí. Skinové tak vytvořili kombinované formy ilegální, pololegální a legální činnosti, pracující na propagaci neonacismu přizpůsobené duševní zralosti mládeže.⁷⁵

Šikana

Šikanování je způsob chování, umožňující většinou v bezprostřední komunikaci fyzickým a psychickým týráním druhých získat nad nimi pocit převahy, moci, určité výhody. Jde o agresivní a většinou také nezákonné jednání. Mnohdy však také tolerované a trpěné určitou skupinou. Lze jej charakterizovat jako asociální chování. Obětí se stávají sociálně nebo vzhledově handicapovaní jedinci, lidé slabí, neurotičtí, úzkostní, a další, kteří se jinak odlišují od ostatních. Vyskytuje se u mládeže, jako přechodný jev. Mívá až intenzitu brutality. Se šikanou se lze setkat jí jinde, než ve škole. Šikanu lze vidat i na pracovišti, v rodinách, v partách.⁷⁶

Domácí násilí

Formy domácího násilí

Fyzické násilí

Nejzávažnějším projevem agrese v intimním vztahu je fyzické násilí. Nejčastěji se objevuje v podobě fackování, strkání, bití, kroucení ruky, tahání za vlasy, pálení, kousání,

⁷⁵ Jilčík, T. Plšková, A. Zapletal, L. Sociální patologie, Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str.45-46

⁷⁶ Jilčík, T. Plšková, A. Zapletal, L. Sociální patologie, Institut mezioborových studií Brno. Brno 2005, str.45-46

kopání, pokusy o škrcení, třesení, bodání, odpírání spánku a jídla, ohrožování zbraní až po útoky proti životu. Může docházet také ke svazování, míření zbraní, přinucení k požití drog apod., kdy agresor ani nemusí oběti fyzicky ublížit.

Psychické násilí

Psychické násilí se objevuje velmi často a projevuje se ponižováním, zastrašováním, vyhrožováním, hrubým nadáváním, zesměšňováním (zejména před jinými lidmi), psychickým vydíráním (např. vyhrožování rozchodem, sebevraždou apod.), stálým vyvoláváním sporů, kritizováním, sekýrováním, odpíráním pozornosti, demonstrací intimního vztahu s jinou osobou, křikem, ničením majetku, týráním oblíbených zvířat, výhrůžkami opuštěním rodiny nebo vraždou, únosem nebo odejmutím dětí, naváděním dítěte proti druhému rodiči, apod.

Zvláštní formou psychického týrání je sociální izolace. Projevuje se bráněním oběti v kontaktu s rodinou, přáteli, kontrolou SMS zpráv, emailů, dopisů. Časté jsou i tzv. „kontrolní“ telefonáty, vyslýchání („kde jsi byl/a, s kým, o čem jste se bavili,...“), příkazování chování a oblékání, nucení setrvávat doma namísto chození do práce (cílem je mít partnera co nejvíce pod kontrolou).

Sexuální násilí

Sexuálním násilím rozumíme znásilnění, nucení k sexuálním praktikám proti vůli oběti, přinucení k pohlavnímu styku za přítomnosti jiných osob, sexuální napadání, donucení k používání nebo sledování pornografie, apod.

Ekonomické násilí

Pro ekonomické násilí je charakteristické: neposkytování peněz na provoz domácnosti, znemožnění přístupu k rodinným příjmům, příp. nucení žádat o peníze,

každodenní kontrola nákupů, zákaz chození do práce a tím udržování ekonomické závislosti na partnerovi, neplacení nákladů spojených s bydlením, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji oběti, zatajování ekonomické situace agresora a rodiny a mnoho dalších variant. Drží-li násilný partner svoji oběť v neustálé finanční tísní a pod pečlivou kontrolou, není schopna opustit domov či vyhledat pomoc. Nedostatek peněz se rovněž projeví ve společenském životě oběti, která se dostává do izolace a větší závislosti na agresorovi. Jednotlivé formy násilí jsou málokdy přesně oddělené. Většinou se setkáváme s kombinací několika forem nebo s jejich prolínáním či přecházením jedné formy do druhé.

Stalking - pronásledování

K jedné z forem domácího násilí patří i tzv. stalkerství (v češtině můžeme říct, že jde o nebezpečné pronásledování), které se stává předmětem pozornosti zejména v posledních letech. Největší skupinu obětí pronásledování tvoří bývalé partnerky nebo bývalí partneři. Násilí často nekončí rozchodem nebo rozvodem. Pachatel si chce udržet nad obětí moc a kontrolu.

Pronásledování lze obecně definovat jako obtěžující a zstrašující chování, které může mít podobu vyhrožování, pozorování, sledování, docházení do míst bydliště či pracoviště oběti, opakovaných obtěžujících telefonátů či SMS zpráv, zanechávání vzkazů, předmětů nebo ničení osobních věcí s cílem vyvolat u oběti strach. Pronásledování a obtěžování může být zaměřeno na širší okruh známých či blízkých osob oběti.⁷⁷

Domácí násilí není soukromá záležitost!

Pokud je jedinec ohrožen domácím násilím, neměl by skrývat svůj problém, ale měl by vyhledat radu a pomoc. V dnešní době nejsou oběťmi pouze ženy, ale také muži. Oběťmi jsou všichni, komu je podle výše uvedeného ubližováno. Bez rozdílu věku, nebo pohlaví. Zvlášť zranitelnou skupinou jsou děti, senioři a lidé s handicapem. Nezřídka se z lásky vyvine vztah, kde dochází k majetnickému chování partnera, který vyústí v domácí násilí. Domácí násilí mnohdy také nekončí vykazáním policií, nebo rozchodem partnerů. Jsou známy i případy, kdy v domácím násilí našlo spoustu lidí i smrt.

⁷⁷ Intervenční centrum Brno. Dostupné: <http://www.ic-brno.cz/specifika-domaciho-nasili>

Jako příklad bych mohla uvést např. spisovatelku Simonu Monyovou (†44), která na následky domácího násilí zemřela v létě 2011. A její příběh se přetřásal v novinách. Nemusíme a uvádět jen slavné osobnosti. Týká se to všech lidí, i obyčejných, s obyčejnými životy, obyčejně nízkými, nikoli ani ne zdaleka průměrnými platy, lidí s každodenními starostmi i radostmi. Hodně domácím násilím, i když se to navenek tak nejeví, trpí i děti, které žijí v takové rodině, kde je domácí násilí někdy i na denním pořádku. Jsou ohrožovány zejména psychicky a fyzicky. Na fyzickou bolest, člověk dokáže zapomenout, avšak psychická zůstává. Trpí tím i emoce. Tento sociálně patologický jev má negativní vliv na vývoj jedince, na jeho socializaci. Jedinec pocházející z takového prostředí se nezřídká stane sám stejným tyranem, po vzoru svého rodinného příslušníka. Když nakonec dojde na udělování dle zákona, slyšíme o tom, jak dotyčného, nebo dotyčnou tyran miluje. I takto se dá projevit láska, jen si myslím, že o takovou lásku, ani náklonnost nikdo nestojí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8. PRAKTICKÁ ČÁST

Inspirací pro výzkum mojí diplomové práce byl výzkum zmiňovaný v knize Slaměník, Výrost Sociální pedagogika, který popisují na stránkách ve své knize. Popisují v ní výzkum, který prováděl Beverly Fehr a James Russell (1991). Provedli výzkum, kdy laická veřejnost hodnotila na šesti bodové stupnici dvacet druhů lásky. Na prvním místě se umístila láska mateřská, na druhém místě láska rodičovská, a dále pak láska přátelská, sesterská, romantická, bratrská, rodinná, sourozenecká. Láska vášnivá, obsadila místo třinácté. Na úrovni interpersonálních vztahů se nejčastěji objevuje láska vášnivá s láskou kamarádkou a přátelskou.²⁴

V mém průzkumu budou v dotazníku sestaveny otázky, na které budou odpovídat respondenti různých věkových skupin., a to od 14 do 72 let.

Způsob zjišťování informací bude prostřednictvím anonymních dotazníkových šetření. Pomocí kvantitativní analýzy odpovědí z dotazníků respondentů a jejich výsledků budou hypotéza potvrzeny, nebo vyvráceny.

8.1 STANOVENÍ HYPOTÉZ

Ve své práci jsem stanovila 4 hypotézy, které na základě validních výsledků prováděného výzkumu se potvrdí, nebo vyvrátí.

Hypotéza - H1

Předpokládám, že více jak 1/2 respondentů mladších 16 let již prožila svou první zamilovanost a více jak 2/3 respondentů z dané skupiny již prožila svůj první vztah.

Hypotéza - H2

Předpokládám, že více jak 2/3 všech respondentů ví, že lásce je třeba se učit. Zároveň předpokládám, že studenti dokážou hodnotit a uvažovat o pojmu lásky.

Hypotéza - H3

Předpokládám, že méně než 1/2 respondentů mladších 20 let má ve svém věku reálnou představu o svém budoucím partnerovi a partnerském vztahu. A zároveň více než 1/2 respondentů starších 30 let je ve svazeku manželském

Hypotéza - H4

Předpokládám, že více než 3/4 všech respondentů má představu o tom, že krachem jednoho vztahu život nekončí, že se lze zamilovat vícekrát v životě, bez ohledu na věkový rozdíl.

8. 2 STANOVENÍ OTÁZEK DOTAZNÍKU

Dotazník bude obsahovat celkem 22 otázek, které budou uzavřené, kde jim budou nabídnuty dvě, nebo více alternativních odpovědí. Otázky otevřené, kde jim nebude nabídnuta možnost odpovědi, ale respondent se bude moci vyjádřit. A dále také otázky položené, kde na odpověď otázky následuje uveďte proč. První otázkou rozliším pohlaví respondentů a jejich věk. Další otázky budou kladeny tak, aby respondent mohl odpovědět Ano, Ne, Nevím, případně doplnit číslovku. Otázky č. 15-22 budou otevřené. Respondent by měl odpovídat stručně, jasně a výstižně. K odpovědi postačí zpravidla 1 -3 slova, případně 1-2 krátké věty. Dotazník bude obsahovat víceméně stejných otázek, jinak položených, pro kontrolu odpovědí respondentů. Následovat budou otázky:

2. V současné době mám - nemám partnerku
3. Jsem ve vztahu? Uveďte kolikátý vztah?
4. Jsem ženatý/ vdaná. Uveďte počet manželství
5. Jsem rozveden/á, kolikrát?
- 6/ Mám - uveďte počet dětí. Chtěl (a) bych děti
- 7/ Věkový rozdíl mezi mnou a partnerem
- 8/ Kdo je starší, já nebo partner (ka)
- 9/ Byli jste někdy zamilovaní? Uveďte kolikrát?
- 10/ V kolika letech jste se poprvé zamilovali?
- 11/ Kdy jste se naposledy zamilovali. Byla Vaše láska opětována?
- 12/ Byli jste někdy odmítnuti, nebo opuštěni partnerem?
- 13/ Po jaké době přišel rozpad vztahu (rozchod)? Příčina rozpadu vztahu?
- 14/ Milovali jste někoho tajně?

Do otevřených otázek jsem zařadila:

- 15/** Pokuste se o stručnou definici lásky.
- 16/** Co si představujete pod pojmem láska partnerská:
- 17/** Víte, co je to platonická láska? Pokud ano, zkuste stručně definovat:
- 18/** Co Vás přitahovalo k osobě, do které jste se zamilovali (k partnerovi)?
- 19/** Co hrálo roli při volbě partnera? (např. atraktivita, charakter, postavení, kapitál aj.)
- 20/** Setrvali jste někdy, nebo setrváváte s partnerem ve vztahu proč? ze soucitu, vděčnosti, pro peníze apod.?
- 21/** Po jaké době přišlo vystřízlivění ve vztahu (pominula bláznivá, chemická zamilovanost a zůstala láska, případně přátelství),
- 22/** Uveďte, zda si myslíte, že se musí člověk lásce učit a proč. Či zda se učit lásce již nemusí a vše zvládá bez problémů.

8. 3 ZPŮSOB PROVEDENÍ A ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT

Šetření bylo prováděno pomocí dotazníků. Dotazníky k průzkumu byly rozdány ve třídách Střední odborné školy a učiliště Přímětická ve Znojmě, Základní školy Mládeže ve Znojmě, ZOP Brno. Dotazníky jsem osobně rozdala, vyplněné dotazníky posbírala. Při získávání dat ze ZOP Brno mi byl nápomocen kolega profesí i při studiu, který dotazníky rozdával na škole v Brně, vyplněné dotazníky posbíral, naskenoval a odeslal emailem na moji adresu. Další z dotazníků byly rozeslány elektronickou poštou- emailem. Zbytek dotazníků

u ostatních věkových skupin respondentů jsem rozdala také osobně a osobně posbírala.

U některých starších byl vyplněn dotazník dotazováním a jimi uvedené odpovědi jsem sama do dotazníku zaznamenala. Využila jsem přátelských a rodinných vztahů, k získání a rozšíření skupiny respondentů nad 30 let. Přímým rozdělením s následným sběrem dotazníků jsem urychlila jejich návratnost.

22 otázek v dotazníku bylo formulováno pro skupiny respondentů věku od 14 výše.

Z celkového počtu 110 respondentů, kteří byli dotazováni, bylo 57 mužů a 53 žen. Většina respondentů odpověděla na všechny otázky, někteří všechny odpovědi neuvedli, nebo

odpověděli, že neví. K tomuto bylo přihlédnuto při zpracování získaných dat a tím tak potvrzení, nebo vyvrácení hypotézy.

8.4. VÝSLEDKY PROVEDENÉHO PRŮZKUMU

Hypotéza - H1

Předpokládám, že více jak 1/2 respondentů mladších 16 let již prožila svou první zamilovanost a alespoň 2/3 respondentů z dané skupiny již prožila svůj první vztah.

Hypotéza vycházela z otázky č. 2, 3, 9, 10, 11

Otázka č. 2 *V současné době mám, nemám partnera/ku*

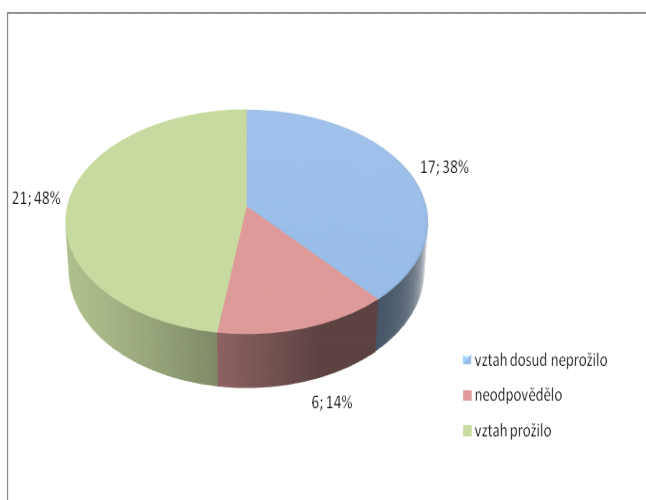
Otázka č. 3 *Jsem ve vztahu?*

Otázka č. 9 *Byli jste někdy zamilovaní A N Uveďte Kolikrát?*

Otázka č. 10 *V kolika letech jste se poprvé zamilovali (věk):*

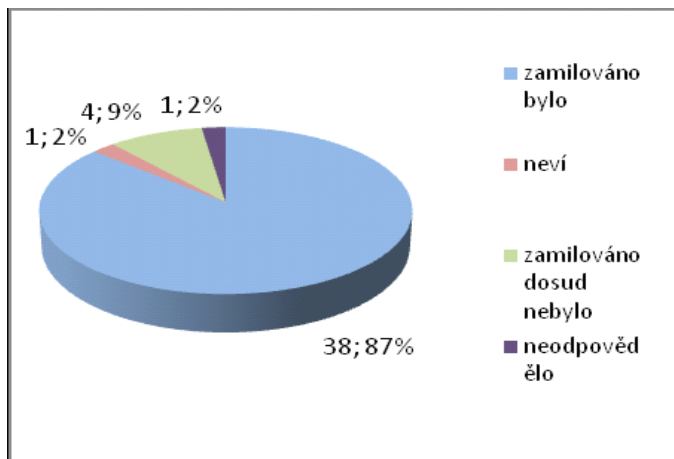
Otázka č. 11 *Kdy jste se naposledy zamilovali (věk) Byla Vaše láska opětována? A N*

Graf č. 1

Do věkové kategorie připadlo z celkového počtu 44 respondentů. Z toho bylo 27 dívek a 17 chlapců. Svoje první zamilování prožilo 38 dotazovaných. 4 z dotazovaných zamilování ještě nebyli, jeden na danou otázku neodpověděl a 1 napsal, že neví.

Graf č. 2

Na otázku, zda prožili svůj první vztah, odpovědělo 21 respondentů ano, 6 respondentů žádný vztah dosud neprožilo a 17 respondentů na dotaz neodpovědělo.

Hypotéza H1 byla potvrzena.

Hypotéza - H2

Předpokládám, že více jak 2/3 všech respondentů ví, že lásce je třeba se učit. Zároveň předpokládám, že 1/2 studentů do 20 let dokáže hodnotit a uvažovat o pojmu lásky.

Hypotéza vycházela z otázky č. 15, 16, 17, 22

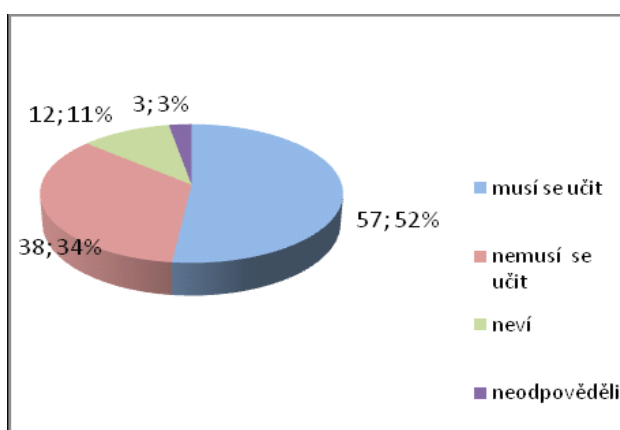
Otázka č. 15 *Pokuste se o stručnou definici lásky*

Otázka č. 16 *Co si představujete pod pojmem láska partnerská*

Otázka č. 17 *Víte, co je to platonická láska? Pokud ano, uveďte.*

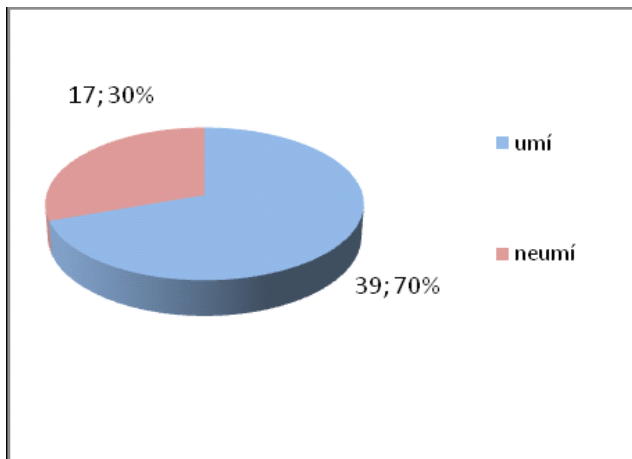
Otázka č. 22 *Uveďte, zda si myslíte, že se musí člověk lásce učit a proč. Či zda se učit lásce již nemusí a vše zvládá bez problémů*

Graf č. 3

Z celkového počtu dotazovaných, odpovědělo 57 respondentů, že lásce je třeba se učit. 38 respondentů si myslí, že se lásce učit nemusí, že je to přirozený jev a vlastnost, se kterou se již člověk narodí. 12 neví, jestli je třeba se učit a 3 respondenti na otázku neodpověděli.

Graf č. 4

Věkovou skupinu do 20 let tvoří 56 respondentů, kdy 39 z nich dokáže hodnotit a uvažovat o pojmu lásky a 17 respondentů pojem láska hodnotit a uvažovat o něm neumí.

Hypotéza H2 byla potvrzena

Hypotéza - H3

Předpokládám, že méně než 1/2 respondentů mladších 30 let má ve svém věku představu o svém budoucím partnerovi do partnerského vztahu. A zároveň více než 1/2 respondentů starších 30 let je ve svazku manželském.

Hypotéza vycházela z otázky č. 3, 4, 5, 18, 19, 20

Otázka č. 3 *Jsem ve vztahu? Uved'te kolikrát*

Otázka č. 4 *Jsem ženatý/vdaná. Uved'te počet manželství*

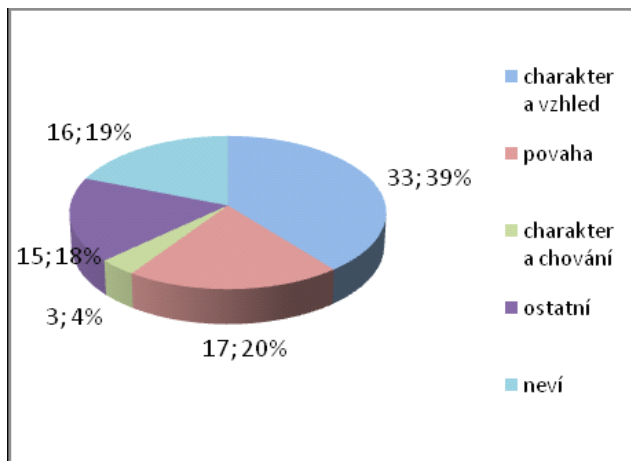
Otázka č. 5 *Jsem rozvedený/á. Uved'te kolikrát.*

Otázka č. 18 *Co vás přitahovalo k osobě, do které jste se zamilovali?*

Otázka č. 19 *Co hrálo roli při volbě partnera? (např. kapitál, postavení aj.)*

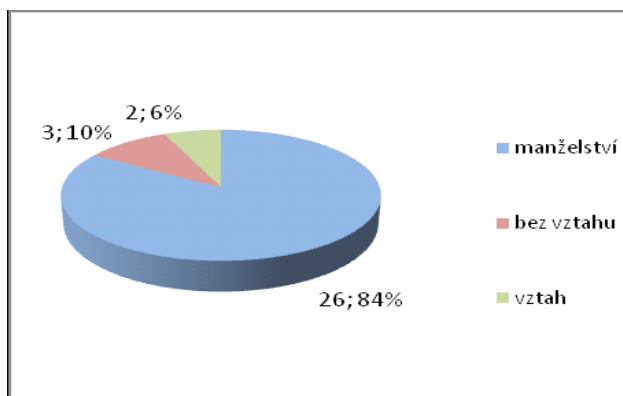
Otázka č. 20 *Setrvali jste někdy, nebo setrváváte s partnerem ve vztahu proč? Ze soucitu, vděčnosti, peníze apod.? Uved'te*

Graf č. 5

Z celkového počtu 84 respondentů do 30 let, je 42 mužů a 42 žen. Z dotazníku vyplynulo, že pro volbu budoucího partnera je rozhodující kombinace charakteru a vzhledu. Tuto kombinaci uvedlo 21 mužů a 13 žen, tedy 33 respondentů vybrané skupiny. Povahu uvedlo 17 respondentů, kdy tuto vlastnost preferují spíše ženy. Uvedlo ji 12 žen a 5 mužů. Pouze na vzhledu záleží 5 mužům dané skupiny. Kombinaci charakter+chování uvedl 3 respondenti (2 muži a jedna žena). Skupinu ostatní tvoří kombinace odpovědí, nebo odpovědi s jedním respondentem. Tvoří ji vlastnosti (charakter + přístup, charakter + atraktivita + povaha, společné zájmy, chování, věk a cit). Jedna respondentka uvedla, že je rozhodující, aby její partner dokázal uživit rodinu a postarat se o rodinu. Tyto vlastnosti uvedlo 15 respondentů a 16 respondentů nemá představu o vlastnostech svého budoucího partnera.

Graf č. 6

Z výsledku vyplývá, že nad 30 let je 26 respondentů, z toho 15 mužů a 11 žen. Z toho je 21 respondentů ve svazku manželském (9 žen a 12 mužů). 3 respondenti jsou

v současné době bez vztahu, 2 respondenti mají vztah, kde jen respondent ze dvou ve vztahu je rozveden.

Hypotéza H3 byla potvrzena

Hypotéza - H4

Předpokládám, že více než 3/4 všech respondentů má představu o tom, že krachem jednoho vztahu život nekončí, že se lze zamilovat vícekrát v životě.

Hypotéza vycházela z otázky č. 3, 4, 9, 10, 11, 14

Otázka č. 3 *Jsem ve vztahu? Uved'te kolikrát?*

Otázka č. 4 *Jsem ženatý/vdaná. Uved'te počet manželství*

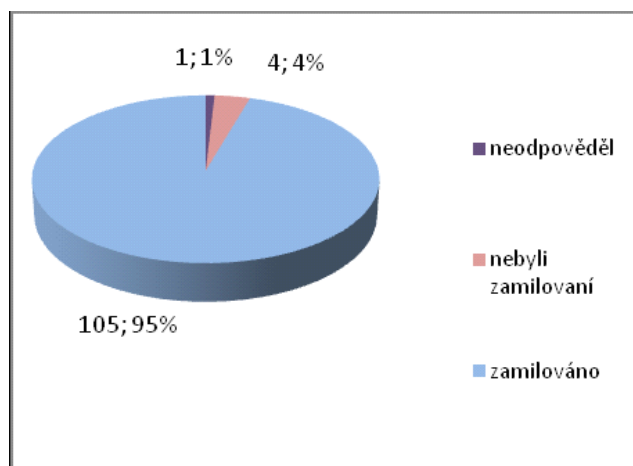
Otázka č. 9 *Byli jste někdy zamilovaní? A N Uved'te Kolikrát?*

Otázka č. 10 *V kolika letech jste se poprvé zamilovali (věk):*

Otázka č. 11 *Kdy jste se naposledy zamilovali (věk) Byla Vaše láska opětována? A N*

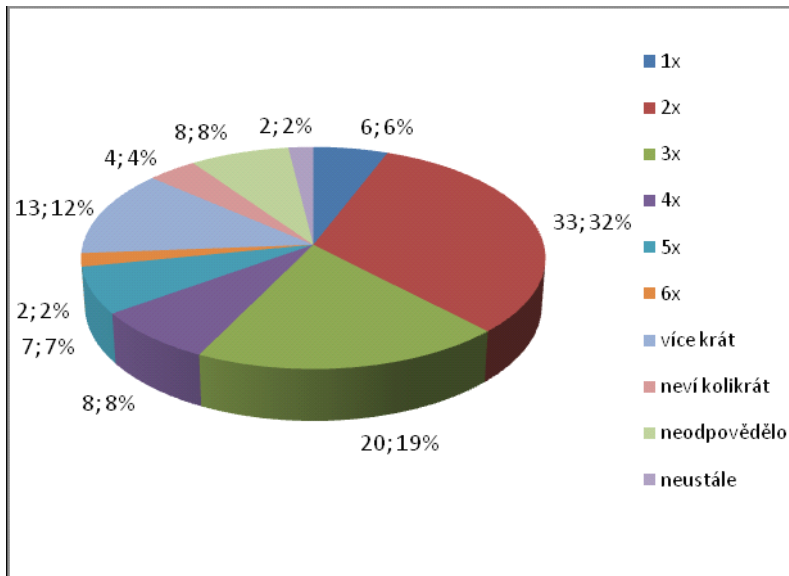
Otázka č. 14 *Milovali jste někoho tajně?*

Graf č. 7

Z výsledku vyplývá, že ze 110 respondentů je skupina se skládá z 57 mužů a 53 žen. 103 respondentů již bylo zamilováno (51 mužů a 52 žen). Zamilováno nebylo 4 (3 chlapci a jedna dívka ve věku od 14 do 16 let). Jeden respondent neodpověděl a jeden si není jist, jestli byl zamilovaný I v tomto případě, se jednalo o respondenty ve věku 14-16 let. Zamilování byli respondenti po nejvíce 2 krát a to ve 33 případech.

Graf č. 8

Dále následovalo druhým nejvyšším počtem zamilování 3 krát. Zde bylo zamilováno 20 respondentů. 13 respondentů uvedlo, že bylo zamilováno vícekrát, 4 krát bylo zamilováno 8 respondentů, 5 krát bylo zamilováno 7 respondentů, jedenkrát 6 respondentů a 6 krát jeden respondent. Neodpovědělo kolikrát 8 respondentů, 2 neví, kolikrát byli zamilováni a 2 respondenti jsou zamilováni stále.

Hypotéza H4 byla potvrzena

ZÁVĚR

Z výzkumu a doplňujících otázek dotazníku také vyplynulo, že do budoucna dotazovaní respondenti počítají s dětmi do budoucna. Nejčastěji se objevuje počet dvou dětí, za nimi počet jednoho a tří dětí. Dva respondenti uvedli, že děti nehctějí. Vzhledem k věku respondentů a porovnání s počty dětí, kolik by chtěli a mají, lze konstatovat, že ročníky nad 50 let věku mají vyšší počet dětí než 2. Je potěšující, že vzhledem k ekonomické situaci mladí lidé děti plánují.

Dále z výzkumu vyplynulo, že se zlomeným srdcem má zkušenost naprostá většina respondentů. Z výsledků lze také říci, že zamilování a počet vztahů spolu až tak zcela nesouvisí. Zamilovanost, jak se ukázalo, není podmínkou vztahu. V odpovědích se ukázalo, že ve vztahu byli nejen pro lásku, ale také ze soucitu. Soucit, empatie, je hezká vlastnost, ale jako základ vztahu není zrovna nejlepší. Takový vztah pokud nepřeroste v lásku, v to, že k sobě budou dva lidé něco cítit, nemá dlouhou budoucnost. Průměrná délka vztahu se s věkem respondentů prodlužovala a počet vztahů se snižoval. Bylo to od prvních týdnů, když vztah byl teprve v počátku a po padesát let manželského soužití a stále se milují.

Krásná odpověď také byla, kdy jeden respondent uvedl, že vztah zanikl po dvou letech, kdy každý nastoupil na jinou základní školu. I v tomto věku je láska krásná. Nejvíce vztahů měli adolescenti, kdy vybírají partnery pro budoucnost. Je těžké v dnešní době plně drog, násilí a další kriminální činnosti a také nezaměstnanosti vybrat vhodného partnera. Že člověk přijde o práci, ještě neznamená, že nemůže mít partnera, to rozhodně nechci říci, avšak pro budoucnost vztahů a rodiny je to vcelku podstatná záležitost. I když uvedla pouze jedna respondentka že je pro ni podstatné, jestli partner uživí rodinu a dokáže se o rodinu postarat, musím přiznat, že mě mile překvapila a jejího názoru si vzhledem k jejímu věku a svým zkušenostem velice vážím, není na škodu také poznamenat, že vzhledem k výši dnešních platů to ve většině situacích jeden z partnerů nezvládne. I tahle situace, která může v životě nastat, bývá častou příčinou neshod v rodině a nezřídka také znamená konec úpné rodiny.

Jako doplňující otázka k hypotéze o výběru partnera byla otázka věkového rozdílu mezi partnery. Pouze jedna respondentka uvedla, že je pro ni důležitý věk partnera. Lze tedy říci, že ani tak nezáleží na věku, jako spíše na charakterových vlastnostech. V dnešní době je vcelku jedno, jestli je staší muž nebo žena a o kolik let. Ve svém okolí mám vícero

známých, kde je partnerka starší než muž. Ať jde o pouhý rok, nebo třeba 10 let. Nejčastější příčinou rozpadu vztahu uváděli dotazovaní v doplňujících otázkách, že si jeden z partnerů našel jiného partnera, láska vyšuměla a přestali si rozumět. Dalším důvodem byla nevěra. I tady lze konstatovat, že člověk se může zamilovat vícekrát v životě a výběr partnera není jednoduchý.

Cílem téhle práce nebylo zcela vytěžit veškeré možné, je vhodné také ponechat prostor pro další tazatele, kteří by chtěli navázat na tuhle práci, vylepšit ji. Dojít k cílenějším závěrům pro další možné využití v praxi. Snahou bylo ukázat, že láska má vliv na sociální učení a také, že je třeba učit se lásce, bez které by svět nebyl přinejmenší takový jaký je. I teď je spouta násilí, agrese, arogance v chování, laxnosti a dalších patologických jevů pro společnost. Z provedeného výzkumu lze konstatovat, že už i mladí lidé, kteří se teprve připravují na svůj profesionální a osobní život v plné šíři, mají představu o tom, že bychom se měli lásce a láskou učit. Aby byl svět lepší, a abychom my byli lepší. Přesto všechno se ale najdou i tací, i mezi dospělými, plně zralými jedinci, kteří si myslí, že se s láskou již narodí. Lásce je třeba se učit, a proces edukace a socializace v každé společnosti je nezbytností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ASHNER, L. M. MEYERSON. *When Partners Love Too Much*. Avon Books, New York 1991. Překlad Eisenbruck, Vladimír. *Když rodiče příliš milují*. INA, spol. s.r.o. 1.vyd. Bratislava, 1995. ISBN 80-85680-56-4
- [2] ARCHER, C. Dítě v náhradní rodině: nejčastější problémy při výchově mladších dětí v náhradní rodině. 1.vyd. Praha: Potrál, 2001. ISBN 80-7178-578-4
- [3] BOWLBY, J. *Attachment and loss- Attachment*. Český překlad: Müller, Ivo, 2010. Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem. 1. vyd. Portál, s.r.o., Praha: 2010. ISBN 978-80-7367-670-4
- [4] CLOUD, H. J. TOWNSEND. *Děti a hranice. Proč ve vztahu k dětem budovat hranice*. Návrat domů. Praha, 2007. ISBN 80-7255-75-6
- [5] EYRE, L. *Teaching your children values*. Překlad Dvořák, Ladislav. *Jak učit děti hodnotám*. 2. vyd. Praha; Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-275-1
- [6] EISENBRUCK, V. *Když rodiče příliš milují*. INA, spol.s.r.o. 1.vyd., Bratislava, 1995. ISBN 80-85680-56-4
- [7] FROMM, E. *Umění milovat*. Přel. J. Vinař. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. Ed. Český klub,
- [8] HURFORD, JR. *Vývoj kritického období pro osvojování jazyka*.
- [9] JILČÍK, T. A., Plšková. Zapletal, L. *Sociální patologie*. IMS Brno 2005.
- [10] KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie vděčnosti a nevděčnosti. Kudy vede cesta k přátelství*. Grada Publishing, a.s. Praha. 1. vyd. ISBN 978-80-247-1838-5
- [11] LACA, S. "Intolerancia sociálně patologických javov v postmodernej spoločnosti". dostupné: Skripta: Bargel, M. P., Mühlpachr. *Inkluze versus exkluzedilema sociální patologie*. IMSBrno 2010. ISBN xxx-xx-xxx-xxxx-x
- [12] MAY, R. *Láska a vůle*. Praha: Pragma, 2007. ISBN 978-80-7349-070-6
- [13] OLEJNÍČEK, A. R. Kohoutek. *Metodika řešení problémů v mezních situacích*. Institut mezioborových studií Brno, 2005.
- [14] PANČOCHA, K. *Speciálně patologická dimenze závislostního chování*. 1. vyd. MU 2006. ISBN 80-86633-61-6
- [15] SMÉKAL. V. *Podpora optimálního rozvoje osobnosti. Děti z prostředí minorit*. Barrister&Principal-studio. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity Brno,

2003. ISBN 8085947-82-X

- [16] STINGL, M. *Sex v pěti dílech světa*. JOTA, s.r.o., 2006, ISBN 80-7217-388-X
- [17] VÝROST, J. I. Slaměník. *Sociální psychologie*. 2.vyd. Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-1428-8
- [18] YOYELL, Y. *Láska a jiné nemoci*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-307-9
- [19] Dětská práva. neuveveno [online].Detskaprava.cz, 4. 8. 2011. [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz>
- [20] POLÁKOVÁ, K. Diplomová práce: Psychologické znaky funkčného manželství, kpt. 9.5.2

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- [21] České stránky věnované Erichu Frommvi. *Erich Fromm*. Dostupné: <http://ostrava-info.cz/fromm>. 3. 8. 2002

www.wikkipedie.cz :

- [22] Geny dokazují, že neandrtálci byli předchůdci lidí. iHNed.cz, 7. května 2010. Dostupné:<http://tech.ihned.cz/c1-43226040-geny-dokazuji-ze-neandrtalci-byli-predchudci-lidi>
- [23] KRAMER, S. N. *Gilgamesh and the Huluppu-Tree: A Reconstructed Sumerian Text*. Assyriological Studies 10. Chicago. 1938. Dostupné: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lilith>
- [24] Dostupné : http://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Lenneberg.
- [25] <http://cs.wikkipedia.org/wiki/evoluce>.

www.psychologie.cz :

- [26] FREEMAN, M. *Syndrom zlomeného srdce*.
Dostupné: <http://psychologie.cz/syndrom-zlomeneho-srdce/> 8.6.2013,
- [27] KOMIGOVÁ, L. *Když vyhoří partnerský vztah*.
Dostupné: <http://psychologie.cz/kdyz-vyhori-partnersky-vztah/> 9.4.2013,
- [28] KOMRSKOVÁ, M. *Emoční úrazy*. Článek časopisu *Moje psychologie*.
Dostupné: <http://psychologie.cz/emocionalni-urazy/> 10.1.2014
- [29] KRPOUN, Z. *Starší žena mladší muž*. Dostupné: <http://psychologie.cz/starsi-zena-mladsi-muz/> 12.12.2013
- [30] KRPOUN, Z. *Nevěra*. Dostupné: <http://psychologie.cz/nevera-2014/> 3.2.2014
- [31] MAJER, J. *Návod na rozchod*. Mindlab. [Psychologie.cz](http://psychologie.cz).
Dostupné: <http://psychologie.cz/navod-na-rozchod/> 30.5.2013
- [32] MARČEK, V. *Síla zranitelnosti*. Dostupné: <http://psychologie.cz/sila-zranitelnosti/> 9.5.2013
- [33] NEPUŠTIL, Pavel. *Kultura závislosti*. Dostupné: <http://psychologie.cz/kultura-zavislosti/> 2.10.2013,
- [34] NOVÁKOVÁ, M. *Kde sakra dělám chybu*. Dostupné: <http://psychologie.cz/kde-sakra-delam-chybu/> 21.11.2013
- [35] SPRINGETT, T. *Láska je nejvyšší hodnota*. Dostupné: <http://psychologie.cz/laska-je-nejvyssi-hodnota/> 30.10.2013
- [36] ZAHŘÁDKOVÁ, T. *Hodné holky ve vztahu trpí*. www.seberozvijeni.cz. Dostupné: <http://psychologie.cz/hodne-holky-ve-vztahu-trpi/> 8.7.2013

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OMPA	Oblastní metodika preventivních aktivit
ŠP	Školní metodik prevence
SPJ	Sociálně patologické jevy
OSVČ	Právnícká osoba
NIDA	Národní institut pro otázky zneužívání drog
OSN	Organizace spojených národů
SPONDEA	Organizace Intervenční pomoci
CNS	Centrální nervový systém
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	91
Graf č. 2	92
Graf č. 3	92
Graf č. 4	93
Graf č. 5	94
Graf č. 6	94
Graf č. 7	95
Graf č. 8	96

PŘÍLOHY

13/ Po jaké době přišel rozpad vztahu (rozchod)? Příčina rozpadu vztahu?

14/ Milovali jste někoho tajně?   **A**   **N**

VOLNÉ ODPOVĚDI:

15/ Pokuste se o stručnou definici lásky.

16/ Co si představujete pod pojmem láska partnerská:

17/ Víte, co je to platonická láska? Pokud ano, zkuste stručně definovat:

18/ Co Vás přitahovalo k osobě, do které jste se zamilovali (k partnerovi)?

19/ Co hrálo roli při volbě partnera (např. atraktivita, charakter, postavení, kapitál aj.) uveďte:

20/ Setrvali jste někdy, nebo setrváváte s partnerem ve vztahu proč? ze soucitu, vděčnosti, pro peníze apod.? Uveďte:

21/ Po jaké době přišlo vystřízlivění ve vztahu (pominula bláznivá, chemická zamilovanost a zůstala láska, případně přátelství), uveďte také, zda vztah přetrvává či nikoli

22/ Uveďte, zda si myslíte, že se musí člověk lásce učit a proč. Či zda se učit lásce již nemusí a vše zvládá bez problémů.